

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา

นางสาวช่อแก้ว ส่องแสงทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2560

**Factors Affecting Drugs Prevention Behaviors of Upper Secondary
Students in Songkhla Province**

Miss Chorkaew Songsangtong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Guidance and Psychological Counseling

School of Educational Studies

SukhothaiThammathirat Open University

2017

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลายในจังหวัดสงขลา
ชื่อและนามสกุล นางสาวช่อแก้ว ส่งแสงทอง
แขนงวิชา การแนะแนว
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลภา สบายยิ่ง
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรนาท แสนสา

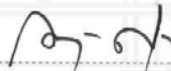
วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2560

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

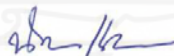
ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลภา สบายยิ่ง)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรนาท แสนสา)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมคิด พรหมจ้อย)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลายในจังหวัดสงขลา

ผู้วิจัย นางสาวช่อแก้ว ส่งแสงทอง รหัสนักศึกษา 2562800371 **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
(การแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลภา สบายยิ่ง
(2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรนาท แสนสา **ปีการศึกษา** 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา (2) เปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา จำแนกตาม เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ที่พักอาศัย และบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย และ (3) ศึกษาอำนาจการทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา จากปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ด้านโรงเรียน ด้านชุมชน และด้านสื่อ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา จำนวน 420 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) ระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาโดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และที่พักอาศัยแตกต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) ปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านสื่อ สามารถรวมกันทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาได้ร้อยละ 18.20

คำสำคัญ พฤติกรรมป้องกันยาเสพติด นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สงขลา

Thesis title: Factors Affecting Drugs Prevention Behaviors of Upper Secondary Students in Songkhla Province

Researcher: Miss Chorkaew Songsangtong; **ID:** 2562800371;

Degree: Master of Education (Guidance and Psychological Counseling);

Thesis advisors: (1) Dr. Wunlapa Sabaiying, Assistant Professor;

(2) Dr. Niranart Sansa, Assistant Professor; **Academic year:** 2017

Abstract

The purposes of this research were (1) to study the level of drugs prevention behaviors of upper secondary students in Songkhla province; (2) to compare the levels of drugs prevention behaviors of upper secondary students in Songkhla province as classified by gender, learning achievement, expense per month, type of residence, and people living with; and (3) to study the power to predict drugs prevention behaviors of upper secondary students in Songkhla province using the factors of refusal skill, family relationship, peer relationship, school, community, and social media as the predictors.

The research sample consisted of 420 upper secondary students in Songkhla province, obtained by multi-stage sampling. The employed research instrument was a questionnaire on factors affecting drugs prevention behaviors of student. The data were analyzed using the percentage, mean, standard deviation, one way ANOVA, and multiple regression analysis.

The research results showed that (1) the overall level of drugs prevention behaviors of upper secondary students in Songkhla province was at the high level; (2) upper secondary students in Songkhla province with different levels of learning achievement and different types of residence differed significantly in their levels of drugs prevention behaviors at the .05 level of statistical significance; and (3) the factors of refusal skill, family relationship, school, community, and social media could be combined to predict drugs prevention behaviors of upper secondary students in Songkhla province by 18.20 percent.

Keywords: Drugs prevention behavior, Upper secondary student, Songkhla

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ได้ดีด้วยความเมตตา คุณเลเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลภา สบายยิ่ง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรนาท แสสนสา อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ แนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อย่างใส่ใจ ตั้งแต่เริ่มต้นจนทำให้การศึกษาสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้ศึกษาจึงกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาหลักสูตรการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

ขอขอบคุณน้อง ๆ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ที่ทุกคนยินดีและเสียสละเวลาตอบแบบสอบถาม ด้วยความตั้งใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีแก่ผู้วิจัย ตลอดจนคณาจารย์โรงเรียนที่คอยอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ เพื่อนร่วมรุ่นคณะศึกษาศาสตร์ เพื่อนร่วมงาน พี่ ๆ น้อง ๆ ที่คอยให้กำลังใจและให้คำแนะนำปรึกษาด้านต่าง ๆ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มเรียนจนจบการศึกษา

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ผู้ให้ชีวิต พี่ชาย และบุคคลในครอบครัว ที่ให้โอกาสให้กำลังใจ และคอยสนับสนุนส่งเสริมด้านการเรียนเสมอมา จนสามารถทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ช่อแก้ว ส่องแสงทอง

มิถุนายน 2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
สมมติฐานของการวิจัย.....	2
ขอบเขตการศึกษาวิจัย.....	2
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์.....	5
ประโยชน์ที่จะได้รับ.....	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	8
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัยรุ่นและยาเสพติด.....	9
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว.....	32
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเพื่อน.....	42
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อ เครือข่ายออนไลน์.....	51
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
ประชากรและประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	59
เครื่องมือที่ใช้วิจัย.....	60
วิธีการและการพัฒนาเครื่องมือ.....	61
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	62
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	63

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชี้วัดสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา.....	66
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา.....	68
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา โดยจำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่พัก และบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย.....	70
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา.....	72
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา.....	79
ตอนที่ 6 วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด.....	81
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	84
สรุปผลการวิจัย.....	85
อภิปรายผล.....	87
ข้อเสนอแนะ.....	92
บรรณานุกรม.....	94
ภาคผนวก.....	99
ก รายนามผู้เชี่ยวชาญเพื่อการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	100
ข ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของเครื่องมือ.....	102
ประวัติผู้วิจัย.....	116

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 แสดงรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง.....	60
ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลด้านชีวะสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา.....	66
ตารางที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติด.....	68
ตารางที่ 4.3 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา โดยจำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่พัก และบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย.....	70
ตารางที่ 4.4 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา.....	72
ตารางที่ 4.5 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ.....	73
ตารางที่ 4.6 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว.....	74
ตารางที่ 4.7 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน.....	75
ตารางที่ 4.8 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านโรงเรียน.....	76
ตารางที่ 4.9 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านชุมชน.....	77
ตารางที่ 4.10 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านสื่อ.....	78
ตารางที่ 4.11 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนในการทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ.....	79
ตารางที่ 4.12 แสดงผลการเลือกปัจจัยทำนายที่ดีเพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา.....	79
ตารางที่ 4.13 แสดงผลการเปรียบเทียบอำนาจทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา.....	80
ตารางที่ 4.14 แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด.....	81

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....5

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยาเสพติดเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญของประเทศไทย และประเทศต่างๆ ทั่วโลก นับวันปัญหาเสพติดทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นอนาคตที่สำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ จากการสถานการณ์ผู้เสพยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดส่วนใหญ่เกือบร้อยละ 60 เป็นกลุ่มเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-29 ปี และมีผู้เสพยาเสพติดเข้ารับการบำบัดมากที่สุดอยู่ในกลุ่มอายุ 15-19 ปี ซึ่งอยู่ในวัยเรียนมัธยมศึกษา และพบว่ามีอัตราเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 19 ในปี 2558 เพิ่มขึ้นร้อยละ 21 ในปี 2559 (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ปี 2559, น. 3) จากสถานการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มเสี่ยงใช้ยาเสพติด เนื่องมาจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สภาวะทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เป็นวัยที่อ่อนไหวง่าย และเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเจริญเติบโต ทำให้วัยรุ่นประสบปัญหามากมาย เช่น ปัญหาเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการทำแท้ง ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาความรุนแรง และอีกหนึ่งในปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่น คือ ปัญหาเสพติด

การใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นส่งผลกระทบต่อในหลายๆ ด้าน ได้แก่ ร่างกาย การเรียน อารมณ์ และสังคม คือ ทำให้ร่างกายทรุดโทรม เหนื่อย อ่อนเพลีย อาจเกิดปัญหาสุขภาพอนามัย หรือโรคต่างๆ ได้หลายอย่าง การเรียนแย่ลงจากการมีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน ไม่เข้าชั้นเรียน สมาธิในการเรียนลดลง ออกจากโรงเรียนก่อนเวลาอันควร มีพฤติกรรมก้าวร้าว ทำผิดกฎระเบียบ เท่ยวกลางคิ่นมากขึ้น นอนดึก เนื่องจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่ทำให้ตื่นตัวตลอดเวลา มีความสนุกสนานอย่างต่อเนื่อง หากวัยรุ่นพักผ่อนไม่เพียงพอ ทำให้มีอาการง่วงนอน และนอนหลับเมื่ออยู่ในชั้นเรียน (ศูนย์วิชาการด้านยาเสพติด สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด 2552) อ้างถึงสาเกิตะฮ์ สุวรรณ (2558, น.1)

นอกจากนี้ยาเสพติดยังส่งผลให้เกิดความรู้สึกกังวล หงุดหงิด ก้าวร้าวมากขึ้น เพราะเมื่อมีความต้องการใช้ยาเสพติดจะมีอาการกระวนกระวาย แสดงถึงพฤติกรรมที่รุนแรง บางรายเกิดอาการทางจิตตามมาโดยยาเสพติดประเภทกระตุ้นประสาททำให้เกิดอาการประสาทหลอน หวาดระแวง ประสาทประหลาด (2556) อีกทั้งคนใช้ยาเสพติดมีโอกาสทำผิดกฎหมายได้มาก เช่น ลักขโมย ชูกรรโชกทรัพย์ เป็นต้น เพื่อนำเงินไปซื้อยาเสพติด (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน 2528) และผลกระทบที่

สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ วัยรุ่นกลายเป็นผู้ค้ายาเสพติด เพื่อนำเงินไปซื้อยาเสพติด ซึ่งถือว่าเป็นผลกระทบที่รุนแรงสำหรับเด็กวัยรุ่นที่เป็นกำลังของชาติในอนาคต

จากรายงานแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2560 กำหนดแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในวัยรุ่น โดยให้โรงเรียนและสถานศึกษาทั้งภาครัฐ และเอกชน ทุกแห่งทั่วประเทศป้องกันเด็กและเยาวชนก่อนวัยเสี่ยงให้มีภูมิคุ้มกันยาเสพติดตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอน ดำเนินการลูกเสือด้านยาเสพติด เพื่อปฏิบัติหน้าที่เฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ระดับขยายโอกาส และมัธยมศึกษาทุกแห่งทั่วประเทศ โดยมีสถานศึกษาที่มีการจัดตั้งหน่วยลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาดด้านภัยยาเสพติดแล้ว 13,624 แห่ง มีจำนวนหน่วยลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด 664,619 คน รวมถึงรณรงค์ป้องกันยาเสพติดแบบเคลื่อนที่ (Mobile Team) โดยการสร้างความตระหนัก และให้ความรู้เพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา สถานประกอบการ และหมู่บ้าน/ชุมชน และส่งเสริมสถานประกอบการดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องโทษภัยยาเสพติด ป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการ และสามารถขยายผลไปยังครอบครัว และชุมชนรอบสถานประกอบการ มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการป้องกัน และแก้ปัญหายาเสพติดในสถานประกอบการ (มยส.) และเกณฑ์โรงงานสีขาว (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ 2560, น.6)

จากข้อมูลสะท้อนให้เห็นถึงปัญหายาเสพติดที่มีผลกระทบรุนแรงในกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งเป็นกำลังของชาติในอนาคต ผู้วิจัยในฐานะที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานในตำแหน่งนักจิตวิทยา ปฏิบัติงานในด้านป้องกัน บำบัด และฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด โรงพยาบาลจะนะ จังหวัดสงขลา ทำให้มีความใกล้ชิดกับกลุ่มเยาวชน และบุคคลทั่วไปที่เคยพลาดพลั้งตกเป็นทาสยาเสพติดแล้วต้องการหลุดพ้นจากความทุกข์ยากที่มีต่อตนเอง และครอบครัวจากการก้าวพลาดที่ทำให้ต้องเข้าสู่วงจรผู้ติดยาเสพติดจึงทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นผลกระทบจากปัญหายาเสพติดที่มีต่อสังคมทั้งในปัจจุบัน และอนาคตเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในชุมชนและสังคมไทย ประกอบกับผลการศึกษาทำให้เข้าใจถึงระดับพฤติกรรม และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมปลายในจังหวัดสงขลา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการวางแผนหรือมาตรการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชนต่อหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการป้องกัน แก้ไขปัญหายาเสพติดกับวัยรุ่นในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

2.2 เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา จำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ที่พัก และบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย

2.3 เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา จากปัจจัยทำนายด้านทักษะปฏิเสธ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านชุมชนและปัจจัยด้านสื่อ

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ที่มีเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ที่พัก และบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยต่างกันมีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านสื่อสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ขอบเขตการศึกษาวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Research)

4.2 ประชากร นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา จำนวน 3,222 คน

4.3 กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา จำนวน 420 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตร ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane,1976) โดยใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ระดับ .05 และสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (multi-stage sampling)

4.4 ตัวแปรต้น

4.4.1 **ข้อมูลด้านชีวะสังคม** คือ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่พัก และบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย

4.4.2 **ปัจจัยด้านทักษะปฏิเสช** คือ ความสามารถของนักเรียนในการปฏิเสชเพื่อนเมื่อถูกชักจูงในการเสพยาเสพติด

4.4.3 **ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว** คือ สัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัวในการป้องกันยาเสพติด

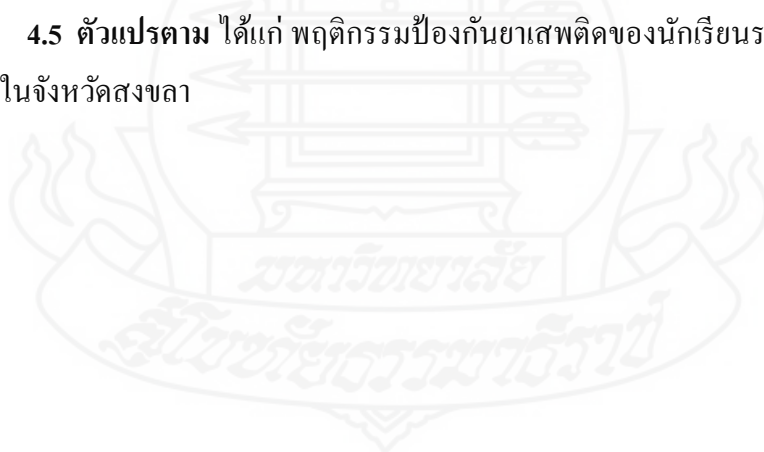
4.4.4 **ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน** คือ การแสดงความเอาใจใส่ การให้กำลังใจ มีความรู้สึกเชื่อมั่น และวางใจ รวมถึงการตักเตือนซึ่งกันและกันเมื่อเพื่อนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

4.4.5 **ปัจจัยด้านโรงเรียน** คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจ บรรจุนโยบายยาเสพติดในรายวิชาต่างๆ รวมถึงได้รับความเอาใจใส่ การให้คำปรึกษา การให้กำลังใจ การกระตุ้น การตักเตือน และแบบอย่างที่ดีจากครู ในการป้องกันยาเสพติด

4.4.6 **ปัจจัยด้านชุมชน** คือ การได้รับความรู้ความเข้าใจในข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ การร่วมกิจกรรม และการตระหนักถึงโทษของยาเสพติด

4.4.7 **ปัจจัยด้านสื่อ** คือ การได้รับข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ จากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้ตระหนักต้นตอต่อปัญหาเสพติด

4.5 **ตัวแปรตาม** ได้แก่ พฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

6. นิยามศัพท์

6.1 นักเรียน หมายถึง นักเรียนชาย และนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

6.2 ยาเสพติด หมายถึง สารใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือสารที่สังเคราะห์ขึ้นมาเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะเป็นการกิน ดม สูบ ฉีด หรือวิธีการใดๆ ก็ตาม ซึ่งมีผลร้ายต่อร่างกายและจิตประสาท นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการเสพติดได้ หากใช้สารนั้นเป็นประจำ

6.3 พฤติกรรมป้องกันยาเสพติด หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงถึงการป้องกันที่ไม่ให้เกิดการกระทำความเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด เช่น การเลือกคบเพื่อน การไม่ลองยาเสพติด การเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติด การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การออกกำลังกาย การหลีกเลี่ยงสถานที่มั่วสุมยาเสพติด และความสามารถจัดการกับความเครียดได้โดยไม่ไปใช้ยาเสพติด

6.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เกรดเฉลี่ยทุกรายวิชาในปีการศึกษา 2558 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

6.4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง เกรดเฉลี่ยปีการศึกษา 2558 อยู่ระหว่าง 3.01 - 4.00

6.4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง หมายถึง เกรดเฉลี่ยปีการศึกษา 2558 อยู่ระหว่าง 2.01 - 3.00

6.4.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง เกรดเฉลี่ยปีการศึกษา 2558 น้อยกว่า 2.00

6.5 ค่าใช้จ่ายต่อเดือน หมายถึง ค่าใช้จ่ายของนักเรียนทั้งหมดที่ใช้จ่ายต่อเดือน

6.6 ปัจจัยด้านทักษะปฏิเสช หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการปฏิเสธผู้อื่นโดยสิทธิอันชอบทำ ไม่ทำร้ายจิตใจบุคคลอื่นและไม่ทำให้เสียสัมพันธภาพที่จะช่วยหลีกเลี่ยงการมีภาวะเสี่ยงตลอดจนพฤติกรรมเสพยาเสพติด

6.7 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัวที่นักเรียนอยู่ในปัจจุบัน เช่น มีความรักใคร่กลมเกลียว มีความเข้าใจกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อมีปัญหา มีความเอาใจใส่ต่อกัน และช่วยสอดส่องดูแลเด็กเดือนสมาชิกในครอบครัวให้รู้ถึงโทษและภัยของยาเสพติด

6.8 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน หมายถึง นักเรียนและเพื่อนมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน แสดงความเอาใจใส่ การให้กำลังใจ มีความรู้สึกเชื่อมั่น และวางใจ รวมถึงการดักเตือนซึ่งกันและกันในการป้องกันยาเสพติด

6.9 ปัจจัยด้านโรงเรียน หมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจ บรรจุเนื้อหาเสพยาเสพติดในรายวิชาต่างๆ รวมถึงได้รับความเอาใจใส่ การให้คำปรึกษา การให้กำลังใจ การกระตุ้น การดักเตือน และแบบอย่างที่ดีจากครู ในการป้องกันยาเสพติด

6.10 ปัจจัยด้านชุมชน หมายถึง มีการความรู้ความเข้าใจในข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ การร่วมกิจกรรม การตระหนักถึงโทษของยาเสพติดและมีลานกีฬาในชุมชน

6.11 ปัจจัยด้านสื่อ หมายถึง การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้เรื่องโทษและพิษภัยยาเสพติดจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้ตระหนักต้นตอต่อปัญหาเสพยาเสพติด และมีเจตคติ และค่านิยมที่ถูกต้องในการป้องกันยาเสพติด

7. ประโยชน์ที่จะได้รับ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้นอกจากจะช่วยให้เกิดความรู้เกี่ยวกับระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ซึ่งจะเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องวางแผนในการช่วยเหลือให้นักเรียนและวัยรุ่นมีความสามารถในการป้องกันยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังจะได้ประโยชน์อื่นอีก ดังนี้

7.1 ได้แนวทางในการป้องกันปัญหาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

7.2 สามารถนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์อื่น ๆ

7.3 ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน สถานบำบัดยาเสพติด และสถาบันอื่นๆ ในการส่งเสริมพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและทบทวนวรรณกรรมต่างๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัยรุ่นและยาเสพติด
  - 1.1 ความหมายของวัยรุ่น
  - 1.2 ลักษณะพัฒนาการของวัยรุ่น
  - 1.3 ความสนใจของวัยรุ่น
  - 1.4 ความต้องการของวัยรุ่น
  - 1.5 ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้วัยรุ่นใช้ยาเสพติด
  - 1.6 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับยาเสพติด
2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว
  - 2.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว
  - 2.2 ความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัว
  - 2.3 ลักษณะสัมพันธภาพในครอบครัว
  - 2.4 การสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่อบอุ่นในครอบครัว
  - 2.5 ความสำคัญของครอบครัว
  - 2.6 แนวคิดแบบครอบครัวและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น
3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเพื่อน
  - 3.1 ความหมายของสัมพันธภาพกับเพื่อน
  - 3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล
  - 3.3 การสร้างสัมพันธภาพ
  - 3.4 การสร้างสัมพันธภาพอันดีกับเพื่อน
4. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อ
  - 4.1 แนวคิดความเป็นมาของสื่อออนไลน์
  - 4.2 พฤติกรรมการใช้สื่อเครือข่ายออนไลน์

- 4.3 แนวคิดเรื่องการเรียนแบบพฤติกรรม
- 4.4 ผลกระทบที่เกิดจากการใช้สื่อเครือข่ายออนไลน์ของเด็กและเยาวชน
- 4.5 วิธีการป้องกันปัญหาพฤติกรรมการใช้สื่อเครือข่ายออนไลน์ของเด็กและเยาวชน

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่นและยาเสพติด

1.1 ความหมายของวัยรุ่น

องค์การอนามัยโลก (WHO อ้างถึงในศุภกร ชินะเกตุ 2553, น.18) ให้นิยามคำว่า “วัยรุ่น” หมายถึงผู้ที่มีอายุ 10-19 ปี และได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานเฝ้าระวังสถานการณ์ตั้งครรภ์ในวัยรุ่นไว้ว่า จำนวนหญิงตั้งครรภ์และคลอดบุตรที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์

วัยรุ่น (Adolescence) เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ นักจิตวิทยาพัฒนาการ ได้แบ่งวัยรุ่นออกเป็น 3 ระยะเวลาคือ

วัยรุ่นตอนต้น (อายุประมาณ 11-14 ปี) เป็นระยะเริ่มแรกจากการเปลี่ยนแปลงจากเด็กไปสู่วัยรุ่น โดยวัยรุ่นจะสังเกตตัวเองได้จากการเริ่มมีขนขึ้นในที่ลับ และต่อมาเกิดขนขึ้นตามลำตัว ระยะนี้ได้รับการขนานนามว่าเจริญเต็มไปด้วยขน

วัยรุ่นตอนกลาง (อายุประมาณ 15-18 ปี) ระยะนี้บางครั้งถูกเรียกว่าวัยหนุ่มสาว เพราะวัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิงจะมีวุฒิภาวะทางเพศ เมื่อวัยรุ่นหญิงหรือชายมีเพศสัมพันธ์ก็จะสามารถให้กำเนิดลูกได้ ระยะนี้ได้รับการขนานนามว่า ยุคของความเป็นมนุษย์ ในระยะนี้พฤติกรรมแบบเด็กจะค่อยๆ หายไปและมีความแสดงออกของความเป็นหญิงสาวหรือชายหนุ่มเข้ามาแทนที่ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่จึงเป็นด้านจิตใจและเกิดการพัฒนาทางร่างกาย

วัยรุ่นตอนปลาย (อายุประมาณ 18-21 ปี) ระยะนี้ได้รับการขนานนามว่า “ขั้นบรรลุมวุฒิภาวะ (Maturity)” วัยรุ่นจะมีสภาพร่างกาย อารมณ์ สังคม การรู้จักและจริยธรรม เท่าเทียมผู้ใหญ่ได้แก่ รูปร่าง แบบบุรุษหรือสตรี สังคมที่มีเพื่อนสนิทหรือสังคมที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขแบบผู้ใหญ่ เป็นต้น

พัฒนาการ (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม การรู้จักและจริยธรรม ที่ต่อเนื่องกันไปอย่างมีระบบ ซึ่งพัฒนาการของวัยรุ่นแตกต่างกันเนื่องจากอิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม

ฮอลล์ (Hall, 1964, น.55 อ้างถึงในศรัญญา อิศตะ 2553, น.7) ให้คำจำกัดความของวัยรุ่นว่า “เป็นวัยพายุบุแคม” เป็นวัยของการกระทำที่เหมือนเด็กและเหมือนผู้ใหญ่ด้วย ระยะเวลาของวัยรุ่นเป็นระยะเวลาที่เริ่มตั้งแต่วัยเด็กตอนปลายจนย่างเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ในช่วงเวลาดังกล่าว อาจจะมีการกระทำที่แสดงออกถึงความเป็นเด็กอยู่หลายอย่าง แม้ว่าจะเป็นเวลาที่เด็กเจริญเติบโต

ขึ้นเรื่อยๆ ก็ตาม วัยรุ่นเป็นวัยที่ไม่ควรได้รับการปฏิบัติเช่นเด็กแต่ก็ยังไม่พร้อมในการปฏิบัติเช่นผู้ใหญ่ ช่วงเวลาระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่จึงเรียกว่าวัยรุ่น

สุพัตรา สุภาพ (อ้างถึงในจุฬาลักษณ์ ประจักษ์ 2556, น.36) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่เด็กจะพ้นจากสภาพของความเป็นผู้เยาว์และเริ่มเข้าสู่ภาวะของความเป็นหนุ่มสาว มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ เพื่อที่จะก้าวไปสู่การเป็นผู้ใหญ่เต็มตัว มีความแปรปรวนของอารมณ์และจิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุให้มีพฤติกรรมแปลกๆ มีความต้องการที่จะให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน และต้องการความเป็นอิสระจากผู้ปกครอง เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าวัยรุ่น หมายถึง วัยที่มีอายุตั้งแต่ 10-19 ปี เป็นวัยที่เด็กจะพ้นจากสภาพความเป็นผู้เยาว์ และเริ่มเข้าสู่สภาวะความเป็นหนุ่มสาว มีความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ วัยรุ่นแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนกลาง และวัยรุ่นตอนปลาย

1.2 ลักษณะพัฒนาการวัยรุ่น แบ่งออกได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้

1.2.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย เกิดจากการที่ต่อมพิทูอิทารีผลิตฮอร์โมน ทำให้วัยรุ่นมีการเจริญเติบโตแบบพุ่งพรวด (Growth Spurt) และกระตุ้นให้ต่อมไร้ท่ออื่นๆ ทำงานมากกว่าวัยที่ผ่านการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1) การเปลี่ยนแปลงขนาดของร่างกาย เป็นการเติบโตทางด้านส่วนสูงและน้ำหนักที่เพิ่มขึ้นอย่างพุ่งพรวดในเด็กหญิงอายุ 10-13 ปี ส่วนเด็กชายอายุ 12-14 ปี นั่นคือเด็กหญิงโตเร็วกว่าเด็กชาย 1-2 ปี โดยเฉลี่ยวัยรุ่นจะมีส่วนสูงเพิ่มขึ้น 4-6 นิ้วต่อปี และจะเริ่มคงที่เมื่อวัยรุ่นหญิงอายุประมาณ 15-16 ปี ส่วนวัยรุ่นชายอาจจะสูงได้จนกระทั่งอายุประมาณ 20 ปี

2) การเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของร่างกาย จากรูปร่างเหมือนเด็ก ที่มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า วัยรุ่นชายจะกลายเป็นมีสัดส่วนคล้ายสามเหลี่ยมคว่ำ และวัยรุ่นหญิงจะมีรูปร่างคล้ายนาฬิกาทรายบอเวลา แขนขายาวเร็วขึ้น ทำให้ดูแก้ง่าม มือและเท้าโตมากขึ้น ใบหน้าของวัยรุ่นหญิงจะเป็นรูปไข่มากขึ้น ส่วนวัยรุ่นชายมีรูปเป็นสี่เหลี่ยมและมุมมากขึ้น

3) ลักษณะปฐมภูมิทางเพศ วัยรุ่นจะมีการเปลี่ยนแปลงที่อวัยวะเพศ ซึ่งมีมาแต่กำเนิด ในด้านปริมาณคือขยายมากขึ้น และด้านคุณภาพคือการหลั่งน้ำอสุจิ (วัยรุ่นชาย) หรือการผลิตไข่ (วัยรุ่นหญิง) ผลที่ตามมาคือวัยรุ่นชายและหญิง ถ้ามีเพศสัมพันธ์กันสามารถกำเนิดลูกได้ (แต่เนื่องจากวัยรุ่นยังอยู่ในวัยเรียน จึงมักจะแก้ไขปัญหาด้วยการทำแท้ง)

4) คุณลักษณะทุติยภูมิทางเพศ (Secondary Characteristic) หมายถึงลักษณะทางร่างกายที่แสดงความแตกต่างระหว่างเพศ (ไม่เกี่ยวกับการสืบพันธุ์) แต่ปรากฏให้เห็นชัดเจนชายหรือเป็นหญิงอย่างแท้จริง

1.2.2 พัฒนาการทางอารมณ์ วัยรุ่นได้รับการขนานนามว่าเป็น “วัยพายุบูแคม” (Storm and Stress) หรือมีอารมณ์ที่รุนแรงและบีบคั้น บางครั้งก็กล่าวว่าวัยรุ่นมีอารมณ์ที่มากกว่าปกติ

1) อารมณ์ที่มากกว่าปกติ เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการเปรียบเทียบระหว่างปฏิกริยาทางอารมณ์ของบุคคลในเวลาเฉพาะ กับปฏิกริยาทางอารมณ์ของบุคคลนั้นในเวลาปกติ เช่น ความทุกข์ทรมานและชอกช้ำที่คนรักตีตัวออกห่างจากวัยรุ่น ความอิจฉาริษยาเพื่อนที่มีฐานะร่ำรวย หรือมีสิ่งของราคาแพงใช้ การเก็บกดอารมณ์โกรธที่ถูกเพื่อนดูถูกเหยียดหยาม เป็นต้น เรื่องอารมณ์ที่มากกว่าปกตินี้ นักจิตวิทยามีความคิดที่ขัดแย้งกันอยู่ กลุ่มหนึ่งเชื่อว่าวัยรุ่นต้องมีอารมณ์ที่มากกว่าปกติแตกต่างกันตามเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล (Gesell และคณะ 1956) เช่น วัยรุ่นชายคนหนึ่งถูกต่อว่าจากแฟนเรื่องไม่ได้รับโทรศัพท์จากเธอทั้งวัน เมื่อวัยรุ่นชายไปร่วมงาน “ปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่” ปรากฏว่าวัยรุ่นชายเกิดความเครียด และฆ่าตัวตายในคืนวันนั้น แต่นักจิตวิทยาอีกฝ่ายหนึ่งมีความคิดเห็นว่า วัยรุ่นไม่มีอารมณ์ที่มากกว่าปกติ โดยแสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นบางคน ไม่รู้สึกอึดอัดในตนเอง หรือไม่สร้างความเดือนร้อนให้แก่พ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ (ชีวิตของวัยรุ่นก็ราบรื่นเหมือนวัยเด็กที่ผ่านมา)

2) ลักษณะของอารมณ์ที่มากกว่าปกติของวัยรุ่น วัยรุ่นจะแสดงพฤติกรรมของอารมณ์รุนแรงและบีบคั้นในลักษณะสำคัญ 4 ประเภท ดังนี้

(1) ความรู้สึกที่รุนแรงและไวเกินไป เมื่อวัยรุ่นได้รับความกระทบกระเทือนเพียงเล็กน้อย ก็จะแสดงพฤติกรรมที่ร้ายแรงกับตนเอง ได้แก่ พ่อแม่ตำหนิ ทำให้วัยรุ่นกินยาตาย หรือหนีออกจากบ้าน

(2) อารมณ์ที่ไม่คงที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา วัยรุ่นจะมีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและหายได้ง่าย ได้แก่ วัยรุ่นร้องไห้เพราะเพื่อนแหย่ แต่เมื่อเพื่อนจ้อก็ยิ้มแย้มได้ทันที (แต่ในกรณีที่มีอคติเข้ามาเกี่ยวข้อง วัยรุ่นบางคนจะมีอารมณ์ที่ถาวร อาทิเช่น ความรักชาติ - สถาบัน การรักความยุติธรรม เป็นต้น) ดังนั้นผู้ใหญ่บางคนจึงใช้วัยรุ่นให้ความร่วมมือในการเรียกร้องความยุติธรรม โดยอ้างเหตุผลว่า เป็นการกระทำของผู้รักชาติไทย หรือค้ำความยุติธรรมกลับสู่ปวงชน

(3) การควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้ เนื่องจากวัยรุ่นมีอารมณ์มากมายหลายประเภทและมีความรุนแรง บางครั้งจึงแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ เช่น วัยรุ่นรักเพื่อน เมื่อใครพูดดูถูกเพื่อนก็อาจทำร้ายด้วยกำลังเพื่อปกป้องเพื่อน (โดยไม่ใช้เหตุผล หรือหาต้นเหตุในเรื่องนั้นก่อนการแก้แค้น)

(4) อารมณ์ค้ำ (Moody) เป็นอารมณ์ที่เกิดจากความผิดหวัง และลดความรุนแรงลง (แต่ยังติดอยู่ภายในใจ) ถ้าเป็นเวลานาน วัยรุ่นจะมีพฤติกรรมเครียด ซึมเศร้า หรือฆ่า

ตัวตาย เช่น วัยรุ่นชายอายุ 14 ปี ต้องการมีคอมพิวเตอร์เป็นของตนเองเพื่อใช้เล่นเกม แต่พ่อแม่มีฐานะยากจนจึงไม่ได้ซื้อให้ ต่อมาเด็กชายผูกคอตายพร้อมกับจดหมายลาว่า อธิษฐานจะไปเกิดที่ประเทศญี่ปุ่น เพื่อจะได้มีเกมเล่นสมความปรารถนา

1.2.3 พัฒนาการทางสังคม

สังคมของวัยรุ่นได้เปลี่ยนแปลงจากพ่อแม่หรือครู ไปเป็นเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน เพราะเพื่อนช่วยให้วัยรุ่นรอดพ้นอันตราย (ซึ่งพ่อแม่หรือครูทำไม่ได้เพราะมีช่องว่างระหว่างวัย) ในการดำรงชีวิตของวัยรุ่นจึงมีลักษณะการติดต่อที่ทำให้วัยรุ่นแตกต่างจากเด็กและผู้ใหญ่ ซึ่งเราเรียกว่า วัฒนธรรมคนหนุ่มสาว (Youth Culture)

ความหมายของวัฒนธรรมคนหนุ่มสาว หมายถึง ระบบการติดต่อหรือรูปแบบของพฤติกรรมเพื่อการมีชีวิตอยู่ที่แสดงออกอย่างแน่นอนระหว่างวัยรุ่น ได้แก่ การติดต่อสื่อสารโดยใช้ E-mail หรือ Facebook แทนการพูดคุยทางโทรศัพท์ การทำผมทรงเกาหลี่ การรับประทานอาหารเกาหลี่ หรือญี่ปุ่น การฟังเพลงหมอลำซึ่งเป็นต้น

1.2.4 พัฒนาการทางการรู้คิด (หรือสติปัญญา หรือความคิดความเข้าใจ หรือ

ความรู้ หรือความถนัดบุคคลทุกคนมีการสัมผัสสิ่งเร้าภายในโลก โดยใช้อวัยวะรับสัมผัส 5 ทาง ทำให้เกิดการรับรู้ด้วยการแปลความหมายสิ่งเร้าในโลก และบูรณาการกลายเป็นความรู้หรือประสบการณ์ของบุคคลเพิ่มขึ้นตามอายุที่มากขึ้น ทำให้บุคคลมีความสามารถทางพุทธิปัญญาหรือปัญญาในการแก้ปัญหาหรือการปรับตัวของบุคคลแตกต่างกัน เราจะแบ่งนักเรียนตามความสามารถในการวิเคราะห์ หรือการให้เหตุผลต่อสภาพแวดล้อมเหล่านี้ว่า “เก่ง” หรือ “โง่” โดยแสดงความสามารถเหล่านี้ตามคะแนนที่อาจารย์แต่ละกลุ่มสาระตัดสินให้แก่นักเรียนแต่ละบุคคล ส่วนบุคคลทั่วไปตัดสินจากการกระทำและ/หรือ ผลงานของแต่ละบุคคล เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องนี้จึงควรเริ่มจากความหมายของการรู้คิด ดังนี้

การรู้คิด (Cognition) หมายถึง ความสามารถในการให้เหตุผล การจินตนาการ การหยั่งรู้ (Insight) การตัดสินใจ และการปรับตัวของบุคคล ซึ่งจัดว่าเป็นพฤติกรรมภายใน โดยเป็นกระบวนการทางสมอง

วิธีวัดระดับการรู้คิด จะกระทำได้โดยการสังเกต (จากภาษาพูด) หรือวัดทางอ้อมจากข้อสอบของอาจารย์ในรูปแบบของคะแนน เกรดหรือประเมินจากผลงานของนักเรียน เช่น สิ่งประดิษฐ์ รายงาน การแสดงความคิด การแสดงออก เป็นต้น

1.2.5 พัฒนาการทางจริยธรรม สังคมในยุคปัจจุบันมักถูกตราหน้าว่ามีจริยธรรม

เสื่อมลง แต่ถ้ามีการสอบถามหรือพูดคุยกับทุกคน จะได้รับคำตอบว่าอยากจะเป็นคนที่มีจริยธรรมสูง (หรือเป็น คนดีศรีสังคม) เพราะ โดยธรรมชาติของมนุษย์ต้องการปัจจัย 4 และมีชื่อเสียงทุกคน

แม้แต่วัยรุ่นการสร้างปัญหาให้แก่สังคมเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ที่อยากรู้ อยากรู้อเห็น หรือมีเพื่อนฝูง จึงแสดงพฤติกรรมที่เพื่อนชักชวน และตัวเองก็มีความสามารถหรือความสนใจ โดยขาดการพิจารณาถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น เช่น การชิงรถมอเตอร์ไซค์ การทะเลาะวิวาท การกระทำผิดทางเพศ ดังนั้นพัฒนาการทางจริยธรรมก็เป็นผลมาจากพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกันกับพัฒนาการด้านอื่นๆ

ในระยะตอนต้นความสนใจเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมมุ่งมั่นในเรื่องของระเบียบวินัย กฎหรือกฎหมาย เพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลจะเรียนรู้เพื่อปรับตัวทางด้านส่วนตัว และสังคม ต่อมาจึงพัฒนาในรูปแบบของจริยธรรมโดยตรง ส่วนวัยรุ่นได้รับความสนใจในเรื่องจริยธรรม เนื่องจากวัยรุ่นกลายเป็นผู้ที่เชื่อฟังกฎของสังคมมากขึ้น ในทางตรงกันข้ามได้รับความสนใจมากกว่าวัยอื่นๆ ในด้านนี้ เพราะวัยรุ่นเกรเพิ่มขึ้น หรือมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากมาตรฐานที่สังคมกำหนดไว้ จากผลงานของกลุคเฮ็ค (Glueck 1966) ศึกษาพบว่า สิ่งที่ทำให้วัยรุ่นกลายเป็นคนเกรมาจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ

1. ความเกรของวัยรุ่น ไม่ใช่ปรากฏการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นเฉพาะในระยะวัยรุ่น แต่เกิดขึ้นมาอย่างค่อนข้างต่อเนื่อง ในรูปแบบพฤติกรรมโดยสัญชาตญาณของมนุษย์ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็กโดยเฉพาะในช่วงอายุ 2 หรือ 3 ปีแรกของชีวิต สามารถนำมาใช้ทำนายได้ว่าบุคคลนั้นจะกลายเป็นคนเกรในเวลาต่อมาหรือไม่ ได้แก่ เด็กที่มีรูปร่างโต เมื่อโตเป็นวัยรุ่นก็จะใช้กำลังแก้ปัญหาเรื่องอื่น ตามความเคยชินมักจะใช้พลังกำลังในการแก้ปัญหาการทะเลาะวิวาทกับเพื่อน เป็นต้น

2. ความเกรของวัยรุ่นเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่ พ่อเป็นนักเลง ลูกมักเป็นนักเลงตามแบบอย่างพ่อ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าวัยรุ่น หมายถึง วัยที่มีอายุตั้งแต่ 10-19 ปี เป็นวัยที่เด็กจะพ้นจากสภาพความเป็นผู้เยาว์ และเริ่มเข้าสู่สภาวะความเป็นหนุ่มสาว มีความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ วัยรุ่นแบ่งออกเป็น 3 ระยะเวลาคือ วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนกลาง และวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งพัฒนาการของวัยรุ่นแบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ พัฒนาการทางด้านร่างกาย พัฒนาการทางด้านอารมณ์ พัฒนาการทางด้านสังคม พัฒนาการทางด้านรู้คิด และพัฒนาการทางจริยธรรม

1.3 ความสนใจของวัยรุ่น

ความสนใจ คือ กิจกรรมใดๆ ก็ตามที่มีแรงขับหรือแรงจูงใจให้บุคคลได้แสดงออก ความสนใจมีความสำคัญมากในการที่เราจะรู้จักและเข้าใจบุคคลและเป็นแนวทางนำไปสู่กิจกรรม

ในอนาคตของเขา (ปราณี รามสูต, 2542) ซึ่งความสนใจของวัยรุ่นจะมีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการทางพฤติกรรมและบุคลิกภาพของวัยรุ่น

เฮอร์ล็อก (Hurlock, 1974 อ้างในจุฬาลักษณ์ ประจักษ์ 2556, น. 36) ได้แบ่งความสนใจของวัยรุ่นได้ดังนี้ คือ

1. ความสนใจทางสังคม (Social Interests) หมายถึง การให้ความสนใจในเรื่องของเหตุการณ์ และบุคคลในสังคม เช่น งานเลี้ยงต่างๆ และการพบปะสนทนากัน

2. ความสนใจส่วนบุคคล (Personal Interests) วัยรุ่นจะมีความสนใจการแต่งกาย เอาใจใส่ในเรื่องเสื้อผ้า ทรงผม พยายามดูแลแฟชั่นเพื่อให้ทันสมัย และเป็นที่ยอมรับ มีความสนใจเรื่องสุขภาพ เอาใจใส่ในเรื่องรูปร่าง สัดส่วน ระมัดระวังในเรื่องการกิน ความสะอาด และการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ นอกจากนี้ยังให้ความสนใจเรื่องเพศ จะสนใจเพศตรงข้าม พยายามปรับปรุงตัวให้เข้ากับเพื่อนต่างเพศ รวมทั้งเป็นวัยที่ให้ความสนใจที่จะแสวงหาความเป็นอิสระในการมีความสัมพันธ์กับเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ พยายามที่จะเป็นตัวของตัวเอง เริ่มต่อต้านการใช้อำนาจของผู้ใหญ่มีความสนใจในอาชีพ เริ่มวางแผนเกี่ยวกับอาชีพในอนาคต ให้ความสนใจในการเรียน โดยวัยรุ่นคิดว่าโรงเรียนเป็นสถานที่ที่จะได้ปรับปรุงสถานภาพในชีวิตด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการตั้งใจเรียน และมีความสนใจในศาสนา การเข้าวัด ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม หรือทำบุญในโอกาสต่างๆ

3. ความสนใจในการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreational Interests) วัยรุ่นจะให้ความสนใจในเกมและกีฬาเพื่อการออกกำลังกายหรือเพื่อความสนุกสนาน รวมทั้งมีความสนใจในการอ่านหนังสือที่ตนเองชอบ สนใจการดูภาพยนตร์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ เพื่อสร้างความบันเทิงใจ

1.4 ความต้องการของวัยรุ่น

วัยรุ่น เป็นวัยที่อยู่ในระยะกำลังเปลี่ยนแปลงจากเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และความคิด เป็นช่วงวัยที่มีความคิดปรารถนาอยากได้อยากเป็น ดังนั้นวัยรุ่นจึงมีความต้องการในเรื่องทั่วไปเช่นเดียวกับบุคคลวัยอื่น ดังที่นักจิตวิทยาได้รวบรวมความต้องการของวัยรุ่นที่เด่นชัดไว้ ดังนี้ (ครุณีศรีสัมภูวงศ์, 2536, น. 193)

1. ความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Achievement) หมายถึง ต้องการทำอะไรให้สำเร็จและทำให้ดีกว่าคนอื่น

2. ความต้องการยกย่องผู้อื่น (Deference) หมายถึง ความต้องการยอมรับคำแนะนำหรือความคิดเห็นจากผู้อื่น รวมทั้งยอมรับความเป็นผู้นำของคนอื่น

3. ความต้องการความเป็นระเบียบ (Order) หมายถึง ความต้องการวางแผนการทำงานก่อนลงมือปฏิบัติอย่างเป็นระบบ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามระบบงาน

4. ความต้องการแสดงออก (Exhibition) หมายถึง ความต้องการเป็นจุดสนใจของผู้อื่น รวมทั้งชอบพูดถึงเรื่องที่ทำให้ผู้อื่นสนใจ และชอบตั้งคำถามที่ผู้อื่นตอบไม่ได้
5. ความต้องการพึ่งตนเอง (Autonomy) หมายถึง ต้องการความเป็นอิสระ ทำอะไรตามความพอใจ โดยไม่คำนึงถึงว่าผู้อื่นจะคิดอย่างไร
6. ความต้องการไมตรีสัมพันธ์ (Affiliation) หมายถึง ต้องการช่วยเหลือ ซื่อสัตย์ต่อเพื่อนๆ และชอบสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน
7. ความต้องการเข้าใจตนเองและผู้อื่น (Interception) หมายถึง ความต้องการวิเคราะห์แรงจูงใจและความรู้สึกของตนเอง ชอบสังเกตผู้อื่น มักเอาใจเขามาใส่ใจเรา
8. ความต้องการขอความช่วยเหลือ (Succedanea) หมายถึง ความต้องการให้ผู้อื่นช่วยเหลือ หรือให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นใจ เมื่อประสบปัญหา
9. ความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น (Dominance) หมายถึง ความต้องการที่จะมีอิทธิพลชักจูงให้ทำตามสิ่งที่ตนปรารถนา แนะนำและบงการผู้อื่น
10. ความต้องการยอมรับผิด (Abasement) หมายถึง ความต้องการยอมรับผิดเมื่อทำสิ่งผิดพลาดไป ยอมรับการตำหนิ สำนึกได้เมื่อทำผิด
11. ความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น (Nurturance) หมายถึง ความต้องการช่วยเหลือเพื่อนเวลาเดือดร้อน มักยกโทษให้แก่เพื่อน มีน้ำใจต่อผู้อื่น
12. ความต้องการเปลี่ยนแปลง (Change) หมายถึง ต้องการทำอะไรใหม่ๆ ชอบค้นคว้าสิ่งใหม่ๆ
13. ความต้องการอดทน (Endurance) หมายถึง ความต้องการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยความอดทน
14. ความต้องการคบเพื่อนต่างเพศ (Heterosexuality) หมายถึง ความต้องการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกับเพื่อนต่างเพศที่ถูกต้อง ชอบอยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนต่างเพศ
15. ความต้องการที่จะก้าวร้าวหรือรุกรานผู้อื่น (Aggression) หมายถึง ความต้องการขัดแย้งความคิดเห็นของผู้อื่น ชอบบอกผู้อื่นว่าตนคิดอย่างไรเกี่ยวกับตัวเขา ชอบวิจารณ์ผู้อื่นอย่างเปิดเผย

1.5 ปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้วัยรุ่นนั้ใช้ยาเสพติด

1. อิทธิพลจากเพื่อน โดยกลุ่มเพื่อนชักชวนหรือบังคับทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ใช้สารเสพติด เช่น ถ้าไม่ใช่ก็ไม่ยอมรับเป็นพวกหรือกลุ่มเดียวกัน รวมทั้งเขาะเหยื่อว่าเซชหรือไม่ทันสมัยหรือเป็นลูกแกงไม่รู้จักโต (โดยเฉพาะวัยรุ่นชาย) ถ้าไม่เคยทดลองใช้สารเสพติดบาง

ชนิด เช่น บุหรี่ เหล้า เบียร์ ไวน์ ซึ่งต่อไปก็นำไปสู่การใช้สารเสพติดที่ร้ายแรงขึ้น เช่น ฝิ่น กัญชา ยาบ้า และเฮโรอีน

2. อิทธิพลจากครอบครัว ครอบครัวมีอิทธิพลอย่างมากต่อการใช้สารเสพติดของวัยรุ่น ซึ่งเป็นอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น พ่อแม่สูบบุหรี่หรือดื่มเหล้า แล้วใช้ลูกไปซื้อบุหรี่ ซื้อมเหล้า หรือใช้ให้ลูกจุดบุหรี่ให้สูบ ผสมเหล้าหรือรินเหล้าให้ดื่ม หรือพฤติกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ก็จะเป็นการปลูกฝังให้ลูกเห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องปกติ ไม่ใช่เรื่องที่ผิดร้ายแรงอะไรจนเมื่อลูกเข้าสู่วัยรุ่น พวกเด็กๆ ในครอบครัวเหล่านี้ก็จะใช้บุหรี่ เหล้า รวมทั้งสารเสพติดชนิดอื่นๆ ด้วยตนเอง นอกจากนี้ในครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะกันเป็นประจำหรือบ่อยครั้ง ลูกวัยรุ่นต้องการหลีกเลี่ยงหนีสถานการณ์นั้นจึงหันเข้าหาสารเสพติดได้โดยง่าย และในทำนองเดียวกัน ครอบครัวที่เข้มงวดกับลูกวัยรุ่นมากๆ การไม่ให้เหตุผล บรรยากาศที่ไม่เป็นประชาธิปไตยภายในครอบครัว การที่แม่ถูกพ่อข่มเหงหรือสถานการณ์อื่นๆ ที่ก่อให้เกิดแรงกดดันต่อลูกวัยรุ่นก็จะทำให้ลูกวัยรุ่นหันเข้าหาสารเสพติดได้โดยง่าย

3. อิทธิพลจากปัญหาของตัวเองของเด็กวัยรุ่นเอง ได้แก่ การที่วัยรุ่นไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน มีผลการเรียนต่ำ มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนหรือคนรัก รวมทั้งปัญหาทางด้านจิตใจ เช่น เป็นคนที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความนับถือตนเอง ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง มีปมด้อยในเรื่องรูปร่างหน้าตา หรือปัญหาด้านจิตใจในลักษณะอื่นๆ ทำให้วัยรุ่นหันเข้าหายาเสพติด

4. ช่วงเวลาที่ทำให้เกิดความเครียด ได้แก่ ช่วงใกล้สอบ ช่วงเวลาที่ต้องตัดสินใจเลือกเรียนต่อ หรือสถานการณ์อื่นๆ ที่ทำให้เกิดความเครียดรวมทั้งช่วงเวลาที่วัยรุ่นต้องการคู่มืออย่างหนักเพื่อเตรียมสอบก็มักจะใช้สารเสพติดเพื่อกระตุ้นให้ตนเองคู่มือได้มากขึ้น และนานขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเพราะในความจริงแล้วการใช้สารเสพติดโดยเฉพาะพวกสารกระตุ้นประสาทไม่ได้ช่วยให้สามารถเรียนหรือทำงานได้นานขึ้นหรือมากขึ้น และยังส่งผลเสียต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจอีกด้วย

5. ค่านิยมที่ผิดเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด เช่น การสูบบุหรี่ หรือดื่มสุรา จะเกิดความเท่ หรือสามารถดึงดูดความสนใจของเพื่อนต่างเพศได้

6. สื่อต่างๆ ในปัจจุบัน เช่น ละคร ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ต่างๆ ที่มีการนำเสนอสารเสพติดมาใช้ประกอบในการแสดง

1.6 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับยาเสพติด

1.6.1 ความหมายของยาเสพติด

องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้ความหมายของยาเสพติดให้โทษว่า หมายถึง สารหรือยาที่รับเข้าสู่ร่างกายจะโดยวิธีการรับประทาน นิด สูบ หรือดม ติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่ง

แล้วให้มีผลต่อร่างกายและจิตใจของผู้ได้รับในลักษณะดังนี้ อ้างถึงในสุพัฒน์ ชีรเวชเจริญชัย (2540, น.1) มีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะเสพยาหรือสารนั้นเข้าไปอีก มีความโน้มเอียงที่จะต้องการเพิ่มปริมาณยาหรือสารนั้นมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อหยุดใช้ยาหรือสารนั้นเป็นเวลานานจะทำให้เกิดผลร้ายต่อสุขภาพทั้งร่างกาย และจิตใจ (ตำราการพยาบาลยาเสพติด 2554, น.1)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของยาเสพติดและยาเสพติดให้โทษไว้ ดังนี้

ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมี ซึ่งเมื่อเสพหรือฉีดเข้าสู่ร่างกายติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่งก็จะติด ก็จะทำให้เกิดพิษเรื้อรัง ทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม ได้แก่ ฝิ่น กัญชา เฮโรอีน ยานอนหลับ สุรา เป็นต้น

ยาเสพติดให้โทษ หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยการรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกาย และจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งร่างกาย และจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพทั่วไปทรุดโทรมลง

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2528 (อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, ม.ป.ป.) ให้ความหมายของยาเสพติดให้โทษว่า จะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ รวมถึงพืชหรือผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้เป็นผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ และสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำราตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

กล่าวโดยสรุปได้ว่ายาเสพติด หมายถึง สารใดๆ หรือยา เมื่อเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะเป็นการกิน ดม สูบ ฉีด หรือวิธีการใดๆ ก็ตามมีผลต่อสุขภาพร่างกาย และจิตใจ หากใช้ติดต่อกันระยะเวลาหนึ่งจะมีความต้องการเพิ่มปริมาณยาหรือสารนั้นมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อหยุดใช้ยาหรือสารนั้น จะทำให้เกิดผลร้ายต่อสุขภาพร่างกาย และจิตประสาทอย่างรุนแรง

1.6.2 ประเภทของยาเสพติด

กองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (อ้างถึงในศุภกร ชินะเกตุ 2541, น.16) ได้แบ่งประเภทยาเสพติดที่แพร่ระบาดอยู่ในปัจจุบัน อาจแบ่งลักษณะของการออกฤทธิ์ที่มีต่อระบบจิตและประสาทของร่างกาย ดังนี้

1) สิ่งออกฤทธิ์กดประสาท (depressant) ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน และเมทาโดน เป็นต้น ยาเสพติดเหล่านี้จะกดประสาทส่วนกลาง หรือสมองทำให้ประสาทมีนงง ง่วง ซึม

และหมดแรง นอกจากนี้ยังคงกดศูนย์ประสาทการหายใจ ทำให้หายใจช้าลง จนถึงขั้นหยุดการหายใจได้

2) สิ่งออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท (stimulant) ได้แก่ ไบรอะทอม โคลเคน แอมเฟตามีน เป็นต้น ยาเสพติดเหล่านี้จะกระตุ้นประสาทส่วนกลาง หรือสมอง ทำให้ประสาทตื่นตัว และกระวนกระวาย ไม่่วงนอน แต่เมื่อฤทธิ์ยาหมดแล้วจะหมดแรง เพราะร่างกายไม่ได้รับการพักผ่อน และอาจเกิดอาการติ่งเครียด ถึงกับหมดสติ จนถึงขั้นเสียชีวิตได้

3) สิ่งออกฤทธิ์หลอนจิตประสาท (hallucinogen) ได้แก่ กัญชา แอลเอสดี (L.S.T. Lyseric acid Diethy amide) เป็นต้น ยาเสพติดเหล่านี้จะทำให้เกิดประสาทหลอน เห็นภาพผิดไป จำแนกตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาท แบ่งเป็น 4 ประเภท

(1) ประเภทกดประสาท ได้แก่ ผีน มอร์ฟีน เฮโรอีน ยานอนหลับ ยาระงับประสาท ยากล่อมประสาท เครื่องดื่มมีนเมา บาร์นิทูเรตทุกชนิด รวมทั้งสารระเหย เช่น ทินเนอร์ แอลกอฮอล์ น้ำมันเบนซิน ยาม้า เป็นต้น มักพบว่าผู้เสพติด มีร่างกายซูบซีด ผอมเหลือง อ่อนเพลีย ฟุ้งซ่าน อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย

(2) ประเภทกระตุ้นประสาท ได้แก่ ยาม้า ยาไอซ์ ยาอี โคลเคน เครื่องดื่มคาเฟอีน มักพบว่าผู้เสพติดจะมีอารมณ์หงุดหงิด กระวนกระวาย จิตสับสน หวาดระแวง บางครั้งมีอาการคลุ้มคลั่ง หรือทำในสิ่งที่คนปกติไม่กล้าทำ เช่น ทำร้ายตัวเอง หรือฆ่าผู้อื่น เป็นต้น

(3) ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดี เห็ดขี้ควาย ดีเอ็มที และยาเค เป็นต้น ผู้เสพติดจะมีอาการหลอนประสาท ผันเพื่อง หูแว่ว ได้ยินเสียงประหลาด หรือเห็นภาพหลอนที่น่าเกลียดน่ากลัว ควบคุมตนเองไม่ได้ในที่สุดมักป่วยเป็นโรคจิต

(4) ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน คือ ทั้งกระตุ้น กด และหลอนประสาท ร่วมกัน ผู้เสพติดมักมีอาการหวาดระแวง ความคิดสับสน เห็นภาพลวงตา หูแว่ว ควบคุมตนเองไม่ได้และป่วยเป็นโรคจิต ได้แก่ กัญชา

กล่าวโดยสรุปได้ว่าประเภทของยาเสพติดแบ่งตามลักษณะของการออกฤทธิ์ที่มีต่อระบบจิตใจ และประสาทของร่างกายมี 4 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทกดประสาท
2. ประเภทกระตุ้นประสาท
3. ประเภทหลอนประสาท
4. ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน

1.6.3 สาเหตุการติดยาเสพติด

เนื่องจากปัญหาการติดยาเสพติด เป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งทางสาธารณสุข ปัจจัยที่เป็นสาเหตุการติดสารเสพติดมีหลายประเภท ซึ่งสาเหตุต่างๆ มีความเชื่อมโยงกัน นักวิชาการหลายสาขาได้ทำการศึกษาถึงสาเหตุของการใช้สารเสพติด (ตำราการพยาบาลยาเสพติด 2544, น.8-9) สุชา จันอม (2538) ได้กล่าวถึงสาเหตุการใช้สารเสพติด ดังนี้

1) ติดเพราะยามีคุณสมบัติให้ติดเอง ผู้เคยเสพต้องใช้อย่างเสพติดนั้นซ้ำต่อไปเรื่อยๆ ผู้เข้าไปคลุกคลีกับยาเสพติดแม้จะมีสุขภาพดี และมีความตั้งใจแน่วแน่ว่าจะไม่ยอมให้ติด แต่ในบางครั้งผู้นั้นก็อาจติดได้เช่นกัน

2) ความอ่อนไหวทางจิตใจและอารมณ์ ซึ่งรุนแรงมากน้อยแล้วแต่บุคคล วัยรุ่นต้องการที่จะทำอะไรตามใจชอบหรือตามความนึกคิดของตน ต้องการที่จะได้รับสถานภาพทางสังคม เช่น ต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือในกลุ่มหมู่เพื่อนฝูง โดยพยายามทำอะไรให้คล้ายๆ กัน เลียนแบบกัน ต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ เช่น อยากทดลองกระทำในสิ่งที่ตนไม่เคยกระทำมาก่อน บางคนต้องการหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ยากที่ประดังมาจากสิ่งแวดล้อมรอบด้านหรือจากความรู้สึกภายในที่ไม่สบายหรือความเจ็บป่วยต่างๆ หันมาสร้างโลกของตนเองโดยการใช้ยาเสพติด

3) ติดเพราะถูกชักชวน ถูกหลอกลวง ถูกบีบบังคับจากหมู่คณะ

4) สิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นอิทธิพลสำคัญอย่างยิ่งในการชักจูงให้บุคคลใช้ยาเสพติด เช่น อยู่ในละแวกที่มีการค้ายาเสพติด ครอบครัวขาดความอบอุ่น

ฉวี สิงหวิทย์ (2533) กล่าวถึงการ ใช้สารเสพติดของวัยรุ่นมีแรงกระตุ้นมาจากหลายทาง เช่น

1. การแสดงค่านิยมที่ต้องการจะต่อต้านต่อสิ่งที่ผู้ใหญ่บอก
2. อาจเป็นเพียงความรู้สึกอยากเห็นธรรมดา เป็นการอยากลอง อยากมีประสบการณ์ว่าจะมีความรู้สึกเช่นใดถ้าได้ใช้ เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า วัยรุ่นชอบเสี่ยง ชอบลองประสบการณ์ใหม่ๆ ทุกชนิด
3. วัยรุ่นที่ด้อยโอกาส ต้องการหนีจากสภาพของตนชั่วคราว การใช้ยานับเป็นการที่ทำให้ตนลืมเหตุการณ์นั้นได้ชั่วคราว
4. การใช้ยาเป็นกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายทางจิต
5. การใช้ยาเป็นตัวลดความกระวนกระวาย ความทุกข์ ความโดดเดี่ยว เหมือนการถูกทิ้ง

ศ.ดร.พเยาว์ เหมือนวงษ์ญาติ (2539) กล่าวถึงสาเหตุการติดยาเสพติดให้โทษไว้หลายสาเหตุ ดังนี้

1. อยู่ใกล้ชิดกับยาเสพติด หรือผู้ติดยาเสพติด เช่น ในครอบครัว หรือรอบๆ ด้านที่อยู่อาศัย มีผู้ค้ายาหรือผู้ติดยาเสพติด
2. การใช้ยาเพื่อลดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาชีวิต ครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่นในครอบครัว ปัญหาทางเศรษฐกิจ รายได้ไม่พอกับรายจ่าย หรืออาชีพการงาน
3. การถูกล่อลวง ชักชวน ถูกหลอกให้ทดลองโดยไม่รู้ว่า เป็นยาเสพติด
4. ความอยากรู้อยากลอง ความคึกคะนอง มักพบในเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น อยากลอง บางคนยิ่งห้ามยิ่งรั้น ต้องการเอาชนะ บางคนต้องการรอดความเก่งกล้า ต่อเพื่อนฝูงจึงชักชวนกันเสพ
5. เพื่อระงับความเจ็บป่วย บางคนเจ็บป่วยเรื้อรัง แต่ไม่ได้รับการรักษาจากแพทย์ มีผู้แนะนำให้ใช้ยาเสพติด
6. เพื่อแสดงความเป็นปึกภัยต่อครอบครัว สมาชิกในครอบครัวเกิดความขัดแย้งกันผู้เสพพยายามจะสร้างพฤติกรรมเพื่อประชดชีวิต โดยใช้ยาเสพติดช่วย
7. ผู้ที่มีจิตใจอ่อนแอ มีความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ จะติดสารเสพติดได้ง่ายกว่าผู้มีจิตใจเข้มแข็ง
8. เพื่อกระตุ้นประสาทให้ประสาทตื่นตัวอยู่เสมอ เช่น คนขับรถระยะทางไกลๆ ติดต่อกันนานๆ หรือผู้ที่กำลังจะสอบ เร่งดูตำราอย่างหนัก ซึ่งผู้ติดยาเสพติดคิดว่าใช้แล้วจะมีประสาทที่ดีสามารถทำงานหรืออ่านหนังสือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6.4 สาเหตุและปัญหาการติดยาเสพติดของวัยรุ่น

เนื่องจากธรรมชาติของวัยรุ่น เป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น อยากทดลอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความต้องการในสิ่งต่างๆ อย่างรุนแรง ประกอบกับการมีปัญหาในเรื่องต่างๆ ทำให้เด็กวัยรุ่นหันไปใช้ยาเสพติด

สุพัตรา สุภาพ (2523) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าถึงปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้เด็กและเยาวชนติดยาเสพติดออกมาในลักษณะหลากหลาย สามารถสรุปสาเหตุใหญ่ๆ ได้ดังนี้

- 1) ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมภายใน คือ ครอบครัว สภาพครอบครัวที่ไม่สร้างความอบอุ่นใจให้กับเด็ก เช่น การแตกแยกในครอบครัวเยาวชน และวัยรุ่นไม่ได้รับความเข้าใจ ขาดผู้ปกครองที่เป็นผู้ชี้แนะความเครียด เมื่อเขาหาที่พึ่งทางบ้านไม่ได้ก็จะหาทางออกโดยการหาความสุขนอกบ้าน การถูกชักชวนจากเพื่อน การถูกล่อลวง จากผู้ค้าที่ฉวยโอกาสยอมทำได้ง่ายด้วยความไม่เข้าใจว่าจะช่วยบรรเทาความกลัดกลุ้ม หรือเยาวชนบางพวกที่ติดยาอาจมาจากครอบครัวที่เลี้ยงดูเด็กในลักษณะเคร่งเครียดเกินไป คอยดูแลควบคุมทุกฝีก้าวหรือเลี้ยงแบบเอาอกเอาใจ ตามใจ

เกินควร ซึ่งการเลี้ยงดูในลักษณะนี้ทำให้เด็กไม่เป็นตัวของตัวเอง อาจจะหันไปหายาเสพติดได้ง่ายเช่นกัน

2) ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมภายนอก

(1) อิทธิพลจากเพื่อน เพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น ความต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ทำให้ต้องยอมทำตาม เช่น การชักชวนสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ลองยาเสพติด เพื่อแสดงความเข้มแข็ง เก่งกล้า และด้วยความคึกคะนอง วัยรุ่นที่คล้อยตามเพื่อนทุกอย่างมักเป็นผู้ที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความอบอุ่นทางบ้าน ขาดความใกล้ชิดกับครู การประพฤติปฏิบัติจึงเป็นแบบอย่าง “เพื่อนลากไป” โดยไม่ได้ปรึกษาผู้ใหญ่

(2) อิทธิพลจากค่านิยมของสังคม ปัจจุบันการเลียนแบบค่านิยมจากแบบอย่างที่ไม่ดีของตะวันตก เช่น การแต่งกายรุงรัง หรือกิริยาท่าทางขาดความสำรวม เสพยาเสพติดได้แพร่ระบาดในสังคมไทย โดยเฉพาะการเลียนแบบจากผู้ที่มิชื่อเสียง เช่น ดารา นักร้อง นางแบบ เป็นต้น

(3) อิทธิพลเกี่ยวกับทางโรงเรียน เช่น การมีปัญหาทางด้านการเรียน ปรับตัวเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ครูไม่ให้ความเอาใจใส่ดูแล สิ่งแวดล้อมของโรงเรียนต่างๆ ที่ส่งผลต่อความกดดันทางจิตใจของวัยรุ่น เพราะโรงเรียนเป็นกลุ่มสังคมที่เขาคลุกคลีมากที่สุด การขาดความยังคิดทำให้วัยรุ่นยอมตามการชักชวนของเพื่อนนักเรียน ในการทำความผิด เช่น การหนีโรงเรียน ซ่องสุ่มกัน เป็นแก๊ง ก่อความผิดด้วยความคะนอง หรือต้องการแสดงออกเพื่อความเด่นเมื่อขาดการดูแลจากผู้ใหญ่ ย่อมอาจหันมาลองเสพติดต่างๆ ได้โดยง่าย

3) ปัญหาจากตัวผู้เสพเอง เช่น การขาดความมั่นใจในตนเอง การเข้าสังคมไม่ได้ การมีเวลาว่างมาก ความคะนอง ความกังวล เป็นต้น

จะเห็นว่าการที่วัยรุ่นหันเข้าหาเสพติดนั้น มีปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน ได้แก่ ตัวผู้เสพเอง สภาพแวดล้อมของผู้เสพ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน เป็นต้น แต่หน่วยงานที่รับผิดชอบต่อเด็กและเยาวชนก็ไม่ได้นิ่งเฉยที่จะมีมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีภาระหน้าที่จัดการศึกษาให้แก่เยาวชน เพื่อพัฒนาบุคคลทั้งทางสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ไม่ให้หันเหไปติดยาเสพติดและใช้ยาในทางที่ผิด

1.6.5 พฤติกรรมป้องกันยาเสพติด

ความหมายของพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดได้มีผู้ให้ความหมายของพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ศุภร ชินเกตุ (2553, น.30) กล่าวว่า พฤติกรรมป้องกันยาเสพติด หมายถึง การปฏิบัติตัวของนักเรียน เพื่อให้ตนเองปลอดภัยจากการเข้าไปยุ่งเกี่ยว หรือถูกชักชวนให้อยากสูบบุหรี่หรืออยากลองนั้น สามารถป้องกันการได้หลายประการ เช่น การเลือกคบเพื่อนที่ดี การอยู่ห่างไกลยาเสพติด การวางแผนอนาคตของตนเอง การเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติด การปฏิบัติทางศาสนา การปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ปกครอง ปรึกษาปัญหาการคบคนดี และแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล การเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติด การออกกำลังกาย เป็นต้น

สุขฤดี รัชศฤงการสกุล (2543, น.10) กล่าวว่า พฤติกรรมป้องกันยาเสพติด หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงเจตนาเพื่อป้องกันมิให้เกิด หรือมีการกระทำที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด โดยไม่ทดลองสารเสพติด เลือคบเพื่อน หลีกเลี้ยงเสพยาเสพติด การปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้เสพยาเสพติด การปฏิบัติตามคำเตือน หรือคำแนะนำของผู้ปกครอง การไม่คบเพื่อนที่ใช้สารเสพติด

ปิ่น โค (อ้างถึงในศุภร ชินเกตุ 2553, น.29) กล่าวถึง ความรู้และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันสิ่งเสพติดไว้ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญา ในการจดจำเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด โทษพิษภัย ผลกระทบและอาการที่เกิดจากการเสพยาเสพติด สาเหตุของการเสพยา แนวทางการป้องกัน การบำบัด และมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
2. เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยม ท่าทีเกี่ยวกับการป้องกันในเรื่องความรุนแรงที่เกิดจากการเสพยาเสพติดของ การไม่เสพยาสิ่งเสพติด การปฏิบัติตามคำแนะนำของเพื่อนและครู
3. การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด หมายถึง การมีทักษะปฏิเสธ และเจรจาต่อรองเพื่อรักษาน้ำใจของผู้อื่น และผลประโยชน์ของตนเองในการป้องกันยาเสพติดได้ การไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดด้วยการกระทำต่างๆ เช่น การจำหน่ายยาเสพติด การถูกชักชวนไปเสพยา หรือถูกชักชวนไปเป็นต้นทางเพื่อลักลอบซื้อหรือจำหน่าย และถูกชักชวนไปดูผู้อื่นเสพยาเสพติด เป็นต้น

ธีรศักดิ์ ชมพูนุตร (อ้างถึงในเจริญ แลกพิมาย, ปันดดา ศรีชนสาร 2555, น. 31-32) ได้แนะนำวิธีการป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากยาเสพติดไว้ว่า

1. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด
2. ไม่หลงคำชักชวน หลอกลวงหรือชักจูงของเพื่อนหรือญาติ
3. ไม่ทดลองใช้ยาเสพติดกับตนเอง ไม่ว่าจะอยากสู้อยากลองแค่ไหน

4. ไม่เลียนแบบเพื่อนในทางที่ไม่ถูกต้อง ถ้าถูกเพื่อนขอร้องให้ทดลองหรือถูกบังคับต้องหาวิธีหลีกเลี่ยง
5. ใกล้ชิดครอบครัว บิดา มารดา ญาติพี่น้อง กล้าคิดกล้าทำในสิ่งที่ต้องการ จะรู้หรือขอคำแนะนำจากบิดา มารดา หรือถ้าบุคคลในครอบครัวไม่สามารถให้คำตอบได้ก็ต้องศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา บทความ หรือโรงพยาบาลทั่วไป
6. ใช้เวลาว่างทำงานอดิเรกที่ตนเองสนใจ และบางครั้งก็สามารถช่วยเสริมรายได้ให้กับครอบครัว
7. เมื่อรู้สึกเหน็ดเหนื่อย อ่อนเพลีย แสดงว่าร่างกายต้องการพักผ่อน ไม่ควรฝืนหรือใช้ยากระตุ้นควรพักผ่อนให้เต็มที่เพื่อร่างกายจะได้สดชื่นและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. ตั้งใจเรียนหนังสือและเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อจะได้ไม่ต้องโหมคู้หนังสือเฉพาะเวลาใกล้สอบ
9. ผู้ที่ติดยาเสพติด ควรเลิกเสพทันที หากมีอาการผิดปกติให้รีบปรึกษาแพทย์ กล่าวโดยสรุป พฤติกรรมป้องกันยาเสพติด หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงถึงความปลอดภัยของตนเองจากการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด เช่น การเลือกคบเพื่อน การไม่ทดลองใช้ยาเสพติด การเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันยาเสพติดการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การออกกำลังกายการหลีกเลี่ยงสถานที่มั่วสุมยาเสพติดสามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ปกครอง

1.6.6 การป้องกันยาเสพติด

สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2553, น. 8) ได้กล่าวถึงหลักการในการป้องกันยาเสพติดไว้ ดังนี้

- 1) การป้องกันตนเอง เริ่มจากการมีระเบียบวินัยในตนเอง ขยันหมั่นเพียรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เลือกคบเพื่อนที่ดี ไม่มั่วสุมในอบายมุขและสิ่งเสพติด และไม่ใช้ยาโดยมิได้รับคำแนะนำจากแพทย์ รวมทั้งอย่างทดลองเสพยาเสพติดทุกชนิดโดยเด็ดขาด
- 2) การป้องกันครอบครัว เริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว แบ่งเบาภาระหน้าที่แก่ กันและกันภายในบ้าน มีความรักใคร่กลมเกลียว และมีความเข้าใจกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อมีปัญหา ช่วยสอดส่องดูแลสมาชิกในครอบครัวอย่าให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด คอยอบรมตักเตือนสมาชิกในครอบครัวให้รู้ถึงโทษและภัยของยาเสพติด หากมีสมาชิกเสพยาเสพติดในครอบครัว ควรรีบให้เข้ารักษาตัว อย่าปล่อยทิ้งไว้นานควรรับรักษาโดยเร็วที่สุดเพื่อประโยชน์ในการรักษา

3) การป้องกันชุมชนช่วยชี้แจงให้เพื่อนบ้านเข้าใจถึงโทษและภัยของยาเสพติด เพื่อมิให้เพื่อนบ้านที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ต้องถูกหลอกลวง และหากพบว่าเพื่อนบ้านติดยาเสพติด จงช่วยแนะนำให้ไปปรึกษาที่โรงพยาบาลภายในชุมชน หรือคนภายนอกชุมชนมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยอาจใช้มาตรการการตักเตือน กดดันทางสังคม หรือแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน

4) การป้องกันสังคมโดยให้ความร่วมมือกับทางราชการ ในการเป็นหูเป็นตาช่วยสอดส่องเฝ้าระวังปัญหา เมื่อทราบว่าเป็นแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติด มีกิจกรรมใดที่เป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะชักนำให้เด็ก และเยาวชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือมีบุคคลใดมีพฤติกรรมน่าจะเกี่ยวข้องกับการนำยาเสพติดมาแพร่ระบาด โปรดแจ้งเบาะแสให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทุกแห่งทุกท้องที่ทราบ

5) การป้องกันในสถานศึกษา โดยการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับนักเรียน อันเป็นภูมิคุ้มกันยาเสพติด โดยการบรรจุเนื้อหาในรายวิชาต่างๆ

6) การป้องกันโดยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ เป็นบริการสนเทศรับรู้ ข้อมูลข่าวสารความรู้โทษ พิษภัยอันตรายของยาเสพติด และวิธีการป้องกันยาเสพติดผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อให้ตระหนัก และตื่นตัวต่อปัญหา ยาเสพติด และเพื่อสร้างเจตคติ ค่านิยมที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่มีผลต่อการป้องกัน และต่อต้านยาเสพติด

1.6.7 แนวคิดพฤติกรรมกำป้องกันตนเองจากการเสพยาเสพติด

พัชรภรณ์ ด้านประชุม (2555, น.16-19) กล่าวว่า พฤติกรรมกำป้องกันตนเองจากการเสพยาเสพติด หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติของนักเรียนที่แสดงออกเพื่อตอบสนองหรือโต้ตอบสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์หนึ่ง เพื่อป้องกันกำเสพยาเสพติดประกอบ

1) กำหลีกเลี่ยงจากยาเสพติด หมายถึง กำที่นักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงจากการทดลองเสพยาเสพติด หลีกเลี่ยงกำจากการเสพยาเสพติดเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา หลีกเลี่ยงกำจากการเสพยาเสพติดเพื่อกระตุ้นร่างกายในกำทำงาน แต่สามารถปฏิบัติตนให้ห่างไกลจากยาเสพติด โดยกำทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง โดยมีรายละเอียดของพฤติกรรมกำป้องกันตนเองกำจากการเสพยาเสพติด ดังนี้

(1) หลีกเลียงกำจากการทดลอง นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาอยู่ในช่วงวัยรุ่น ที่มีกำพัฒนากำเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่นมีความต้องการเป็นอิสระ มีกำเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์อย่างรวดเร็วจึงเริ่มมีความคิดเป็นของตนเอง ต้องการตัดสินใจด้วยตนเอง ต้องการแสวงหา

ประสบการณ์ใหม่ๆ เชื่อว่าตนเองสามารถหยุดหรือเลิกได้ทันทีหรือต้องการหาประสบการณ์ในการเสพยาเนื่องจากคิดว่าการใช้ยาเสพติดจะไม่ทำให้เกิดการติดความเข้าใจที่วัยรุ่นเชื่อนั้น อาจทำให้วัยรุ่นทดลองเสพยาเสพติด ซึ่งถือเป็นความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะการริเริ่มเสพยาในครั้งแรกอาจเป็นหนทางไปสู่การเสพยาในครั้งต่อไป อาจทำให้ติดยาได้ในที่สุด

(2) หลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติดเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาในชีวิตประจำวันของนักเรียนมักเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาส่วนตัว ปัญหาการทำงาน ปัญหาครอบครัว เป็นต้น นักเรียนควรจะต้องศึกษาถึงสาเหตุที่มาของปัญหาและจะต้องพยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อจะแก้ไขปัญหา การคิดวิธีการแก้ปัญหาอาจได้มาโดยการศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่างๆ หรือการขอคำปรึกษาจากบุคคลอื่นๆ แล้วจึงตัดสินใจเลือกวิธีที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ปัญหา ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีตรงกันข้ามกับการใช้ยาบ้าเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการที่นักเรียนเลือกที่จะหันไปเสพยาเมื่อไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้นั้น ไม่ได้เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องนอกจากจะไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุดแล้วยังเป็นการเพิ่มปัญหาเข้าไปอีกด้วย

(3) หลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติดเพื่อกระตุ้นร่างกายในการทำกิจกรรมเนื่องจาก การที่นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดบางประเภทว่า ช่วยกระตุ้นการทำงานของร่างกายทำให้ร่างกายรู้สึกกระปรี้กระเปร่า เพิ่มพลังในการทำงานต่างๆ อีกทั้งยังช่วยทำให้ทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นระยะเวลานานขึ้น ทำให้นักเรียนในเสพยาเสพติดเพื่อช่วยกระตุ้นร่างกายว่าเป็นการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิดและขาดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะอาจจะส่งผลทำให้ติดและในระยะยาวร่างกายจะทรุดโทรม ประสิทธิภาพในส่วนของการทำงานของสมองจะลดลงเนื่องจากสารเคมีที่ผสมอยู่ในยาเสพติดจะไปทำลายเซลล์สมอง ดังนั้น เมื่อรู้สึกเหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลียแสดงว่าร่างกายต้องการพักผ่อน ไม่ควรฝืนทำงานหรือใช้ยากระตุ้นให้ทำงานได้ควรพักผ่อนให้เต็มที่เพื่อร่างกายจะได้สดชื่น และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนควรตั้งใจเรียนหนังสือและเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อจะได้ไม่ต้องโหมดูหนังสือเฉพาะเวลาใกล้สอบ

2) การปฏิเสธคำชักชวนจากผู้อื่น หมายถึง นักเรียนมีความสามารถในการสื่อสารเพื่อแสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริงของตน ที่จะไม่ยอมรับคำชักชวนที่จะนำไปสู่พฤติกรรมเสพยาเสพติด การปฏิเสธในสถานการณ์ที่นักเรียนได้รับการชักชวนจากเพื่อนให้ลองเสพยาด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ขาดประสบการณ์รวมถึงความอยากรู้อยากลองเป็นสาเหตุของการที่นักเรียนติดยา ดังนั้น การเรียนรู้วิธี คิดแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่พร้อมกับการปฏิเสธอย่างถูกวิธีจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่นักเรียนควรฝึกฝน การปฏิเสธเป็นสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งเป็น

ความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละคนที่ทุกคนควรให้ความเคารพสิทธินั้นๆ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้แม้จะเป็นสาเหตุทำให้เสียมิตรภาพหรือเสียความรู้สึก ทั้งนี้หากมีการปฏิเสธที่ถูกต้องตามหลักวิธีก็อาจช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ดีและไม่เสียสัมพันธภาพได้

การปฏิเสธที่ดีมี 3 ขั้นตอน คือ

1. ใช้ความรู้สึกเป็นข้ออ้างประกอบเหตุผลเพราะการใช้เหตุผลอย่างเดียวมักถูกโต้แย้งด้วยเหตุผลอื่น การอ่านความรู้สึกจะทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ขั้นนี้เป็นการวิเคราะห์เมื่อนักเรียนถูกชวนก็ควรรู้จักวิเคราะห์สิ่งที่ถูกชวนนั้นว่ามีผลดีผลเสียอย่างไรทั้งด้านสุขภาพ (เกิดโทษต่อร่างกายหรือไม่) เศรษฐกิจ (ใช้เงินอย่างคุ้มค่าหรือไม่) และสังคม (ตนเอง/ ครอบครัว/ ชุมชนจะได้รับผลจากการกระทำของเราหรือไม่)

2. การขอปฏิเสธเป็นการบอกปฏิเสธเมื่อได้วิเคราะห์แล้วว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำเกิดผลเสียมากกว่าผลดี การพูดปฏิเสธต้องชัดเจนในคำพูดหรือการบอกความต้องการของตนอย่างสุภาพแข็งขันในน้ำเสียงและคำพูด

3. การถามความคิดเห็นเป็นการให้ความสำคัญกับอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อรักษาหัวใจของผู้ชวนและกล่าวขอบคุณเมื่อผู้ชวนยอมรับ พร้อมแนะนำให้ผู้ชวนเลิกการกระทำนั้น การหาทางออกเมื่อถูกเข้าซื้อหรือสบประมาทเพื่อให้ทำตาม นักเรียนควรมีความเชื่อมั่นในตนเองกล้าแสดงออกไม่ควรหวั่นไหวไปกับคำพูดแต่ควรยืนยันการปฏิเสธด้วยน้ำเสียงที่มั่นคงข้อควรปฏิบัติเมื่อถูกชักชวนให้เสพยาเมื่อถูกชักชวนให้เสพยาควรเลือกวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

3.1 บอกไปตรงๆ เลยกว่า “ไม่หรือขอโทษนะ” แม้วิธีปฏิเสธเช่นนี้อาจดูว่าธรรมดาแต่เป็นคำพูดที่หลายคนมักจะมองข้าม คำว่า “ไม่หรือขอโทษนะ” จะใช้ได้ผลทั้งเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกเพื่อนชวนอย่างเป็นมิตร หรือถูกกดดัน อย่างไรก็ตามที่ดีต้องตระหนักอยู่เสมอว่าคำปฏิเสธเช่นนี้อาจจะใช้ไม่ได้ผลเสมอไป ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีวิธีการปฏิเสธรูปแบบอื่นรองรับด้วย

3.2 ใช้เหตุผลหรือข้ออ้างบ่อยครั้งที่วัยรุ่นมักลำบากใจที่จะบอกปฏิเสธเพื่อน ดังนั้นวัยรุ่นจะต้องรู้เท่าทันที่จะหลีกเลี่ยงการถูกกดดันจากกลุ่มเพื่อน หรือแก๊งที่ชักชวนให้เสพยาโดยให้เหตุผลหรือข้ออ้าง เพียงแต่ต้องระลึกเสมอว่า เหตุผลหรือข้ออ้างนี้จะต้องทำให้ผู้ชักชวนยอมแพ้ไปเองได้

3.3 พูดปฏิเสธซ้ำซากการยื่นกระดาษเดียวว่า “ไม่” อย่างซ้ำซากนับเป็นวิธีการปฏิเสธที่ได้ผลเมื่อต้องการบอกจุดยืนของตนเองและอาจใช้เทคนิคปฏิเสธแบบอื่นร่วมด้วยได้

3.4 เติมน้ำใจวิธีนี้นับว่าเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผลมากที่สุด ทั้งนี้จะต้องตระหนักว่าเรามีสิทธิเต็มที่จะปฏิเสธสิ่งไม่ดีที่ผู้อื่นหยยยื่นมาให้

3.5 เปลี่ยนเรื่องสนทนา ในบางสถานการณ์เราไม่อาจสามารถเดินหนีได้หรือหลีกเลี่ยงสภาวะการถูกกดดันได้ ดังนั้นให้ลองเปลี่ยนหัวข้อการสนทนาเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของผู้ชักชวน เมื่อคุยจนเบื่อแล้วให้หาโอกาสเดินหนีออกมาทันที

3.6 หลีกเลี่ยงสถานการณ์สามัญสำนึกของมนุษย์จะบอกว่าสถานที่ใดเวลาใดเสี่ยงต่อการเกิดเหตุการณ์รุนแรงหรือต้องตกอยู่ในสภาวะถูกกดดัน ดังนั้น พยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์เหล่านี้ให้มากที่สุดเพื่อความไม่ประมาทควรแจ้งให้พ่อแม่ทราบว่าเราทำกิจกรรมใดบ้างและไปกับใคร

3.7 ทำเป็นไม่สนใจหากต้องเผชิญหน้ากับผู้ชักชวนให้เสพยาเสพติด พยายามอย่าคุยด้วยให้หันไปคุยกับคนอื่นที่เหลือเป็นการซื้อเวลาก่อนที่จะนำวิธีการปฏิเสธอื่นๆ มาใช้

3.8 เลือกคบเพื่อนดีวิธีการนี้นับได้ว่าเป็นการปฏิเสธการเสพยาเสพติดที่สำคัญที่สุด การคบเพื่อนที่ดีจะทำให้เราไม่ต้องตกอยู่ในวังวนของการเลี้ยงดูชักนำให้ริลองเสพยาตรงกันข้ามหากเราคบแต่เพื่อนที่มีปัญหา ปัญหาก็จะมาถึงตัวเราไม่ช้าก็เร็ว การปฏิเสธเป็นความสามารถในการใช้คำพูดและท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเองและความสามารถในการรับรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายเป็นสิ่งที่สำคัญของการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารการปฏิเสธมีประโยชน์อย่างยิ่งในเชิงยับยั้ง เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการป้องกันยาเสพติดซึ่งนักเรียนหรือวัยรุ่นมักจะมีปัญหาในการแสดงออกในเรื่องต่างๆ ที่กระทำลงไปเพราะความเกรงใจเพื่อน กลัวเสียความสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อน แม้จะได้ตัดสินใจแล้วว่าไม่ต้องการทำเช่นนั้น ดังนั้นการปฏิเสธจึงเป็นสิ่งที่วัยรุ่นหรือนักเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้และฝึกฝน จนมีความชำนาญ เพื่อสามารถที่จะนำไปปรับใช้ในสถานการณ์ที่ถูกเพื่อชักชวนให้ทดลองเสพยาเสพติด

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการเสพยาเสพติดตามแนวคิดรูปแบบจิตวิทยาสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบที่ยอมรับกันว่ามีหลักการและเหตุผลซึ่งวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายได้นั้น ได้มีหลักการจัดการศึกษาเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าหรือป้องกันการใช้ยาในทางที่ผิดโดยมุ่งเน้นพัฒนา “คน” เป็นสำคัญจึงได้จัดการศึกษาเน้นการปลูกฝังการอบรมเลี้ยงดูเยาวชนให้มีพัฒนาการและเจริญงอกงามไปตามวัย ให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตสมบูรณ์ รู้จักปรับปรุงคุณภาพแห่งชีวิตของตนเอง ของครอบครัวและสังคม สร้างเสริมให้มีค่านิยม และทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6.8 แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งยาเสพติด ประกอบด้วย

1) มีความสามารถ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการแสดงออกความสามารถ ท่าทางการพิจารณาจากผู้อื่น การนับถือตนเองที่บุคคลมีอยู่อาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์การนับถือตนเองนับเป็นจุดสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวินิจฉัยเนื่องมาจากการใช้ยาในทางที่ผิดหรือการ

พึ่งพาเสพติด เพราะเป็นภูมิคุ้มกันที่จะต้องใช้เวลาทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก เมื่อเด็กเห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเองแล้วจะทำให้ไม่เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยการหันไปพึ่งยาเสพติดโดยมีแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ ได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การรักษาความสะอาด การประกวดคำขวัญ การจัดชุมนุมหรือชมรมต่างๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เป็นต้น

2) การส่งเสริมความสัมฤทธิ์ผล คือ การส่งเสริมให้บุคคลประสบความสำเร็จ ได้รับการยกย่อง ได้รับความรักความอบอุ่น ความสามารถความเชื่อมั่นในตนเองจัดบริการให้คำปรึกษาเพื่อหาแนวทางการแก้ไขรวมทั้งเสริมประสบการณ์ และทักษะให้แก่ผู้เรียนความสัมฤทธิ์ผลจะสร้างความเชื่อมั่นในตนเองที่จะพัฒนาทั้งร่างกาย สมอง และจิตใจได้และจะนำไปสู่การนับถือตนเองต่อไป

3) การส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกมุ่งมั่น คือ การส่งเสริมให้บุคคลมีความสำนึกในค่าของมนุษย์ สร้างสรรค์เป้าหมายเกิดพลังที่จะผลักดันตนเองให้ไปสู่เป้าหมายนั้น โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มองเห็นวัตถุประสงค์ของตนเองและผู้อื่นในการสร้างสรรค์เห็นแนวทางที่จะไปสู่จุดหมายนั้น มีอิสระที่จะตัดสินใจเลือกแนวทางของตนเองในการไปสู่จุดหมายนั้น มีพลังผลักดันตนเองเพื่อเผชิญกับปัญหาอุปสรรคในชีวิต โดยการจัดกิจกรรมในหลักสูตรและนอกหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ควรมีกิจกรรมแนะแนว เป็นต้น

4) การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความเคารพตนเองผู้อื่น และเกียรติภูมิของบุคคลคือการส่งเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมกับความสามารถความเข้าใจความถนัดของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ ความอดทน ความเคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการให้ความยกย่องบุคคลอื่น ส่งเสริมและให้โอกาสผู้เรียนทำกิจกรรมเป็นหมู่คณะรวมทั้งฝึกให้ผู้เรียนรู้จักดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยในสถานศึกษา เป็นต้น

5) การพัฒนาทักษะส่วนตน และทักษะทางสังคมอันจำเป็นต่อการปฏิบัติตน ซึ่งทักษะส่วนตนและทักษะทางสังคม เป็นสิ่งที่จะต้องมีความรู้คู่กันไปตลอดชีวิต เพราะมนุษย์จะต้องติดต่อมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอยู่เสมอ ดังนั้น การพัฒนาทักษะส่วนตนและทักษะสังคมจึงจำเป็นต้องฝึกฝนให้บุคคลเกิดความสันทัดในการติดต่อกับบุคคลอื่น การทำงานเป็นทีม การช่วยเหลือผู้อื่นการเรียนรู้ส่วนตน การใช้เหตุผลในการตัดสินใจการแก้ปัญหาการสื่อความหมาย ดังนั้นองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาให้กับบุคคลได้

6) การส่งเสริมทักษะในการประกอบอาชีพ คือการจัดกิจกรรมทางเลือกต่างๆ ให้แก่บุคคลเพื่อเป็นช่องทางในการดำรงชีวิตตามความสนใจและความถนัดส่วนบุคคล

โดยมีแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ การจัดให้มีการบริการแนะแนวอาชีพ เช่น การฝึกฝนอบรมดูงาน การให้ความรู้ฝึกอบรมขั้นตอนในการวางแผนอาชีพ พัฒนาทักษะในการตัดสินใจการศึกษา ความต้องการด้านอาชีพของชุมชน และการเตรียมตัวเพื่อเลือกอาชีพ เป็นต้น

พนม เกตุมาน (อ้างถึงในพัชราภรณ์ ด้านประชุม 2555, น.20) ได้กล่าวว่า ทางโรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง การทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ คือการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ตนเองห่างไกลจากยาเสพติด วัยรุ่นนั้นมีพลังงานเหลือเฟือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และต้องการแสดงออกเพื่อเสริมในส่วนดี จากภายในจิตใจ มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้กับวัยรุ่นได้หลุดพ้นไปจากความเสี่ยงที่จะติดยา และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับตนเองได้ ซึ่งจะขอเสนอกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมที่สร้างความนับถือตนเอง คือ สิ่งที่เขาทำได้ดีเป็นประโยชน์ เป็นที่ยอมรับชื่นชมจากผู้อื่น สิ่งเหล่านี้พ่อแม่ครูอาจารย์ต้องพยายามมองหาในเด็กแต่ละคน อาจไม่เหมือนกัน การมองเขาในแง่ดีและให้โอกาสเขาแสดงออกมีการชื่นชมที่เหมาะสม จะเสริมให้เด็กอยากทำดีที่สุดเขาจะเกิดความภาคภูมิใจ มั่นใจและนับถือตนเองแค่นี้เขาก็ไม่ต้องการยาเสพติดมาช่วยสร้างความสุขในใจ

2. กิจกรรมที่ทำแล้วประสบความสำเร็จซึ่งต้องตรงกับความถนัดของตัวเอง ความสำเร็จทำให้เขาอยากทำซ้ำๆ และพัฒนาเป็นการเรียน การทำงาน โดยมีความอดทน บากบั่น ต้องการความสำเร็จมากขึ้น

3. กิจกรรมที่สร้างความมุ่งมั่น และเกิดเป้าหมายในใจที่ดี บางครั้งงานอาจจะยากและใช้เวลาแต่ด้วยความสนุกสนานทำทนายจะสร้างความบากบั่นมานะพยายามให้ได้ผลสำเร็จ ตามเป้าหมายของเขา และสิ่งนี้ต้องฝึกให้เขารู้ว่ามีเป้าหมายที่งดงามในชีวิตที่เขาจะสามารถไปถึงได้ ชีวิตเขาจะได้มีคุณค่า มีประโยชน์ และอยากทำต่อไป บางครั้งความลำบากในงานจะกระตุ้นให้เขาคิดหาทางแก้ปัญหาและลงมือทดลองผิทดลองดูด้วยตนเอง

4. กิจกรรมที่สร้างความรับผิดชอบ ทำให้เขารู้สึกเป็นเจ้าของมีส่วนร่วม และอยากทำให้ดีที่สุด รู้สึกผูกพันกับงานอาจเป็นงานกลุ่ม งานบ้าน หรืองานรับผิดชอบแบบผู้ใหญ่ โดยเริ่มต้นจากงานเล็กๆ ที่ทำได้ก่อน การได้รับคำชมเชยหรือรางวัลจากความรับผิดชอบนั้น จะช่วยให้เขามีกำลังใจทำ

5. กิจกรรมที่เพิ่มทักษะในการคิดและการลงมือทำวัยรุ่นยังขาดประสบการณ์ การวางแผนและการประเมินสถานการณ์ การมีกิจกรรมเพื่อฝึกสิ่งเหล่านี้โดยให้เขาสนุกสนานและใช้สมองควบคู่ไปกับการกระทำจะช่วยให้เขามีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น

6. กิจกรรมที่เสริมให้เป็นอาชีพ หรือมีช่องทางจะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ซึ่งคงต้องให้ผู้ใหญ่ค่อยชี้แนะและให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้น เป็นโอกาสให้มีการเรียน การฝึก ตามความชอบความถนัดของเขา

7. กิจกรรมต่างๆ ที่สร้างให้วัยรุ่นมีพัฒนาการด้านต่างๆ มากขึ้น เขาจะเกิดความสุขได้ด้วยตนเอง สามารถแก้ไขปัญหา และดำเนินชีวิตต่อไปได้โดยไม่สนใจยาเสพติด และบ่อยครั้งสามารถแทรกสิ่งเหล่านี้ลงไปในชีวิตประจำวัน เช่น กีฬา กิจกรรมกลุ่ม ดนตรี ศิลปะ ค่ายพักแรม หรือการบำเพ็ญประโยชน์ เมื่อวัยรุ่นเกิดความอยากจะทำในสิ่งที่ดีมีเป้าหมายของตนเองเช่นนี้ ก็จะเป็นภูมิคุ้มกันยาเสพติดได้อย่างดี ในทางตรงกันข้ามถ้าวัยรุ่นขาดสิ่งเหล่านี้ เขาจะกลายเป็นวัยรุ่นที่มีปัญหาหลายๆ ด้าน ดังนั้นการให้วัยรุ่นได้มีโอกาสทำกิจกรรมจึงเหมาะสม และคุ้มค่าเป็นอย่างยิ่งต่อการป้องกันปัญหาเสพติด

1.6.9 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง (Self-control)

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง มีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายของการควบคุมตนเอง ดังต่อไปนี้

ไรท์ Wright 1975 (อ้างถึงใน พัชราภรณ์ ด้านประชุม 2555, น.22) ให้ความหมายของการควบคุมตนเองว่าหมายถึงการที่บุคคลสามารถที่จะบังคับนิสัยและพฤติกรรมของตนเอง เมื่อต้องเผชิญกับสิ่งยั่วยุและสถานการณ์กดดัน โดยปราศจากรางวัลหรือแรงสนับสนุนจากภายนอก

แบนดูรา Bandura 1977 (อ้างถึงในนงนุช โรจนเลิศ 2533, น.16) ได้ให้ความหมายของการควบคุมตนเองว่า เป็นความสามารถในการกำหนดตนเองของบุคคลด้านความคิดอารมณ์ ความรู้สึกและการกระทำให้เป็นไปในทิศทางที่บุคคลต้องการ ไม่ว่าจะเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคใดๆ หรืออยู่ในสถานการณ์ที่เกิดปัญหาความขัดแย้งในใจ

โรเซนบัม Rosenbaum 1980 (อ้างถึงในฐิยาพร กันตารณวัฒน์ 2554, น.18) ได้ให้ความหมายการควบคุมตนเองว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่จะละเว้นการกระทำบางชนิด หรือความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมด้วยเหตุผลและความอดทนเพื่อให้เกิดผลดีตามที่ต้องการ หรือหลีกเลี่ยงสิ่งไม่ดีที่อาจเกิดขึ้นได้ ตลอดจนความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่บุคคลมุ่งหวังไว้ แม้เมื่อบุคคลนั้นต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรค หรืออยู่ในภาวะที่เกิดปัญหาความขัดแย้งในตนเอง

กระบวนการควบคุมตนเอง

ธอเรน และมาโฮนี Thoresen & Mahoney (อ้างถึงใน พัชราภรณ์ ด้านประชุม 2555, น.23) ได้กล่าวถึงกระบวนการที่ใช้ในการควบคุมตนเองนั้น มีกระบวนการที่สำคัญในการควบคุมตนเองอยู่ 2 ประการได้แก่

1. การควบคุมสิ่งเร้า (Stimulus Control) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมได้อย่างสอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือสิ่งเร้าของตน โดยประเมินเงื่อนไขและสภาพการณ์ที่ควบคุมพฤติกรรมอยู่ด้วยวิธีการแยกแยะสิ่งเร้า จากนั้นจึงเปลี่ยนแปลงหรือจัดระบบสภาพการณ์สิ่งเร้าใหม่ เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ

2. การควบคุมผลกรรมด้วยตนเอง (Self-Presented) หมายถึง การให้ผลกรรมตนเองหลังจากที่ได้กระทำพฤติกรรมเป้าหมายแล้ว ซึ่งผลกรรมนี้อาจเป็นได้ทั้งการเสริมแรงหรือการลงโทษ ซึ่งในการควบคุมพฤติกรรมควรใช้การเสริมแรงมากกว่าการลงโทษ

ลักษณะการควบคุมตนเอง

โรเซนบัม (Rosenbaum, 1980 อ้างถึงใน พัทธกรภรณ์ ด้านประชุม 2555, น.23) ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง โดยพัฒนาจากแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) ของแบนดูรา โดยมีคำจำกัดความว่า เป็นการที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองที่จะจัดการและดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่ง โรเซนบัมได้พัฒนามาเป็นแนวคิดของการควบคุมตนเอง โดยสรุปว่าลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถควบคุมตนเอง ประกอบด้วยพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. มีการใช้ความคิดและการเตือนตนเอง (Self-statements) ในการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ และทางร่างกาย เช่น การสังเกตตนเองการประเมินตนเองจากข้อมูลที่มีการบันทึกด้วยตนเองอาจจะมีการเสริมแรงโดยการให้รางวัล ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

2. มีการประยุกต์กลวิธีในการแก้ปัญหาอยู่อย่างเป็นลำดับขั้น นำมาใช้ในการควบคุมตนเอง (Problem Solving Strategies) เช่น การวางแผน การให้คำจำกัดความของปัญหา การประเมินทางเลือกต่างๆ และการคาดหมายถึงผลที่จะเกิดตามมา

3. มีความสามารถที่จะรอคอยผลรางวัลที่จะได้รับตอบแทน การอดใจรอได้ไม่กระทำสิ่งใดตามอำเภอใจ (Delay Immediate Gratification) ไม่ทำอะไรตามใจตนเอง สามารถควบคุมความต้องการของตนเองได้

4. มีการรับรู้ความสามารถของตนในการควบคุมตนเอง (Self-efficacy)ว่าจะสามารถทำงานหรือทำตามเป้าหมายที่ตนเองวางไว้ได้หรือไม่ซึ่งการรับรู้ในความสามารถของตนจะสามารถทำให้มีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของแซนทรอก (Santrok, 2001, น.430-431 อ้างถึงใน ชุติรัตน์ สุวรรณทะ 2546, น.55) ที่ได้กล่าวว่าคุณแจสำคัญในพัฒนาการทางจริยธรรมมาจากแนวคิดการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม กล่าวคือ การควบคุมตนเองนั้นเกี่ยวข้องกับความสามารถอดทนต่อสิ่งยั่ว และความสามารถในการรอคอยเพื่อสิ่งที่พึงพอใจใน

กรณีของการอดทนต่อสิ่งชั่วร้ายนั้น เด็กต้องเอาชนะความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการซึ่งเรียกว่าการยับยั้ง ในทำนองเดียวกัน เด็กต้องแสดงความอดทน อดกลั้น และการควบคุมตนเองในการรอคอยสิ่งที่พึงพอใจเพื่อให้ได้รับรางวัลที่ยิ่งใหญ่ซึ่งปรารถนาในอนาคตมากกว่ารางวัลเพียงเล็กน้อยที่ได้รับทันที

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

2.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว

สมิธ วุฒิสวัสดิ์ (2552, น.21) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวไว้ว่า หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวสามารถสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นระหว่างพ่อ แม่ ลูก หรือผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่คนอื่นๆ ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา ด้วยความรักใคร่ผูกพัน สมาชิกในครอบครัวที่เข้าใจ และช่วยเหลือกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว มีความเชื่อและไว้วางใจกัน

ทัศนาว ทิมพะสุด (อ้างถึงในสมิธ วุฒิสวัสดิ์ 2552, น.21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดาและบุตร อันประกอบด้วย การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันของครอบครัว การที่สมาชิกมีเวลาอยู่ร่วมกันในครอบครัว การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความคล้ายคลึงกันในด้านความคิดเห็น การรับรู้ปัญหา และการแก้ไขปัญหาหาร่วมกัน การใช้เหตุผลในครอบครัว การมีศรัทธาต่อศาสนา และความขัดแย้งในครอบครัว

อมราวดี ณ อุบล (อ้างถึงในสมิธ วุฒิสวัสดิ์ 2552, น.21) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง ลักษณะทางพฤติกรรมภายในครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อแม่ และลูกๆ ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน มีความรัก ความห่วงใย มีการดูแลเอาใจในต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี หมายถึง เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่นจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง และสมาชิกมีความสัมพันธ์กันดี บุคคลในครอบครัวอยู่ด้วยกันอย่างอบอุ่น
2. ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่ดี หมายถึง เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ประกอบไปด้วย พ่อแม่ที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน เด็กกับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน เด็กกับสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน และบุคคลในครอบครัวมีการทะเลาะวิวาทขัดแย้งกันเป็นประจำอยู่ตลอดเวลา

ปราณี สุทธิสุขนธ์ และคณะ (2552, น.19) ได้ให้ความหมายสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวญาติพี่น้อง หรือบุคคลอื่นๆ ที่อาศัยรวมอยู่

ในครอบครัวเดียวกัน โดยมีการปฏิสัมพันธ์ การพูดคุย การแสดงออกซึ่งความรัก ความห่วงใย และทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกัน ซึ่งมีทั้งสัมพันธภาพที่ดีและไม่ดี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัว มีการสร้างสัมพันธภาพระหว่างกันในครอบครัว มีความรักใคร่ผูกพัน เข้าใจช่วยเหลือกัน มีการสื่อสารที่ดีต่อกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน รับรู้ปัญหา ร่วมแก้ปัญหา และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

2.2 ความสำคัญของสัมพันธภาพในครอบครัว

อัมเบอร์สัน (Umberson 1992 น.64) ได้ให้ความหมายว่า สัมพันธภาพในครอบครัว เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคม สัมพันธภาพในครอบครัวที่อบอุ่น ใกล้ชิดจะสร้างความอบอุ่น และมั่นคงให้กับสมาชิกในครอบครัวได้ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. สัมพันธภาพในครอบครัวจะต้องยั่งยืนและขยายใหญ่
2. บุตรควรมีสัมพันธ์ต่อบิดามารดา
3. สังคมจะยกย่องครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี
4. ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพดี สมาชิกในครอบครัวจะเกิดความรู้สึกมีคุณค่า และเจตคติที่ดีต่อสังคม

5. ความผูกพันระหว่างบิดามารดา และบุตรต้องมีความเกี่ยวข้องกันตลอดเวลา

อารี พันธุ์ณี (2549, น.63) กล่าวว่าครอบครัวเป็นหน่วยแรกของสังคมในการสร้างพื้นฐานที่มั่นคงและสร้างความสำเร็จในชีวิตของบุคคลดังที่ว่า “ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จและความล้มเหลวของชีวิต” หากชีวิตในครอบครัวเริ่มต้นดี โดยเฉพาะวัยแรกเกิดถึง 6 ปี การได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเข้าใจ ความใส่ใจเอื้ออาทรอย่างเหมาะสม เด็กจะเติบโตและปรับตัวได้ดีในเวลาต่อมา ในทางตรงกันข้ามหากเด็กขาดการดูแลเอาใจใส่ ไม่เข้าใจและไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างเหมาะสม เด็กจะเติบโตและพัฒนาตนเองไม่เต็มศักยภาพ หรืออาจเป็นเด็กที่มีปัญหา ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น พ่อแม่ลูกรักใคร่สนทนากล้าชิดกัน มีเวลาให้กัน มีการสื่อสารที่ดี มีการแบ่งความรับผิดชอบ รู้จักการให้อภัย มีการวางแผนครอบครัว มีความพร้อมทั้งสภาพกายและจิตใจในการดูแลครอบครัว พ่อแม่เข้าใจธรรมชาติของลูก ต้องการความดูแลใกล้ชิด การสัมผัสที่อ่อนโยน การเลี้ยงดูด้วยความรัก ความอบอุ่นอย่างพอเพียง ใส่ใจดูแล เข้าใจความรู้สึกของลูกๆ และมีปฏิริยาตอบสนองอย่างเหมาะสม ก็จะทำให้เด็กมีความรู้สึกอบอุ่น มั่นคงปลอดภัย มีความเป็นอิสระ กล้าคิด กล้าแสดงออก พัฒนาความคิดสร้างสรรค์

หากพ่อแม่ไม่ปรองดองกัน ทะเลาะเบาะแว้งกัน ไม่มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน ขาดการสื่อสารที่ดี ไม่ตอบสนองความต้องการที่เหมาะสม ในขณะที่เด็กก่อนวัยเรียนต้องการความรัก

ความใกล้ชิด ความอบอุ่น เพื่อสร้างสภาพกายและใจให้มีความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการให้เด็กกล้าเผชิญ กล้าสำรวจ กล้าเรียนรู้ กล้าแสดงออก และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

สายสุรี จุติกุล (2540, น.13-24) ได้รวบรวมแนวความคิดของนักจิตวิทยา ชาวต่างประเทศในเรื่องสัมพันธภาพและความรักในครอบครัวไว้ว่า คนเราจะต้องมีความรักและความอบอุ่นระหว่างกันและกัน ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีจะต้องมีพฤติกรรมที่แสดงความรักและความผูกพันกันในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ต้องเอาใจใส่ดูแลและเอื้ออาทรต่อกัน การเอาใจใส่ในที่นี้หมายถึง การดูแลสุขภาพของกันและกัน อาหารการกิน การเล่าเรียนของบุตร ความสะอาด การใช้จ่ายเงินทอง การเดินทางไปทำงานหรือไปโรงเรียน ความทุกข์และความสุขที่ต้องการระบาย เป็นต้น

2. ต้องรู้จักคนที่รักเรา สามิภรรยาต้องรู้จักและเข้าใจกันให้ดี บุตร บิดา มารดา ก็ต้องเข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับบุตร รู้ว่าบุตรชอบหรือไม่ชอบอะไร จุดเด่นจุดด้อย เป็นอย่างไร ทุกคนในครอบครัวจะต้องรู้จักปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้มีการตอบสนองที่ดีต่อกันและกัน

3. ต้องเคารพซึ่งกันและกัน การเคารพในที่นี้หมายถึง การเคารพที่มาจากใจ การเคารพในลักษณะนี้มีพฤติกรรมแสดงออกได้หลายอย่าง เช่น การฟังกัน การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การเกรงใจกัน เช่น บุตรเกรงใจบิดามารดา บิดามารดาที่ต้องรู้จักเกรงใจบุตร ความเกรงใจนี้มีคุณค่าและจะช่วยให้สัมพันธภาพระหว่างบุคคลดีขึ้น

4. ต้องมีความรับผิดชอบ การมีความรับผิดชอบหมายถึง การยอมรับความผิดหรือความชอบ การไม่รับผิดชอบของบิดามารดาและความไม่ถูกต้อง การเป็นต้นแบบที่ไม่ดีก็เป็นการแสดงความไม่รับผิดชอบ การละเลยหรือละเมิดสิทธิของเด็ก สิทธิของบิดามารดา สิทธิของผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ ก็เป็นการไม่รับผิดชอบ มีบุตรแล้วไม่เลี้ยง มีบิดามารดาแล้วไม่เลี้ยง เป็นต้น

5. ต้องมีความไว้วางใจกัน ความไว้วางใจเป็นรากฐานที่ทำให้เกิดสัมพันธภาพในครอบครัว ความไว้วางใจควรมีต่อกันทั้งทางกายและทางใจ จะช่วยให้คน ในครอบครัวมีความสุข ไร้กังวลหรือความกลัว เป็นที่พึ่งพาได้ ครอบครัวใดที่ไม่ได้สร้างรากฐานที่ดีในเรื่องความไว้วางใจ บุคลิกภาพของผู้เยาว์ในครอบครัวอยู่ในสภาพของการขาดความไว้วางใจ อาจนำไปสู่ภาวะของการเป็นคนก้าวร้าว เก็บกดหรือมีปมด้อย

6. ต้องให้กำลังใจซึ่งกันและกัน การให้กำลังใจคือ การให้พลังแก่สมาชิกในครอบครัว ให้ดำเนินชีวิตไปอย่างมีความสุข การให้กำลังใจอาจเป็นคำพูดหรือท่าทางที่ทำให้การสนับสนุนชมเชย เมื่อทำสิ่งที่ถูกต้อง แนะนำแนวทางในการหาทางออกเมื่อมีปัญหา ไม่ดูว่าหรือกล่าวโทษว่าเป็นความผิด

7. ต้องให้อภัยกันและกัน สมาชิกในครอบครัวอยู่ด้วยกันหลายคน ต้องมีการกระทบกระทั่งกันบ้างไม่มากก็น้อย ถ้ามีความรักอยู่ก็อภัยกันได้ ยกโทษให้ในครอบครัวที่มีบุตรประพฤติดีดี บิดามารดาก็ไม่ควรจดจำความผิดนั้นแล้วนำไปต่อว่าบุตรในโอกาสต่อไป เมื่อบุตรได้รับฟังความผิดของตนอยู่เสมอก็จะเกิดความ โกรธ ความไม่สบายใจ และอาจนึกไปว่าบิดามารดาไม่รักกัน

8. ต้องรู้จักสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในครอบครัวควรจะใช้ภาษา ระหว่างสามีภรรยา บิดามารดากับบุตร การสื่อสารอาจทั้งรูปแบบที่ใช้ภาษาท่าทางและภาษาพูด การเขียน ฯลฯ การตำหนิกันก็ทำได้แต่ควรเป็นคำตำหนิที่ใช้ถ้อยคำที่น่าฟัง

9. ต้องใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณค่าและคุณภาพ สมาชิกในครอบครัว ควรหาเวลาอยู่ด้วยกัน ถามไถ่สารทุกข์สุกดิบระหว่างกัน ช่วยกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่มีกิจกรรมร่วมกัน เช่น ไปเที่ยวทางไกล ไปเที่ยวสวนสาธารณะ รับประทานอาหารพิเศษร่วมกัน ไปเยี่ยมญาติ เป็นต้น

10. ต้องมีการปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว สภาพของครอบครัวและภาวะของสมาชิกมิได้อยู่หนึ่ง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น บุตรที่เกิดใหม่เป็นทารก ก็จะเติบโตและมีพัฒนาการตามวัยที่เหมาะสม บิดามารดาจะต้องปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของบุตร ตัวของบิดามารดาเองก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจะต้องตระหนักในเรื่องความเปลี่ยนแปลงนี้และปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ในฐานะที่ตัวเองเปลี่ยนแปลงไปและปรับตัวในฐานะที่ต้องสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ดังนั้น สมาชิกในครอบครัวจะต้องตระหนักในเรื่องความเปลี่ยนแปลงนี้และปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงนั้นๆ ในฐานะที่ตัวเองเปลี่ยนแปลงไปและปรับตัวในฐานะที่ต้องสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงของตนเอง

11. ต้องรู้จักภาระหน้าที่ในครอบครัวและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันในครอบครัวต่างคนมีบทบาทและหน้าที่ ทั้งบทบาทหน้าที่ต่อตนเองและต่อสมาชิก ในครอบครัวซึ่งบทบาทและหน้าที่เหล่านี้ทำให้เกิดความคาดหวังของตนเองและความคาดหวังของแต่ละคนในครอบครัว ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวจะต้องตกลงกันให้ได้ว่าเรื่องต่างๆ ที่จะบริหารครอบครัวให้เป็นปกติสุขนั้น เป็นเรื่องของใครในสัดส่วนอย่างไร ร่วมกันอย่างไร

12. มีความใกล้ชิดทางสัมผัส เช่น การกอดกัน โอบกั้น เกี้ยวแขนหรือหอมแก้มกัน ในครอบครัวเป็นการแสดงความรักความอบอุ่นตามธรรมชาติของคน แต่การแสดงออกควรกระทำกันในครอบครัวระหว่างคนใกล้ชิดและแสดงความรักจริงๆ เช่น เมื่อบุตรเล็กๆ เป็นทารก บิดามารดาก็ควรเอาเขามากอด มาจูบ เพื่อแสดงความรักและให้ ความอบอุ่นเพิ่มความมั่นใจให้แก่บุตร

2.3 ลักษณะสัมพันธภาพในครอบครัว

สัมพันธภาพในครอบครัวมีหลายลักษณะ คือ สัมพันธภาพระหว่างสามีภรรยา ระหว่างพ่อแม่ และลูก ระหว่างพี่น้อง หรือระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยสัมพันธภาพที่ดีของครอบครัวจะเกิดขึ้นได้จากปัจจัยพื้นฐาน ดังนี้ (ศิริกุล อิศรานุรักษ์ 2542)

1. ชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว
2. มีเวลาอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน
3. มีพันธะต่อความสุข และสวัสดิภาพของคนในครอบครัวร่วมกัน
4. มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างดี
5. มีศรัทธาต่อศาสนา จะช่วยให้มีสติ อดทน ให้อภัย ระวังความโกรธ และช่วยเหลือ
6. มีสมรรถนะในการจัดการกับวิกฤตการณ์ของครอบครัวได้ดี

สังคม

ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่ดี จะส่งผลกระทบต่อสมาชิกทุกคน

ดังนี้

1. ขาดความสุขในครอบครัว ไม่มีความปรองดอง ขาดความเป็นมิตร ทำให้เกิดความห่างเหินนำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัว
2. มีผลเสียต่อบุคลิกภาพและสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว ทั้งด้านกายและจิต เกิดความรุนแรงในครอบครัว และการกระทำทารุณกรรมต่อผู้หญิงและเด็ก
3. สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น เที่ยวเตร่ ติดสารเสพติด และเล่นการพนัน เป็นต้น

2.4 การสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่อบอุ่นในครอบครัว

ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (<http://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/epl/article/detail.aspx?id=280>) ได้กล่าวถึง หลักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มี 3 ปัจจัยใหญ่ คือ
  - 1.1 การชมเชย หรือชื่นชมที่เหมาะสม
  - 1.2 การตีเพื่อก่อ
  - 1.3 การแก้ไขความขัดแย้งในเชิงสร้างสรรค์

2. หลักการในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัวและผู้อื่น

2.1 ฝึกนิสัยตนเองให้มีคุณลักษณะที่ดีงาม ไม่เป็นที่น่ารังเกียจ เช่น ซื่อตรงต่อเวลา ทำตามทีพูด ไม่หยิบยืมของผู้อื่นหากไม่จำเป็น ชมผู้อื่นด้วยความจริงใจ การมีน้ำใจ เสียสละต่อผู้อื่น ไม่นินทาว่าร้ายผู้อื่น และรู้จักกาลเทศะ

2.2 การฝึกเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนเอง การเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนเอง ให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกสง่างาม ในอิริยาบถทั้งการนั่ง การยืน การเดินให้เหมาะสม

3. วิธีการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัวและผู้อื่น การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การสร้างสัมพันธภาพนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ ควรรู้จักสร้างสัมพันธภาพเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนี้

3.1 สัมพันธภาพระหว่างสามีและภรรยา กล่าวคือ สิ่งที่สามีพึงปฏิบัติต่อภรรยา ตนเพื่อสัมพันธภาพ ดังนี้ เป็นหัวหน้าครอบครัว ให้เกียรติ ยกย่องภรรยา แสดงความห่วงใย ถนอมน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ และดูแลเมื่อยามเจ็บป่วย ส่วนจุดเริ่มต้นของสัมพันธภาพที่ดีของภรรยาที่พึงปฏิบัติต่อสามี เช่น การซื่อสัตย์ ยิ้มแย้มแจ่มใส รักษาทรัพย์สมบัติของสามีเคารพและเกื้อกูลครอบครัวสามีตามสมควรแก่ฐานะ และควรดูแลให้กำลังใจเมื่อเจ็บป่วย

3.2 สัมพันธภาพกับผู้อื่น เช่น การให้เกียรติ ยกย่อง ไม่ทะเลาะวิวาทหากมีเรื่องขัดแย้งต้องรีบพูดคุย ช่วยเหลือตามสมควรแก่ฐานะตนเอง เป็นต้น

ดร. สายสุรี จุติกุล (อ้างถึงใน สัมพันธภาพในครอบครัว, 2552) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านครอบครัว ศตริเด็ก และเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ความสุขในครอบครัวเกิดขึ้นได้จากการสร้างความรักความอบอุ่น หรือสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว โดย

1. เอาใจใส่ดูแล และเอื้ออาทรกัน
2. รู้จักคนที่เรารัก
3. เคารพกันและกัน
4. มีความรับผิดชอบ
5. มีความวางใจกันและกัน
6. ให้กำลังใจกันและกัน
7. ให้อภัยกันและกัน
8. รู้จักสื่อสารในครอบครัว
9. ใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพ
10. ปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว
11. รู้จักการระงับที่ในครอบครัว ช่วยเหลือกันและกัน

12. มีความใกล้ชิดทางสัมผัส

2.5 ความสำคัญของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกตั้งแต่เยาว์วัยให้เจริญเติบโต ให้ความรักความอบอุ่น ทำหน้าที่สร้างคนให้มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ มีบุคลิกภาพ และค่านิยมที่พึงประสงค์ ประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ดังนั้นครอบครัวจึงมีความสำคัญมากต่อผลการดำเนินชีวิต ซึ่ง ผศ.ภิญโญ ทองดี ได้กล่าวถึงความสำคัญของครอบครัวไว้ว่า

1. ครอบครัวเป็นเป้าหมายทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะของสมาชิก การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน มีการถ่ายทอดค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ ความเชื่อ ความศรัทธา และวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ตลอดจนมีการพักผ่อน สันทนาการ และการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน บรรยากาศ และวิธีการ อบรมเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน การเป็นพ่อแบบ-แม่แบบ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งโดยที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัวไม่ว่าจะในทางบวกหรือในทางลบได้ค่อยๆ หล่อหลอมพื้นฐานทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และจิตใจของสมาชิกในครอบครัวในรูปแบบต่างๆ มีผลต่อโดยตรงต่อการการแสดงบทบาททางสังคมของสมาชิกในสถาบันอื่นต่อไป

2. ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางการศึกษาของสังคม ครอบครัวเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ ฝึกฝนและอบรมให้สมาชิกได้เรียนรู้ระเบียบสังคมหรือการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ทั้งอย่างเป็นทางการ (Formal) และไม่เป็นทางการ (Informal)

3. ครอบครัวสร้างคุณภาพชีวิต คุณลักษณะต่างๆ ที่บ่งชี้ถึงลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพข้างต้นนี้ ครอบครัวจะเป็นสถาบันที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดขึ้นกับชีวิตของสมาชิกในครอบครัวได้

4. ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานในการพัฒนาสังคม สถาบันที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสังคมและชุมชน เช่นเดียวกับสถาบันทางสังคมอื่นๆ วัฏจักรของการเกิด การเติบโต เข้าสู่วัยเรียน วัยทำงาน วัยแต่งงาน วัยเลี้ยงดูลูกของตนเอง วัยดูแลพ่อแม่เมื่อแก่ชราลง สอนและฝึกให้ทุกคนต้องมีบทบาทหน้าที่ในฐานะต่างๆ ในครอบครัว หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การเข้าไปมีบทบาทภาระ หน้าที่และมีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชุมชนหรือสังคมนั้นๆ

5. ครอบครัวเป็นหน่วยวางรากฐานการปกครองในระดับต่างๆ ครอบครัวทำหน้าที่ปฐมภูมิที่สำคัญที่สุดคือการให้กำเนิดเด็ก ให้การเลี้ยงดูผู้เยาว์ ให้การศึกษา สร้างคนให้รู้จักระเบียบสังคม ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้คนรุ่นหลังรับไว้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพ

สังคมของชนกลุ่มนั้น เด็กที่เกิดและเจริญเติบโตมาจากครอบครัวแบบใด ย่อมได้รับการถ่ายทอดแนวความคิด เจตคติและพฤติกรรมต่างๆ ตีความจากครอบครัวเดิมไม่มากนัก และนำไปใช้ปฏิบัติในสังคมที่เขาอยู่อาศัย

2.6 แนวคิดระบบครอบครัวและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น

แนวคิดระบบครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นสถาบันที่มีบทบาทสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับมนุษย์ทุกคนในสังคม นับตั้งแต่เกิด เจริญเติบโต จนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ครอบครัวเป็นระบบ ประกอบด้วย ระบบย่อยหลายระบบมีปฏิสัมพันธ์กันในครอบครัว และสิ่งแวดล้อมภายนอก มีความสัมพันธ์กันและมีผลกระทบซึ่งกันและกัน (Wright & Leaehey, 2013) เช่น หากในครอบครัวมีวัยรุ่นติดยาเสพติดจะส่งผลกระทบต่อทั้งครอบครัวครอบครัวมีบทบาทในการดูแลอบรมสั่งสอน เลี้ยงดูปลูกฝังถ่ายทอดค่านิยม ทักษะคติ ความเชื่อเป็นที่หล่อหลอมกล่อมเกล่าจิตใจ หล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลวิธีประพฤติปฏิบัติตน รวมทั้งการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมให้แก่บุคคลรุ่นใหม่ไปสู่การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข และยังเป็นแหล่งให้ความช่วยเหลือดูแลเยียวยา ในยามที่ต้องเผชิญกับ ปัญหาวิกฤตที่มากระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัวอีกด้วย ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ในวัยรุ่น และครอบครัวยังถือเป็นหน่วยเศรษฐกิจย่อยที่สุดที่มีความสำคัญสูงต่อระบบเศรษฐกิจส่วนรวมไม่ว่าจะเป็นกระบวนการผลิต การบริโภคและการออมที่ต้องเริ่มจากครอบครัวรวมทั้งเป็นรากฐานการสร้างและพัฒนาชุมชนและสังคมให้เข้มแข็งต่อไป

ครอบครัว คือ กลุ่มบุคคลที่ผูกพัน และใช้ชีวิตร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นสถาบันหลัก เป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตในสังคม ครอบครัวมีหลากหลายรูปแบบ และหลายลักษณะ นอกเหนือจากครอบครัวที่ประกอบด้วยบิดา มารดา และบุตร (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2548) มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน มีคำมั่นสัญญาร่วมกัน ทำหน้าที่สมาชิกในครอบครัว โดยอาจไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด (จินตนา วัชรสินธุ์, 2550) โดยลักษณะครอบครัวที่ดีต้องมีปฏิสัมพันธ์กันสม่ำเสมอในครอบครัวและมีปฏิสัมพันธ์กับระบบภายนอก สามารถเผชิญปัญหา และหาแนวทางแก้ไขได้มีความยืดหยุ่น (Pratt, 1976) ครอบครัวมีหลากหลายรูปแบบ (Friedman et al., 2003) เช่น ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) คือครอบครัวที่ประกอบด้วย สามีภรรยาไม่มีบุตรหรือบิดา มารดา บุตรอยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกัน ครอบครัวที่มีบิดาหรือมารดาเลี้ยงเดี่ยว (Single parent family) คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วยบุตร และบิดาหรือมารดาที่ทำหน้าที่เลี้ยงบุตรคนเดียวจากการหย่าร้าง เลียชีวิต ถูกทอดทิ้งหรือแยกกันอยู่ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยง (Stepparent family) ซึ่งแต่ละลักษณะของครอบครัวอาจส่งผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน

นอกจากนี้ในแต่ละครอบครัวจะมีบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนให้ความรักความเอาใจใส่ มีหน้าที่ในการดูแลสุขภาพ หน้าที่ในการผลิตสมาชิก และหน้าที่ในการจัดการทางเศรษฐกิจ (Friedman et al, 2003)

ครอบครัวมีการทำหน้าที่ของครอบครัวได้ดี มีการจัดการภายในครอบครัวที่สมดุลมีขอบเขตที่ชัดเจน มีกฎที่ต้องปฏิบัติเหมาะสม (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2544) ก็ส่งผลให้ครอบครัวมีความสุข มีความผูกพันกัน มีสัมพันธภาพในครอบครัวดีไม่เกิดความรุนแรงหรือความขัดแย้งในครอบครัว ส่งผลให้มีการปรับตัวได้ดีครอบครัวมีความยืดหยุ่น มีความเข้มแข็ง สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและไม่คาดฝันหรือการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสากลตามระยะพัฒนาการครอบครัวที่มีการเปลี่ยนผ่านเป็นวงจรชีวิตครอบครัวที่มีความสมดุล (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2544) ซึ่งปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างใหม่ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ต้องมีการสื่อสารที่ดี มีการสื่อสารทางบวก และการใช้เวลาร่วมกันในการทำกิจกรรม มีปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดความผูกพันกัน (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2554) นอกจากนี้ยังสามารถช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ในวัยรุ่นได้ เช่น การใช้ยาเสพติด สอดคล้องกับการศึกษาของจุฬาลักษณ์ศรีทองอยู่ (2546) ที่พบว่าสถาบันครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของเยาวชนได้ถึงร้อยละ 52.50 เมื่อสถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง เยาวชนจะมีความเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต มีความยืดหยุ่นสามารถปรับตัวได้ดีก็จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดได้มากขึ้น การศึกษาของธงชัย ภู่วิริยะ (2551) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการใช้ยาเสพติดคือการได้รับความเอาใจใส่จากครอบครัว การได้รับการสนับสนุนจากครูอาจารย์ และการได้รับข่าวสารการศึกษาของวิรัช สอนกอง (2546) ที่พบว่า สภาพปัญหาการติดยาเสพติดและสารเสพติดของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น มีสัมพันธภาพที่ห่างเหิน ไม่ใกล้ชิดกับครอบครัวสาเหตุการติดยาเสพติดมาจากเพื่อนผู้ที่มีบทบาทในการป้องกัน เยาวชนรุ่นหลังไม่ให้ติดยาเสพติดคือ บิดามารดา

ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวมีการทำหน้าที่บกพร่องไม่สมบูรณ์ ขาดการดูแลเอาใจใส่ไม่มีเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกัน ขาดการปฏิสัมพันธ์มีการสื่อสารทางลบ มีการทะเลาะเบาะแว้งมีความขัดแย้งในครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี มีการใช้ยาเสพติดในครอบครัว ขาดความยืดหยุ่นในครอบครัว ส่งผลให้มีความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดี ขาดความผูกพันโดยวัยรุ่นจะมีการรับรู้จากการกระทำที่เกิดขึ้นในครอบครัว ทำให้ส่งผลต่อทัศนคติในทางลบ มีความเชื่อในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกกดดันคับข้องใจเหงาว่าเหวขาดความรักความอบอุ่น ไม่มีความสุข ทำให้มีบุคลิกภาพอ่อนแอไม่เข้มแข็ง ขาดความเชื่อมั่น ถูกชักจูงไปในทางไม่ดีได้ง่ายมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดได้ง่าย (พิทักษ์ สุริยะใจ และคณะ, 2553)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

แบนดูรา (Bandura, 1977 pp. 22-27) นักจิตวิทยามหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดประเทศสหรัฐอเมริกา นำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม โดยเน้นความสำคัญของบริบทสังคมและพฤติกรรมที่เด็กสังเกตและเลียนแบบ ทฤษฎีนี้เชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นพัฒนาการของจิตใจและพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นผลจากความสามารรถในการปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมของสังคม โดยมีแรงขับพื้นฐานมาจากความต้องการทางชีวภาพ การสนองตอบต่อรางวัลและหลีกเลี่ยงการลงโทษจากสังคม ทั้งนี้การศึกษาพฤติกรรมควรคำนึงถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอกด้วย เพราะพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์นั้นมีปฏิสัมพันธ์กันและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ สิ่งแวดล้อมมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ และประสบการณ์ที่มนุษย์ได้รับจากการแสดงพฤติกรรมนั้นมีผลต่อการตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมในครั้งต่อไปด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมนั้น เกิดจากการเรียนรู้จากผลที่สนองตอบต่อการกระทำของบุคคลนั้น โดยตรงและการเรียนรู้จากตัวแบบคือสังเกตพฤติกรรมและผลที่เกิดขึ้นภายหลังการกระทำของบุคคลอื่น แบนดูราได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมไว้ดังนี้คือ

1. สิ่ง que เรียนรู้ มนุษย์เรียนรู้ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์ เรียนรู้ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับผลของพฤติกรรมนั้นๆ การเรียนรู้เงื่อนไขความสัมพันธ์ต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้มนุษย์เกิดความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์หนึ่งๆ ได้ ในการแสดงพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ความคาดหวังนี้จะมีผลต่อการตัดสินใจที่จะเลือกแสดงหรือไม่แสดงพฤติกรรมนั้นๆ เพื่อให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา
2. วิธีการเรียนรู้ มนุษย์สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกต ดังนั้นบุคคลที่ช่างสังเกตและช่างคิดจะมีโอกาสได้เรียนรู้และเข้าใจสิ่งต่างๆ ได้มากกว่าการที่มีโอกาสได้ประสบกับตัวแบบที่แตกต่างกันก็จะเกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันด้วย
3. ความเชื่อ ผลของการเรียนรู้จะอยู่ในรูปของความเชื่อว่าจะไรสัมพันธ์กับอะไร และสัมพันธ์กันอย่างไร ความเชื่อนี้มีผลในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ความเชื่อนี้อาจจะตรงหรือไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงก็ได้ เช่น การยอมอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากด้วยความเชื่อว่าจะทำให้มีความสุขในอนาคต
4. การควบคุมพฤติกรรมด้วยสติปัญญา การใช้สติปัญญาไตร่ตรองทำให้มองเห็นวิธีการต่างๆ การคิดเชิงปริมาณว่าพฤติกรรมหนึ่งๆ จะทำให้เกิดผลอย่างไรบ้าง ทำให้เกิดการตัดสินใจจะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง เป็นการบังคับตัวเองให้ประพฤติปฏิบัติที่ตนตั้งใจไว้

5. การตัดสินใจทางจริยธรรม เป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้องของการกระทำตามกฎหมายต่างๆ ที่แต่ละบุคคลคิดว่าเกี่ยวข้อง ซึ่งกฎหมายเหล่านี้มีจำนวนมาก เช่น คำนึงถึงผู้กระทำว่าเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ มีสติปัญญาเพียงใด ในสภาวะแวดล้อมอย่างไร

6. การบังคับตนเอง ในการบังคับตนเองของบุคคลต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ คือ บุคคลต้องมีมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติประเมินการประพฤติปฏิบัติของตนตามมาตรฐาน และความรู้สึกที่เป็นปฏิกิริยาต่อตนเองตามผลของการประเมิน องค์ประกอบทั้ง 3 นี้ เกิดจากการเรียนรู้ทั้งโดยตรงและโดยการสังเกตจากพฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่เป็นต้นแบบในการพัฒนาจริยธรรม ตามทฤษฎีนี้ จึงเน้นตัวแบบที่จะใช้เป็นตัวอย่าง โดยใช้วิธีเทียบเคียง (Identification) จนในที่สุดยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตน โดยอัตโนมัติ ทฤษฎีนี้เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง การเรียนรู้โดยบังเอิญและการเรียนรู้จากการเลียนแบบเป็นสำคัญ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมใช้อธิบายการเกิดและการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้มากกว่าลักษณะทางจริยธรรมอื่นๆ

3. แนวคิด ทฤษฎีสัมพันธภาพกับเพื่อน

3.1 ความหมายของสัมพันธภาพกับเพื่อน

สัมพันธภาพ หมายถึง ความผูกพัน ความเกี่ยวข้อง (ราชบัณฑิตยสถาน 2525: 796) จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องสัมพันธภาพ ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “สัมพันธภาพ” ไว้ดังนี้

สุเมธ (2553, น.11) ได้ให้ความหมายสัมพันธภาพระหว่างบุคคล หมายถึง พฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ตอบโต้ระหว่างบุคคลเพื่อทำความรู้จักกัน เพื่อให้ได้มาซึ่ง ความรักใคร่ ความเข้าใจอันดีต่อกัน อันจะนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันของบุคคลรวมทั้งสังคม ทำให้เกิดการปรับตัวทางสังคม ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพในสิทธิผู้อื่น รู้จักการให้และการยอมรับ ฟังพาสั่งกันและกัน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (อ้างถึงในเรวัตี นามทองดี 2554, น.43) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับนักเรียน หมายถึง การมีความสมัครสมานสามัคคี การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รักใคร่กลมเกลียว มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่กัน

กฤษณา ศักดิ์ศรี 2534 (อ้างถึงในสุเมธ พงษ์เกตุรา 2553, น.11-12) ได้กล่าวถึงความหมายของสัมพันธภาพว่า สัมพันธภาพเป็นความเกี่ยวข้องของมนุษย์ที่มีต่อกัน โดยทางตรง

และทางอ้อม มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันมีความสามัคคีกัน ยอมรับนับถือ ตลอดจนการปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของสถาบันและวัฒนธรรมเดียวกัน มีการสืบทอดเจตนารมณ์ จนเกิดเป็นสังคมขึ้น ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของมนุษย์เข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มจากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าสัมพันธภาพ หมายถึง สัมพันธภาพระหว่างบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ติดต่อกัน มีความเข้าใจจริงใจต่อกัน รักใคร่กลมเกลียว ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คอยตักเตือน และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อกัน

3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

สัมพันธภาพระหว่างบุคคล เป็นผลรวมของการปฏิบัติความประพฤติระหว่างบุคคล ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลได้ร่วมทำกิจกรรมและมีส่วนร่วมในด้านการติดต่อสื่อความหมายความร่วมมือการเปลี่ยนแปลงการแก้ปัญหาและการจูงใจซึ่งกันและกันแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคลนั้นมีหลายทฤษฎีสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคลดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีสามมติของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (FIRO – Fundamental Interpersonal Relation Orientation) โดยวิลเลียมชูลทซ์ (Schultz.1966: 59) ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงความต้องการระหว่างบุคคลทั้งในระดับพฤติกรรมและความรู้สึก ซึ่งจำเป็นและเพียงพอที่จะอธิบายการแสดงออกของบุคคลเมื่อมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในกลุ่มได้โดยความต้องการระหว่างบุคคลในระดับพฤติกรรมประกอบด้วย 3 มติ คือ

มติที่ 1 การเข้ากลุ่ม (Inclusion) เป็นมติการเข้า – ออก (In-Out) หมายถึง ขอบเขตการติดต่อของมนุษย์ บางคนชอบการเข้ากลุ่มมาก ชอบที่จะไปงานเลี้ยงต่างๆ และทำสิ่งต่างๆ ร่วมกับกลุ่ม ชอบที่จะเป็นผู้เริ่มต้นการสนทนากับคนแปลกหน้าก่อนในขณะที่บางคนชอบที่จะอยู่คนเดียว ชอบความเป็นส่วนตัว และหลีกเลี่ยงงานต่างๆ ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้มีตั้งแต่ระดับ Over Social (สภาพที่บุคคลรู้สึกเป็นทุกข์เมื่ออยู่ตามลำพัง) จนถึง Under Social (สภาพที่บุคคลรู้สึกเป็นทุกข์เมื่อมีบุคคลอื่นปรากฏอยู่ด้วย)

มติที่ 2 การควบคุม (Control) เป็นมติของการอยู่เหนือกว่าหรืออยู่ใตกว่า (Top-Bottom) หมายถึง ขอบเขตของอำนาจการควบคุมและมีอิทธิพล บางคนมีความสุขเมื่อเขาได้รับมอบหมายให้ดูแลบุคคลอื่นชอบที่จะเป็นเจ้านายเป็นผู้ให้คำสั่งหรือเป็นผู้ทำการตัดสินใจสำหรับตนเองและผู้อื่นแต่บางคนชอบที่จะไม่ต้องควบคุมหรืออยู่เหนือบุคคลอื่นพอใจที่จะไม่เคยบอกให้ใครทำอะไรและพยายามค้นหาสภาพที่จะไม่ต้องรับผิดชอบอะไรมนุษย์มีความแตกต่างกันในความปรารถนาที่จะควบคุมบุคคลอื่นหรือเป็นอิสระจากการควบคุมบุคคลอื่นตั้งแต่ Autocratic (สภาพที่

บุคคลรู้สึกเป็นทุกข์เมื่อไม่ได้เป็นผู้ควบคุม) จนถึง Abdicratic (สภาพที่บุคคลรู้สึกเป็นทุกข์ขณะที่ควบคุมบุคคลอื่น)

มิติที่ 3 ความรักใคร่ผูกพัน (Affection) เดิมซูทส์ใช้คำว่า “Affection” ซึ่งแสดงถึงมิติของการอยู่ใกล้ - ไกล (Near - Far) หมายถึง ขอบเขตของการใกล้ชิดสนิทสนมกับบุคคลอื่น แต่จากประสบการณ์ที่ผ่านมาหลายที่การใช้แบบวัดไฟโร-บี แสดงให้เห็นว่าการใช้คำว่า Affection ทำให้ผู้ตอบสนองแยกไม่ออกระหว่างความชอบพอที่เป็นความรู้สึกและความชอบที่เป็นพฤติกรรมดังนั้นซูทส์ จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า “Openness” แทนความเปิดเผย (Openness) เป็นมิติของการเปิด - ปิด (Open - Close) หมายถึง ขอบเขตของการเปิดเผยของมนุษย์ บางคนได้รับความพอใจจากการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นซึ่งเขาสามารถพูดคุยเกี่ยวกับความรู้สึกของเขาความลับและความคิดภายในตัวเขา ชอบที่จะมีคนที่เขาไว้วางใจได้หนึ่งหรือสองคนหรือมากกว่านั้นแต่บางคนพอใจกับการหลีกเลี่ยงจากการเปิดเผยกับบุคคลอื่นและค่อนข้างที่จะรักษาสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่นให้อยู่ในระดับที่คุ้นเคยมากกว่าระดับการเป็นเพื่อนสนิท

ส่วนความต้องการระหว่างบุคคลในระดับความรู้สึกประกอบด้วย 3 มิติ คือ

มิติที่ 1 ความสำคัญ (Significance) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่รู้สึกว่าตนเองนั้นมีความสำคัญกับบุคคลอื่นและรู้สึกว่าบุคคลอื่นนั้นมีความสำคัญมีความหมายกับตนเอง

มิติที่ 2 ความสามารถ (Competence) เป็นความรู้สึกถึงความสามารถของบุคคลเมื่อความสามารถคือการตัดสินใจในสิ่งต่างๆ หรือแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยความสามารถของตนเอง

มิติที่ 3 ความน่าคบ (Likability) เป็นความรู้สึกน่าคบกับบุคคลอื่น บุคคลส่วนมากอาจจะมีความสามารถ มีความสำคัญแต่ไม่น่าคบ เช่น อาชญากรที่ประสบความสำเร็จหรือจอมเผด็จการผู้กดขี่

นอกจากนี้ซูทส์ ยังได้แบ่งความเข้ากันได้ของบุคคล (Compatability) ออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. Atmosphere Compatability เป็นความเข้ากันได้ของบุคคลซึ่งเกิดจากความต้องการที่เหมือนกัน เช่น ชอบสังคมเหมือนกัน

2. Role Compatability เป็นความเข้ากันได้ของบุคคลซึ่งเกิดจากความต้องการที่ต่างกันหรือตรงกันข้ามกัน เช่น บุคคลที่ต้องการควบคุมบุคคลอื่นจะเข้ากันได้กับบุคคลที่ต้องการให้บุคคลอื่นควบคุมตนเอง

ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของซัลลิแวน ซึ่งฮอลล์และลินเชย์ได้กล่าวถึงทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลโดยมีความเห็นว่า พฤติกรรมและบุคลิกภาพของมนุษย์เป็นผลมาจากสัมพันธภาพระหว่างบุคคล บุคคลไม่สามารถแยกความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้เลยนับตั้งแต่เกิด

มนุษย์นั้นเป็นผลผลิตของการมีความสัมพันธ์กันทางสังคมการเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยา เป็นเครื่องบ่งชี้ความต้องการของบุคคลและบอกทิศทางของการเจริญเติบโต

1. ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล มีความเชื่อว่ามนุษย์มีความต้องการพื้นฐาน

2 ประการ คือ

1.1 ความต้องการความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นความต้องการทางสรีระวิทยา เช่น ความหิว ความกระหาย ความต้องการทางเพศ

1.2 ความต้องการความมั่นคง (Security) เป็นความต้องการด้านจิตสังคมรวมถึง ความสุขสบายใจ การมีความคิดและค่านิยมที่อยู่บนกรอบกับการยอมรับของสังคมสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างบุคคล โดยที่บุคคลจะได้รับความอบอุ่นใจเพราะมีเพื่อนซึ่งเพื่อนในที่นี้หมายถึง ผู้หนึ่งผู้ใดที่บุคคลนั้นสนิทสนมพอที่จะยอมรับทุกชั่วร้อนได้ไม่ว่าจะอยู่ในวัยเดียวกันหรือไม่ก็ตาม บุคคลที่มีเพื่อนแม้หนึ่งคนย่อมไม่เป็นโรคจิตประสาท

2. โครงสร้างบุคลิกภาพ ซึ่งชัลลิแวนได้อธิบายว่า โครงสร้างบุคลิกภาพมีหลากหลาย เป็นผลจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสามารถแบ่งได้ 3 ประการ คือ

2.1 กระบวนการปรับเปลี่ยนพลังงาน (Dynamism) คือ พฤติกรรมที่เป็นความเคยชินในด้านความสัมพันธ์กับคนอื่น เช่น ชอบรับใช้ช่วยเหลือบุคคล ชอบเอาเปรียบ ชอบปั่นเพื่อให้อะไรๆ เห็นอกเห็นใจ ฯลฯ ศูนย์กลางของกระบวนการปรับเปลี่ยนพลังงานคือ ระบบตัวตน (Self System) เป็นกระบวนการที่พัฒนามาจากวิธีการป้องกันตนเองเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับผู้อื่นดำเนินไปอย่างราบรื่น

2.2 กระบวนการสร้างภาพบุคคล (Personification) คือ มโนภาพที่บุคคลวาดเป็นภาพตัวเอง เป็นภาพคนอื่นที่มีสัมพันธภาพกับตน โดยจะมีความเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับความรู้สึก เจตคติและความคิดที่บุคคลมีขึ้นเนื่องจากได้รับประสบการณ์ทางด้านความพึงพอใจและความวิตกกังวล และจะมีความเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของบุคคลที่เคยได้รับจากบุคคลอ้างอิง และสร้างภาพบุคคลตามประสบการณ์ที่ได้รับได้ผลอันจะทำให้บุคคลมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและบุคคลอื่น นั่นก็คือบุคคลสามารถที่จะประเมินตนได้ดังนั้นภาพก็จะเกิดขึ้น

2.3 กระบวนการคิด (Cognitive Process) ชัลลิแวนเชื่อว่ากระบวนการคิดเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างบุคลิกภาพซึ่งมี 3 ลักษณะใหญ่ ๆ

2.3.1 ประสบการณ์โปรโตแทกซิก (Prototaxic) เป็นประสบการณ์ที่ยังมิได้พัฒนาปรับปรุงเป็นความคิดระดับทารกเกี่ยวกับการรับรู้ทางด้านประสาทสัมผัสความรู้สึก ซึ่งเกิดขึ้นทันทีทันใดโดยปราศจากการเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมและในที่สุดบุคคลไม่สามารถรำลึกได้อีก

2.3.2 ประสบการณ์พาราแทกซิก (Parataxic) เป็นประสบการณ์ที่ต่อเนื่องจากประสบการณ์ โปโรแทกซิก บุคคลเริ่มเชื่อมโยงสิ่งแวดล้อมให้มีความสัมพันธ์เป็นประสบการณ์ได้แยกได้ว่าสิ่งใดคือตนเอง สิ่งใดไม่ใช่ตนเองซึ่งเป็นลักษณะเข้าใจสัมพันธ์ภาพระหว่างสิ่งต่าง ๆ

2.3.3 ประสบการณ์ซินแทกซิก (Syntactic) เป็นประสบการณ์ขั้นสูงสุด บุคคลเริ่มเรียนรู้ติดต่อโดยใช้ภาษา คำพูด สัญลักษณ์ มีผลให้บุคคลสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้อย่างมั่นคง

สรุปได้ว่า ซัลลิแวน เน้นสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในสังคม เพราะจะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลมีพฤติกรรมเกิดขึ้นเขาเน้นความมั่นคงและสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลที่ดีเพื่อสภาพจิตสังคมสมบูรณ์ การมีสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลที่ไม่ดีจะก่อให้เกิดปัญหามากมายอันเป็นผลมาจากขาดความพึงพอใจ

3.3 การสร้างสัมพันธ์ภาพ

การสร้างสัมพันธ์ภาพนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดเวลาเริ่มมาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงช่วงสุดท้ายของชีวิต บุคคลจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวด้านต่างๆ ของชีวิตส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับด้านสัมพันธ์ภาพ บางคนแม้จะมีความรู้ดีแต่มีการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ไม่ดีต่อกันทำให้มีปัญหาในการดำรงชีวิต เกิดความอึดอัด ไม่สบายใจ ขาดความมั่นใจจึงหลบหนีจากสังคมหรือประกับความสัมพันธ์ในชีวิตได้

ในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีนั้นควรเริ่มจากการทำความเข้าใจตนเอง และปรับปรุงในข้อบกพร่องของตนเองก่อน ในการเรียนรู้ที่จะมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นควรเริ่มจากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับ “ตน” หรือ “ตนเอง” เสียก่อน ซึ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

3.3.1 *ตนตามอุดมคติ (Idea Self)* หมายถึง ตนที่เราอยากจะเป็น

3.3.2 *ตนที่ตนเองรับรู้และคนอื่นรับรู้ (Perceived Self)* มี 2 ลักษณะ ได้แก่

1) *ตนที่ตนเองรับรู้* หมายถึง การที่เรามองตนเองว่าเป็นอย่างไรเช่น เรามองว่าตัวเองเก่ง ดี รวย เป็นต้น

2) *ตนที่คนอื่นรับรู้* หมายถึง การที่คนอื่นมองเราว่าเรามีลักษณะอย่างไร เช่น เป็นคนไม่สุภาพ ไม่เป็นมิตร เป็นต้น

3.3.3 *ตนที่เป็นจริง (Real Self)* หมายถึง สภาพที่แท้จริงของบุคคลบางครั้งบุคคลบางคนไม่สามารถรู้จักตนเองได้ดีจึงแสดงพฤติกรรมออกไปไม่เหมาะสม เช่น บางคนชอบร้องเพลงต่างๆ ที่ร้องเพลงไม่เพราะเลย

Johnson (1968: 7 – 9) ได้เสนอแนะวิธีปฏิบัติเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันไว้ ดังนี้ คือ

1. การรู้จักและไว้วางใจกัน ซึ่งจะเกิดได้จากการเปิดเผยตนเอง ได้แก่ การเปิดเผยว่าเรามีความรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งที่ได้กระทำลงไปการตระหนักรู้ในตนเอง ได้แก่ รู้เข้าใจ และยอมรับในความรู้สึก ความคิด ความสามารถ และการกระทำของตนเอง การยอมรับตนเอง ได้แก่ พอใจ และยอมรับลักษณะต่างๆ ของตนเอง

2. การสื่อสารกันอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา ได้แก่ บอกความคิด ความรู้สึกของเราให้ผู้อื่นทราบอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา

3. การยอมรับและสนับสนุนกัน ได้แก่ ช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นมีปัญหาหรือประสบภาวะวิกฤติการรู้จักแก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้ง จะช่วยให้บุคคลมีความใกล้ชิด และสนิทสนมกันมากยิ่งขึ้น

3.4 การสร้างสัมพันธภาพอันดีกับเพื่อน

วิจิตร อาวะกุล (อ้างถึงในสุเมธ พงษ์เกตุรา 2553, น. 21-22) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะของเพื่อนที่ดีที่ควรคบนั้นควรประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นคนไม่เอาเปรียบเพื่อน เห็นเพื่อนได้คิดก็ตั้งใจด้วย ไม่อิจฉาริษยา เมื่อเพื่อนตกทุกข์ได้ยากเจ็บไข้ได้ป่วยก็สงสารเป็นทุกข์แทน พยายามหาทางช่วยเหลือและยอมเสียสละให้กัน เมื่อถึงคราวจำเป็น

2. เป็นคนรักเพื่อนไม่เห็นแก่ตัวเสียสละและเห็นประโยชน์ของส่วนรวม โอบอ้อมอารีเมตตากรุณา พุดจาไม่มีลมีสัจย์ เชื่อถือได้ รักษาคำพูด มีสามัคคีธรรม กิริยาสุภาพเรียบร้อยนอบน้อมต่อผู้ใหญ่ ไม่แข็งกระด้าง

3. มีวาจาอ่อนหวานน้อมนวล อ่อนน้อมกับคนทั่วไป รักเกียรติของตนและคนอื่น ไม่ทับถมผู้อื่นที่ทำผิดหรือช้า

4. ซักนำ แนะนำ เพื่อนแต่ในสิ่งดีคอยตักเตือนเพื่อนเมื่อเห็นเพื่อนทำผิด มีความหวังดีต่อมนุษย์ไม่ผูกพยาบาท

5. ไม่เสียเรื่องความประพฤติ เรื่องการเงิน ไม่เป็นหนี้สินมากมาย ไม่เป็นคนเจ้าชู้ ไม่พาลเกร เล่นการพนัน เสพยาเสพติด ไม่ชอบนินทาขู่เหยื่อเสียคนอื่น ไม่เป็นที่รังเกียจของสังคมทั่วไป

6. เป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย หนักแน่น เขือกเย็น ไม่หุนเหว เชื่อคนง่าย ไม่เป็นคนจู้เหนิยว แต่ก็ไม่ใช่คนสุรุ่ยสุร่าย

คุณลักษณะดังกล่าวเป็นคุณลักษณะที่ดีของเพื่อนที่ควรคบ ส่วนจะมีมากน้อยหรือมีคุณสมบัติสำคัญอย่างไรบ้าง ควรจะคบเพื่อนประเภทใดก็อาจพิจารณาด้วยตนเอง และพิจารณาจากสายตาของคนอื่นว่า คนส่วนมากเขามองคนๆ นั้นเป็นอย่างไรประกอบด้วยก็จะพิจารณาได้ดียิ่งขึ้น

การคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเพื่อนคือสิ่งแวดล้อมหล่อหลอมชีวิตของเรา ถ้าเพื่อนดี เพื่อนก็จะชักนำเราไปในทางที่ดี แต่ถ้าเพื่อนไม่ดีก็จะชักจูงเราไปในทางที่ไม่ดีได้ หลักอีกข้อหนึ่งในการคบเพื่อนก็คือ เราต้องสังเกตดูว่าเพื่อนที่เราคบนั้น ในสายตาของคนอื่นเห็นว่าเขาเป็นคนเลวเป็นที่ติฉินหรือสังคมรังเกียจหรือไม่ ถ้าเป็นเช่นนั้นเราก็ต้องสันนิษฐานได้ว่าเพื่อนคนนั้นต้องเป็นคนไม่ดีด้วย ไม่ควรคบหา

กลุ่มเพื่อน

ความหมายของกลุ่มเพื่อน

ได้มีผู้ให้ความหมายของกลุ่มเพื่อนไว้ดังนี้

ซัลลิเวน 1953 (อ้างถึงในเรวัตติ นามทองดี 2554, น.49) ได้ให้ความหมายของคำว่า กลุ่มเพื่อน ไว้ว่า กลุ่มเพื่อน หมายถึง บุคคลที่มีความคล้ายคลึงกันทั้งในด้าน อายุ ความคิด ทัศนคติ ตลอดจนความสามารถในเรื่องต่างๆ ซึ่งสายสัมพันธ์ของมิตรภาพสามารถดูได้จากความสนิทสนมอันคงอยู่บนพื้นฐานของความเปิดเผยตัวเอง

ความสำคัญของกลุ่มเพื่อน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นวัยที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่ต้องการเพื่อนร่วมวัย รักเพื่อน และมักใช้เวลาในการอยู่กับเพื่อนมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเรียน การเที่ยวเล่นและการทำงาน วัยรุ่นมักใช้เวลาในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อน โดยไม่รู้สึกรู้สึกรู้สึกเบื่อหน่ายจนมีคำกล่าวไว้ว่า นักเรียนวัยรุ่นมีลักษณะติดเพื่อน และชอบรวมกลุ่มกับเพื่อนร่วมวัย ดังนั้นการที่นักเรียนวัยรุ่นให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนมากนั้น อันเนื่องมาจากกลุ่มเพื่อนสามารถสนองความต้องการของวัยรุ่นได้

สายพิณ บุญเรือน (อ้างถึงในเรวัตติ นามทองดี 2554, น.49) นักเรียนวัยรุ่นให้ความสำคัญกับการคบเพื่อน และกลุ่มเพื่อนมากจนเปรียบเทียบกับชีวิตจิตใจ เนื่องมาจากกลุ่มเพื่อนสามารถสนองความต้องการของวัยรุ่นไว้ดังนี้

1. ความต้องการเป็นตัวของตัวเอง กลุ่มเพื่อนสามารถสนองตอบความต้องการเป็นตัวของตัวเองของนักเรียนวัยรุ่นได้ เพราะเพื่อนร่วมวัยต่างก็มีสภาพคล้ายคลึงกัน จึงไม่ทำให้นักเรียนอยู่กับกลุ่มเพื่อน ที่มีอุปนิสัยหรือลักษณะที่คล้ายกัน เขาก็จะเป็นตัวของตัวเองได้เต็มที่ มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และแสดงความสามารถอย่างอิสระ มีความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย และมีความรู้สึกสบายใจมากกว่าเมื่ออยู่กับผู้ใหญ่

2. ความต้องการความเชื่อมั่น กลุ่มเพื่อนสามารถสร้างเสริมความเชื่อมั่นของกันและกันได้เป็นอย่างดี เพราะเพื่อนในกลุ่มบางคนยอมเคยผ่านพบภาวะที่คล้ายคลึงกัน รวมถึงการเจอปัญหา หรืออุปสรรคที่คล้ายๆ กัน ดังนั้นเมื่อเพื่อนในกลุ่มได้รับรู้ปัญหา และมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ต่อกันอย่างเปิดเผย และจริงใจ จะทำให้นักเรียนเกิดความสบายใจ และมีความเชื่อมั่นมากขึ้นในการปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

3. ความต้องการเป็นที่ยอมรับและยกย่อง เมื่อนักเรียนวัยรุ่นอยู่ในสังคมที่แวดล้อมด้วยผู้ใหญ่ บ่อยครั้งที่ผู้ใหญ่ไม่ยอมรับเขาอย่างบุคคลที่มีสถานภาพเท่าเทียมกัน และบ่อยครั้งที่พฤติกรรมวัยรุ่นที่แสดงออกมาไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่ ดังนั้นนักเรียนวัยรุ่นจึงแสวงหากลุ่มเพื่อนร่วมวัยที่ให้การยอมรับและยกย่องเขา และเปิดโอกาสให้เขามีฐานะหรือมีตำแหน่งในกลุ่ม ซึ่งเป็นการส่งเสริมความมั่นคงทางจิตใจมากขึ้น เพราะเขามีเพื่อน มีพวกที่ชอบพอและชื่นชมเขา คอยให้กำลังใจ และให้ความสนับสนุนเขา

4. ความต้องการความสนุกสนานเพลิดเพลิน นักเรียนวัยรุ่น โดยทั่วไปต้องการแสวงหาความสนุกสนานเพลิดเพลินเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดหลายด้านที่เขาเผชิญอยู่ ความสนุกสนานที่นักเรียนวัยรุ่นชื่นชอบมักเกิดจากการได้ร่วมทำกิจกรรมที่สนุกสนานกับกลุ่มเพื่อนร่วมวัยที่คุ้นเคย เช่น การเที่ยว การสนทนา การร่วมรับประทานอาหารด้วยกัน เป็นต้น

5. ความต้องการพัฒนาทักษะทางสังคม กลุ่มเพื่อนสามารถให้โอกาสแก่นักเรียนวัยรุ่นในการพัฒนาทักษะทางสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะการเรียนรู้ และฝึกฝนอย่างเป็นกันเองในระหว่างกลุ่มเพื่อนร่วมวัยที่ไว้วางใจกัน จะช่วยลดความรู้สึกลังเล ขัดเขิน และการไม่กล้าแสดงออกได้มาก ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนวัยรุ่นให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมต่อไป

6. ความต้องการมีสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ ซึ่งเป็นไปโดยธรรมชาติของนักเรียนวัยรุ่น มักไม่ได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ในสังคมไทย ดังนั้นนักเรียนวัยรุ่นจึงแสวงหาสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศ หรือการร่วมทำกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน ซึ่งนักเรียนวัยรุ่นทั้งหญิงชายมีโอกาสดำเนินสร้างสัมพันธภาพระหว่างกัน นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนยังเป็นสื่อกลางในการชักนำสัมพันธภาพกับเพื่อนต่างเพศของสมาชิกเข้ากลุ่มอีกด้วย

แบนดูรา (Bandura 1977 อ้างถึงในเรวดี นามทองดี 2554, น.50) กล่าวถึงกลุ่มเพื่อนว่าเป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนในฐานะแหล่งข่าวสาร ที่ปรึกษาที่พึ่งพาส่งเสริมและเป็นแบบอย่างของพฤติกรรมต่างๆ นอกจากนั้นวัยรุ่นยังมีความต้องการเป็นที่ยอมรับ และยกย่องจากกลุ่มเพื่อนซึ่งออกมาในรูปของการเลียนแบบพฤติกรรมต่างๆ ของกลุ่ม หรือยอมกระทำตามนั้นๆ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน

อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

สปริงท์ฮอลล์ และคอลลินส์ (Sprinthall and Collins 1984 น.269 (อ้างถึงในเรวัตินามทองดี 2554, น.51) ได้แบ่งอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. อิทธิพลประเภทให้ข้อมูล (Informational Influence) กลุ่มเพื่อนจะทำหน้าที่เสมือนเป็นแหล่งข้อมูลความรู้ให้แก่สมาชิกของกลุ่มเกี่ยวกับแนวทางพฤติกรรมที่ดี เจตคติ ค่านิยม และผลของการกระทำ

2. อิทธิพลประเภทได้เอาอย่าง (Normative Influence) กลุ่มเพื่อนจะพยายามใช้ความกดดันทางสังคม เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มประพฤติปฏิบัติตามปทัสฐานของกลุ่ม

การใช้อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนมีกระบวนการสำคัญ 2 ประการ ซึ่งความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน คือ

2.1 การเปรียบเทียบทางสังคม (Social Comparison) คือ กระบวนการที่วัยรุ่นใช้พฤติกรรม และทักษะของกลุ่มเพื่อนมาเป็นฐานในการเปรียบเทียบ หรือประเมินตนเอง การเปรียบเทียบทางสังคมปรากฏได้อย่างชัดเจนในวัยรุ่นมากกว่าวัยอื่น ทั้งนี้เพราะวัยรุ่นต้องการเสนอหน้า หรือดูดีเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนในกลุ่มของเขา ผลที่เกิดจากการเปรียบเทียบทางสังคมมีทั้งผลดี และผลเสียต่อวัยรุ่น

2.2 การคล้อยตามกัน (Conformity) คือ กระบวนการที่วัยรุ่นยอมรับเอาเจตคติ และพฤติกรรมของกลุ่มเพื่อนมาปฏิบัติตาม อันเป็นผลเนื่องมาจากความกดดันของกลุ่ม การคล้อยตามกลุ่มเพื่อนยิ่งจะมีผลมากขึ้น เมื่อวัยรุ่นคบเพื่อนนาน ๆ

สรุปได้ว่า สัมพันธภาพกับเพื่อน หมายถึง การที่นักเรียน และเพื่อนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแสดงออกโดยการพูดคุย การให้คำแนะนำ คำปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อกันอย่างเปิดเผย และจริงใจ ยอมรับฟังซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน การให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล ชื่นชมให้กำลังใจ มีความรักความผูกพัน การมีความประทับใจต่อกัน มีความไว้วางใจเห็นอกเห็นใจกัน มีความสนิทสนมกลมเกลียว ให้อภัย และการนำเอาแบบอย่างที่ดีเหมาะสมไปปฏิบัติต่อกัน

4. แนวคิด ทฤษฎีสื่อ เครือข่ายออนไลน์

4.1 แนวคิดความเป็นมาของสื่อออนไลน์

เครือข่ายออนไลน์ (Social Media) เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจในสังคมยุคปัจจุบัน และเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาต่างๆ แทบทุกวงการ ทั้งทางด้านสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เนื่องจากเครือข่ายทางสังคมระหว่างบุคคลหรือสิ่งต่างที่อยู่รอบตัวเรา ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะโครงสร้างของเครือข่ายความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่าย และการไหลเวียนของสมาชิกสารสนเทศ และทรัพยากรในเครือข่ายนั้น เพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างทุนทางสังคม เครือข่ายออนไลน์มีการปรับตัวและพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกของการสื่อสาร และการพัฒนาเว็บไซต์ (world, wild, web : WWW) จากยุคแรกคือ Web 1.0 ซึ่งมีลักษณะเป็น Static Web คือมีการนำเสนอข้อมูลทางเดียว (One-Way communication) ด้วยการแปรข้อมูลที่มีอยู่รอบตัวเราให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล (Digital) เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือการโฆษณาตามหน้าเว็บไซต์ โดยผู้ใช้บริการสามารถอ่านได้แต่ไม่สามารถเข้าร่วมในการสร้างข้อมูลได้ แต่เมื่อก้าวเข้าสู่ยุคที่ 2 ของเทคโนโลยี คือ web2.0 เป็นยุคที่ทำให้อินเทอร์เน็ตมีศักยภาพในการใช้งานมากขึ้น เน้นให้ผู้ใช้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ (Co-Creation) ลงบนเว็บไซต์ร่วมกันและสามารถโต้ตอบข้อมูลที่อยู่บนเว็บไซต์ได้ (Interactivity) มีลักษณะเป็น Dynamic Web ที่ผู้ใช้สามารถใช้นเนื้อหา (Content) แลกเปลี่ยน และกระจายข้อมูลข่าวสารสองทาง (Two-Way Communication) ซึ่งไม่ใช่แค่เพียงการรับส่งอีเมล (E-mail) รูปภาพหรือการดาวน์โหลดข้อมูลผ่าน Search Engine หรือใช้เว็บบอร์ดในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเท่านั้น Web 2.0 ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างผู้ใช้ในกลุ่มต่างๆ จนเกิดเป็นเครือข่ายสังคม (Social Network) บนโลกออนไลน์ที่สามารถเชื่อมโยงถึงกันได้อย่างไม่มีการสิ้นสุด กลายเป็นสังคมเสมือนจริง (Virtual Communities) ซึ่งเป็นสังคมหนึ่งในโลกอินเทอร์เน็ต ที่ปัจจุบันคงผูกพันและเข้าช้อนกับการดำเนินชีวิตของผู้คนในโลกของความเป็นจริง

เครือข่ายสังคมออนไลน์ในปัจจุบันนี้เป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสารที่ได้รับ ความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่าการที่ผู้ใช้บริการของเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้ เป็นการที่เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังกับบนอินเทอร์เน็ต ด้วยความที่เครือข่ายทางสังคมออนไลน์ ในปัจจุบันที่เข้ามามีบทบาทต่อกลุ่มวัยรุ่นนั้นมีหลากหลายเว็บไซต์ มีบริการผ่านเว็บไซต์ที่เป็นจุด โยงระหว่างบุคคลแต่ละคน ที่มีเครือข่ายสังคมของตนเองผ่านเน็ตเวิร์คอินเทอร์เน็ต รวมทั้ง เชื่อมโยงบริการต่างๆ อย่างอีเมล เว็บบอร์ด บล็อก ฯลฯ เข้าด้วยกันตั้งแต่ Hi5, MySpace, Facebook,

Bebo, LinkedIn, Multiply, Ning และอื่นๆ อีกมากมาย นอกจากเครือข่ายสังคมออนไลน์นี้มีมากมาย จึงได้ทำการจัดประเภทเว็บไซต์ในลักษณะ Social Network แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทแหล่งข้อมูลหรือความรู้ (Data Knowledge) ที่เห็นได้ชัดเจน เป็นเว็บไซต์ที่รวบรวมข้อมูลความรู้ในเรื่องต่างๆ ในลักษณะเนื้อหาอิสระ ทั้งวิชาการ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สินค้าหรือบริการโดยมุ่งเน้นให้บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องต่างๆ เหล่านั้นเป็นผู้เข้ามาเขียนหรือแนะนำไว้ ส่วนใหญ่มักเป็นนักวิชาการ นักวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญ ที่เห็นได้ชัดเจน เช่น Wikipedia ที่เป็นสารานุกรมออนไลน์หลายภาษา Google Search เว็บไซต์ที่ได้ทุกมุมโลก ให้ความรู้ทางภูมิศาสตร์ การท่องเที่ยว

2. ประเภทเกมออนไลน์ (Online Games) เป็นเว็บที่นิยมมาก เพราะเป็นแหล่งรวบรวมเกมไว้มากมาย จะมีลักษณะเป็นวิดีโอเกมที่เล่นบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะบนอินเทอร์เน็ตซึ่งเกมออนไลน์นี้ผู้เล่นสามารถที่จะสนทนาแลกเปลี่ยน Items ในเกมกับบุคคลอื่นๆ ในเกมได้

3. ประเภทสร้างเครือข่ายทางสังคม (Community) เป็นเว็บที่เน้นการหาเพื่อนใหม่ หรือการตามหาเพื่อนเก่าที่ไม่ได้เจอกันนาน การสร้าง Profile ของตนเอง โดยการใส่รูปภาพกราฟิกที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของเราที่เพื่อนที่อยู่ในเครือข่ายได้รู้จัก ถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ เช่น Hi5, Facebook, MySpace ฯลฯ เป็นต้น

4. ประเภทฝากภาพ (Photo Management) สามารถฝากภาพออนไลน์ได้โดยไม่ต้องฮาร์ดดิสก์ส่วนตัว อีกทั้งยังสามารถแบ่งปันซื้อขายภาพกันได้อย่างง่ายดาย เช่น Photoshop Express, Photobucket ฯลฯ เป็นต้น

5. ประเภทสื่อ (Media) ไม่ว่าจะเป็นฝากโพสต์ หรือแบ่งปันภาพ คลิปวิดีโอ ภาพยนตร์ เพลง ฯลฯ เช่น Youtube, imeem, Bebo, Yahoo, Video, Ustream.tv ฯลฯ เป็นต้น

6. ประเภทซื้อ-ขาย (Business/Commerce) เป็นการทำธุรกิจทางออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมาก เช่น Amazon, eBay, Tarad, Pramool ฯลฯ

7. ประเภทอื่นๆ เว็บไซต์ที่ให้บริการนอกเหนือจากนี้ซึ่งไม่สามารถจัดเข้าพวกไว้ 6 ประเภทนั่นเอง

4.2 พฤติกรรมการใช้สื่อเครือข่ายออนไลน์

ความหมายของคำว่าพฤติกรรม คือ กิริยา อากักร บทบาท ลีลา ท่าที การประพฤติปฏิบัติกรกระทำที่แสดงออกให้ปรากฏสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทางใดทางหนึ่งของประสาทสัมผัสทั้งห้าซึ่งสามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือ กันยา สุวรรณแสง (อ้างถึงในภัทรกา วงศ์นันต์นันท์, 2557, น.175)

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

1. พันธุกรรม คือ การถ่ายทอดบุคลิกลักษณะทางพันธุกรรม มีลักษณะทางกายและทางสติปัญญา

2. สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้บุคคลแสดงออกโต้ตอบในลักษณะต่างๆ กันซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ได้แก่

2.1 สิ่งแวดล้อมทางบ้าน เช่น การอบรมเลี้ยงดู ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัว และบรรยากาศภายในบ้าน สิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กมาก

2.2 สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน ได้แก่ ครูอาจารย์ เพื่อน สภาพบรรยากาศภายในโรงเรียน

2.3 สิ่งแวดล้อมทางชุมชน ได้แก่ ขนบธรรมเนียมถือสารมวลชนต่างๆ ที่ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม

2.4 วัฒนธรรม คนที่อยู่ในชั้นของสังคมที่แตกต่างกัน มีพื้นฐานทางสังคมที่แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมต่างกัน เพศ อายุ ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ

2.5 ภูมิประเทศ มีอิทธิพลโน้มนำให้ลักษณะนิสัยใจคอและพฤติกรรมต่างกัน การจูงใจให้เกิดพฤติกรรม พฤติกรรมเป็นผลมาจากมนุษย์แสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือแรงจูงใจ พฤติกรรมบางอย่างมีแรงจูงใจหลายอย่างรวมกัน ซึ่งปัจจัยในการจูงใจให้เกิดได้แก่

1. แรงจูงใจทางกาย เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการทางร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย

2. แรงจูงใจทางสังคม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังการเรียนรู้ อาจแบ่งออกได้หลายอย่าง ดังนี้

2.1 แสดงความต้องการทางสังคมที่คล้อยตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน

2.2 ความต้องการอย่างเดียวกัน อาจทำให้คนเรามีพฤติกรรมไม่เหมือนกัน เช่น เมื่อต้องการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม บางคนเข้าห้องสมุดในขณะที่บางคนค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต

2.3 พฤติกรรมอย่างเดียวกันอาจเนื่องมาจากความต้องการที่แตกต่างกันได้ เช่น บางคนชอบใช้อินเทอร์เน็ตเพราะต้องการหาความรู้ ในขณะที่บางคนต้องการความบันเทิง

2.4 พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจสนองความต้องการได้มากกว่าหนึ่งอย่างในเวลาเดียวกัน เช่น นักเรียนที่ใช้อินเทอร์เน็ตเพราะต้องการข่าวสารข้อมูล และความเพลิดเพลิน

อย่างไรก็ตาม สำหรับเด็กและเยาวชนยังมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอีก คือ เพื่อน ถือได้ว่าเป็นอิทธิพลที่สำคัญที่สุดของเด็กและเยาวชน เพราะเด็กและเยาวชนเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน สังคมของวัยรุ่นส่วนใหญ่จึงเป็นสังคมของเพื่อน โดยอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

4.3 แนวคิดเรื่องการเลียนแบบพฤติกรรม

ชนิตว์สรณ์ ศรีวิทยาภูมิ (2544) กล่าวว่า กระบวนการเลียนแบบ คือ การที่บุคคลทำการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือนำพฤติกรรมของกลุ่มอ้างอิงมาดัดแปลงใช้การเลียนแบบเกิดขึ้น เพราะผู้เลียนแบบเห็นว่าจะนำไปสู่ผลในทางบวกแต่หากการเลียนแบบจะทำให้เกิดผลในทางลบก็จะทำการหลีกเลี่ยง

คนเราจะมีแนวความคิดของตนเองอยู่ และจะอาศัยแนวความคิดของตนเองนั้นมาเป็นตัวกำหนดแนวทางการปฏิบัติตัว ซึ่งจะส่งผลไปยังพฤติกรรมการบริโภคของตนเองอีกด้วย แนวความคิดของตนเองนั้นเกิดขึ้น โดยอาศัยการยึดเป็นเป้าหมายไว้กับสิ่งที่ต้องการจะเป็นหรือเรียกว่า ตัวตนในอุดมคติความแตกต่างระหว่างตัวตนในอุดมคติกับตัวตนที่แท้จริง จะเป็นเป้าหมายที่คนเราพยายามปรับปรุงตัวให้เป็นที่ไปตามตัวตนในอุดมคติที่ตั้งไว้

การกำหนดตัวตนในอุดมคติทำได้จากความคิด และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล หรืออาจประเมินตัวตนในอุดมคติกับกลุ่มอ้างอิงของแต่ละบุคคล เช่น ดารา นักแสดง บุคคลที่ให้ความเคารพ กลุ่มเพื่อนฝูง ฯลฯ และลอกเลียนแบบพฤติกรรม ความคิด ทัศนคติของกลุ่มอ้างอิงได้ ซึ่งการเลียนแบบกลุ่มอ้างอิงเป็นการกระทำที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อเป็นอย่างมาก ฉะนั้นจึงควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเลียนแบบเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการตลาดให้เหมาะสม

ทฤษฎีการเลียนแบบ

Bundura (1971) ได้รวบรวมวิธีการเรียนรู้ทางสังคมที่จะเกิดขึ้นได้โดยผ่านตัวแทนจากสื่อมวลชน เอาไว้เป็น 3 แบบ คือ

1. Observation learning ผู้ที่เปิดรับสื่อทุกชนิดยอมรับจกแบบแผนใหม่ๆ ของการแสดงพฤติกรรมอยู่ตลอดเวลา จากการนำเสนอของสื่อเราทุกคนรู้ว่าการยิงปืนจะต้องทำอะไรทั้งๆ ที่ในชีวิตจริงอาจจะไม่เคยเห็น หรือจับปืนเลยก็ได้ เรารู้แม้กระทั่งว่าถ้าจะจับตัวประกันบนเครื่องบินต้องทำอะไร เพราะเราเคยดูหนังประเภทนี้มาหลายรอบแล้ว

2. Inhibitory Effect การที่ได้เห็นตัวตนแบบถูกลงโทษ เนื่องจากการกระทำบางอย่างจะช่วยลดแรงจูงใจของผู้เลียนแบบที่จะทำตามให้น้อยลง เนื่องจากผู้เรียนรู้จะรู้สึกคล้ายกับว่าตนเองได้ถูกลงโทษเช่นกัน มีผลจากการวิจัยเชิงทดลองแสดงให้เห็นว่า เมื่อคูนั่งที่ลงโทษผู้ใช้ความ

รุนแรงพฤติกรรมที่ชอบสอดรู้สอดเห็นหรือพฤติกรรมต่อต้านสังคมทั้งหลาย ผู้ชมจะแสดงพฤติกรรมดังกล่าวในชีวิตจริงน้อยลง

3. Disinhibitory Effect สำหรับสื่อมวลชนที่ให้แบบอย่างของตัวต้นแบบที่ได้รับรางวัลเนื่องจากกล้าแสดงออกซึ่งเกิดจากพฤติกรรมสวนกระแสสังคมให้ได้มาซึ่งความต้องการของตน ตัวอย่างเช่น พระเอกที่ใช้ความรุนแรงแบบชาตินิยมสามารถทำให้ตัวละครหญิงมารุมรัก มีการวิจัยเชิงทดลอง พบว่า เมื่อนำเอาภาพยนตร์ที่มีเรื่องเกี่ยวกับความกล้าบ้าบิ่นที่ทำพฤติกรรมที่ตามปกติสังคมห้ามปรามมาให้กลุ่มตัวอย่างชมแล้วจะมีผลทำให้ผู้ชมลดความกลัวหมอพื้นกลัวสัตว์เลื้อยคลาน และเพิ่มความก้าวร้าวมากขึ้น

จากทฤษฎีการเลียนแบบ (imitation theory) ของ Albert พบว่า พฤติกรรมแปลกๆ ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในบุคคลซึ่งไม่เคยปฏิบัติเช่นนั้นมาก่อนเลยบางครั้งเราไม่สามารถอธิบายได้โดยทฤษฎี การเรียนรู้แต่สามารถอธิบายได้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการได้เห็นเป็นแบบอย่างหรือสังเกตจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวและสื่อมวลชน ก็เป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญยิ่งในการให้แบบอย่างการเรียนรู้ที่อย่างนั้นไม่ถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การเป็นแบบเป็นเทคนิคที่สำคัญในการสร้างพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลดังนี้ (Albert, 1986, pp.100-104)

กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบ

การเรียนรู้ในลักษณะของการเลียนแบบเท่านั้นที่จะนำไปสู่การสร้างค่านิยมทางศีลธรรมของเด็กและรูปแบบทางสังคม (Social model) แม้แบบอิทธิพลการเรียนรู้มากเมื่อบุคคลได้เห็นแม่แบบก็สามารถรับรู้สัญลักษณ์ของการกระทำ และสามารถแสดงพฤติกรรมนั้นได้เหมาะสมกระบวนการเรียนรู้จากแม่แบบนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observation Learning) ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. กระบวนการให้ความสนใจ (Attention Process) ลักษณะของแม่แบบและการแสดงออกของแม่แบบที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความสนใจ คือ มีความคล้ายคลึงกับผู้สังเกตในเรื่องเพศ เชื้อชาติ ทัศนคติ ชื่อเสียง ความสามารถ

2. กระบวนการจำ (Retention Process) การจำรายละเอียดต่างๆ ของพฤติกรรมของแม่แบบได้ก็จะสามารถลอกเลียนแบบได้ดังนั้น การเสนอแม่แบบโดยการให้มีการใช้คำพูดและการเสนอแม่แบบให้เป็นเรื่องราวจะเป็นตัวชี้แนะให้ผู้สังเกตระลึกถึงพฤติกรรมของแม่แบบได้ง่ายขึ้นเมื่อได้รับสิ่งเร้าที่เหมือนหรือคล้ายกับแม่แบบกระตุ้น

3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproduction Process) เป็นการถ่ายโยงจากความสนใจและการจำแม่แบบ มาเป็นการแสดงพฤติกรรมเลียนแบบ

4. กระบวนการจูงใจ (Motivation Process) บุคคลจะแสดงพฤติกรรมลอกเลียนแบบแม่แบบหรือไม่นั้นเกิดจากการเรียนรู้จากการสังเกตแม่แบบ ถ้าพฤติกรรมของแม่แบบได้รับผลกรรมที่พึงพอใจหรือสามารถหลีกเลี่ยงสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจแล้ว บุคคลจะเลียนแบบพฤติกรรมของตัวเองก็จะสูง เพราะคาดหวังว่าจะได้รับผลกรรม ดังเช่นเดียวกับที่ตัวเองได้รับ

4.4 ผลกระทบที่เกิดจากการใช้สื่อเครือข่ายออนไลน์ของเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนมีรูปแบบของพฤติกรรมการใช้สื่อเครือข่ายออนไลน์ โดยพบว่า ผู้ที่มีพฤติกรรมติดการใช้สื่อเครือข่ายออนไลน์จะมีลักษณะแยกตัว ไม่สนใจร่วมกิจกรรมในครอบครัว แต่จะใช้เวลาส่วนมากในการเล่นคอมพิวเตอร์ โดยจะใช้เวลาในแต่ละครั้งเกินกว่า 3 ชั่วโมง นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมนอนดึก อ่อนเพลีย รับประทานอาหารไม่ครบถ้วน เริ่มพูดโกหกเกี่ยวกับการใช้เวลาในการอยู่ในโลกออนไลน์ ไม่สนใจการออกกำลังกาย เริ่มมีปัญหาการเรียนตกต่ำ มีอาการปวดศีรษะ ปวดตาบ่อยๆ ไม่เชื่อฟังผู้ปกครอง ไม่ยอมรับประทานอาหาร ใช้เงินสิ้นเปลือง ฯลฯ หรือมีพฤติกรรมหมกมุ่นอยู่กับอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา มีพฤติกรรมก้าวร้าวกับผู้ปกครองไม่มีความรับผิดชอบในการเรียน ละเอียดสุขภาพ และใช้จ่ายเงินทองเป็นจำนวนมากไปกับการใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถแยกผลกระทบจากการใช้สื่อเครือข่ายออนไลน์ออกเป็นด้านดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบด้านร่างกายเด็กและเยาวชนที่เล่นคอมพิวเตอร์เป็นเวลานานอาจมีอาการทางกายที่ไม่ทราบสาเหตุ เช่น ปวดศีรษะ ปวดหลัง ปวดข้อ ปวดท้อง เจ็บหน้าอก อ่อนเพลีย เป็นต้น อาการเหล่านี้จะหายไปได้หลังจากหยุดการใช้คอมพิวเตอร์ โดย Markovitz และคณะพบว่าการตอบสนองทางหัวใจและหลอดเลือดต่อการเล่นเกมคอมพิวเตอร์สามารถทำนายการเปลี่ยนแปลงความดันโลหิตและการเป็นโรคความดันโลหิตสูงในวัยรุ่นในอีก 5 ปี รวมไปถึงมีรายงานว่าเด็กที่นั่งเล่นคอมพิวเตอร์เป็นเวลานานเกิด venous thromboembolism หรือเรียกว่า “eThrombosis” และมีรายงานผู้ป่วยที่เล่นคอมพิวเตอร์ติดต่อกัน 80 ชั่วโมง เสียชีวิตจาก pulmonary thromboembolism ด้วย การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ยังสัมพันธ์กับการเป็นโรคอ้วนในเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังมีรายงานว่าการเล่นคอมพิวเตอร์อาจกระตุ้นให้เกิดอาการลมชักได้ และบางคนอาการลมชักหายไปหลังจากเลิกเล่นเกมคอมพิวเตอร์โดยไม่ได้กินยาก็ได้

2. ผลกระทบด้านจิตใจ-อารมณ์ เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมักเป็นผู้เล่นอินเทอร์เน็ตประเภทที่มีความรุนแรงอย่างหมกมุ่น และกระทำความผิดในลักษณะเดียวกับลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตเกมที่มีความรุนแรงทำให้เด็กและวัยรุ่นมีความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง โดยเฉพาะในวัยรุ่นและวัยรุ่นเนื่องจากในวัยรุ่นนั้นยังไม่สามารถแยกแยะสถานการณ์จริงและจินตนาการหรือสิ่งที่เกิดขึ้นได้ดัดนัก ส่วนวัยรุ่นเกิดจากพัฒนาการ

ทางจิตสังคม การเปลี่ยนแปลงของระบบต่อมไร้ท่อและการพัฒนาของสมอง ทำให้วัยรุ่นมีโอกาสเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว

3. ผลกระทบด้านสังคมผลกระทบในระดับครอบครัว ในครอบครัวที่มีเด็กและเยาวชนเล่นอินเทอร์เน็ตจนขาดการควบคุมตนเองมักพบการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ภายในสมาชิกในครอบครัว เกิดความไม่เข้าใจและความขัดแย้งในครอบครัวเนื่องจากพ่อแม่ไม่พอใจกับพฤติกรรมการเล่นอินเทอร์เน็ตของเด็กทำให้เกิดปัญหาหรือทะเลาะกันเรื่องการจำกัดเวลาในการเล่นอินเทอร์เน็ตของเด็ก นอกจากนี้ยังเกิดจากการพูดคุย หรือทำกิจกรรมระหว่างสมาชิกในครอบครัวลดลง รวมถึงปฏิเสธที่จะร่วมกิจกรรมกับครอบครัว

4. ผลกระทบในระดับ สังคมพบปัญหาสังคมที่เกิดจากการเล่นอินเทอร์เน็ตทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังที่ปรากฏเป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น เด็กวัยรุ่นฆ่าปาดคอคนขับแท็กซี่เลียนแบบเกม GTA ข่าวเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาใช้อาวุธปืนยิงครูและเพื่อนนักเรียนในโรงเรียน เสียชีวิต 13 ศพ บาดเจ็บ 23 คน ก่อนจะฆ่าตัวตายตาม จากการสืบประวัติพบว่าเด็กที่กระทำความผิดมีประวัติเล่นเกมที่มีเนื้อหารุนแรงอย่างหมกมุ่นและก่อเหตุรุนแรงเหมือนสถานการณ์ที่เขาสร้างขึ้นในเกม หรือแม้แต่วิวที่มีการหลอกลวงเด็กไปค้าบริการ ค้ายาเสพติด ผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social media) ต่างๆ เพื่อทำอนาจารและเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง เป็นต้น

4.5 วิธีการป้องกันปัญหาพฤติกรรมการใช้สื่อเครือข่ายออนไลน์ของเด็กและเยาวชน

การป้องกันปัญหาสามารถช่วยลดปัญหาได้อีกทางเพราะการป้องกันปัญหาย่อมจะดีกว่าการต้องมานั่งแก้ไขปัญหาภายหลัง ดังนี้

1. ให้ความสำคัญในเนื้อหาของสื่อเครือข่ายออนไลน์ว่าเหมาะสมหรือไม่อย่างไร และมีส่วนร่วมในการเลือกใช้อินเทอร์เน็ตด้วย

2. ให้คำแนะนำ ปลุกฝังบอกให้รู้ผลดีผลเสียในด้านต่างๆ ของการเล่นอินเทอร์เน็ตมากเกินไป เช่น ขาดประสบการณ์ ขาดทักษะ ไม่ได้ทำกิจกรรมในด้านอื่นๆ ที่สำคัญและจำเป็นในการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต ไม่มีเวลาทบทวนบทเรียน ผลการเรียนอาจต่ำลง ปัญหาทางสุขภาพต่างๆ เช่น ตาและกล้ามเนื้อตาไม่ได้หยุดพัก เกิดอาการปวดตา ปวดตาและปวดศีรษะได้ การพักผ่อนไม่เพียงพอ กินอาหารไม่ตรงเวลาซึ่งจะมีผลกระทบต่อสุขภาพและการเจริญเติบโต

3. กำหนดและควบคุมเวลาเล่นคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของเด็กให้ชัดเจน และควบคุมไม่ให้เด็กใช้เวลากับคอมพิวเตอร์มากเกินไป อาจต้องลงในรายละเอียดว่าให้เล่นได้วันละกี่ชั่วโมง สัปดาห์ละกี่วัน บางบ้านก็ตั้งกฎไว้เลยว่าจะให้เล่นได้เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์เท่านั้น

4. ส่งเสริมให้ลูกใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์ในแง่การศึกษาให้มากขึ้น เช่น คัดเลือกโปรแกรมเกมที่เหมาะสมกับอายุให้ลูก เช่น โปรแกรมสอนวิชาต่างๆ เกมการศึกษา หรือการสอนภาษาอังกฤษ ช่วยลูกค้นหาข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ทางเว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ต
5. หากิจกรรมเสริมที่น่าสนใจ เช่น ชวนลูกไปเล่นกีฬา สร้างสรรค์งานศิลปะ ปลูกต้นไม้ ทำอาหาร อ่านหนังสือทัศนศึกษา พ่อแม่ต้องพยายามหากิจกรรมที่น่าสนใจกว่าเพื่อเอาชนะความสนุกที่ลูกได้จากอินเทอร์เน็ตให้ได้

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้างนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา โดยมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาปีการศึกษา 2559 จำนวน 3,222 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2559 จาก 4 โรงเรียน จำนวน 420 คน กำหนดขนาดโดยใช้สูตรยามานะและสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ดังนี้

1.2.1 อำเภอในจังหวัดสงขลาทั้งหมด 16 อำเภอ แบ่งออกเป็นอำเภอนอกเมืองและอำเภอชนบท โดยกำหนดให้อำเภอเมือง 2 อำเภอ และอำเภอชนบท 2 อำเภอ สุ่มจับฉลากกลุ่มโรงเรียนอำเภอละ 1 โรงเรียน จะได้โรงเรียนทั้งหมด 4 โรงเรียน

1.2.2 กำหนดโควตาทั้ง 4 โรงเรียนด้วยอัตราส่วนที่เท่ากัน (105, 105, 105 และ 105)

1.2.3 แต่ละโรงเรียนสุ่มตัวแทนแต่ละระดับชั้นเรียนๆ ละ 1 ห้องเรียน (ม.4, ม.5, ม.6) ด้วยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย

1.2.4 กำหนดให้แต่ละชั้นเรียนมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างชั้นเรียนด้วยอัตราส่วนเท่ากัน (35, 35 และ 35)

สูตรยามานะ	$n = N / (1 + Ne)^2$
เมื่อ	n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

ตารางที่ 3.1 แสดงรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
โรงเรียนนวมินทราชูทิศทักษิณ สงขลา	105
โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา	105
โรงเรียนระโนดวิทยา	105
โรงเรียนสงขลาวิทยาคม	105
รวม	420

2. เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษารั้งนี้ คือ แบบสอบถามพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วยคำถาม 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ที่พัก และบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย โดยลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบ (Checklist)

ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา จำนวน 30 ข้อ

ปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธจำนวน 4 ข้อ

ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวจำนวน 6 ข้อ

ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนจำนวน 5 ข้อ

ปัจจัยด้านโรงเรียนจำนวน 6 ข้อ

ปัจจัยด้านชุมชนจำนวน 7 ข้อ

ปัจจัยด้านสื่อจำนวน 4 ข้อ

แบ่งออกเป็นคำถามทางบวกจำนวน 23 ข้อ ได้แก่ 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30 และคำถามทางลบ จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ 1, 6, 13, 14, 15, 16, 28

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับได้แก่

เป็นประจำ	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
บ่อยครั้ง	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
บางครั้ง	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
น้อยครั้ง	หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
ไม่เคยเลย	หมายถึง	ไม่เคยมีการปฏิบัติ

เกณฑ์การให้คะแนน

ข้อคำถามในทางบวกจะให้คะแนน 5-4-3-2-1 สำหรับการตอบเป็นประจำไปจนถึงไม่เคยเลยตามลำดับ ส่วนข้อคำถามในทางลบจะให้คะแนนสลับกันคือ 1-2-3-4-5 สำหรับการตอบเป็นประจำไปจนถึงไม่เคยเลย

การแปลผลคะแนนใช้การแปลผลจากคะแนนเฉลี่ยดังนี้

4.21 – 5.00	คะแนน	หมายถึง	มากที่สุด
3.41 – 4.20	คะแนน	หมายถึง	มาก
2.61 – 3.40	คะแนน	หมายถึง	ปานกลาง
1.81 – 2.60	คะแนน	หมายถึง	น้อย
1.00 – 1.80	คะแนน	หมายถึง	น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติด จำนวน 10 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามในทางบวกทั้งหมด มีเกณฑ์การให้คะแนนเช่นเดียวกันกับข้อคำถามในส่วนที่ 2

3. วิธีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือดังนี้

3.1 กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถามพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

3.2 ศึกษาทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.3 กำหนดนิยามศัพท์เพื่อวางแผนการสร้างแบบสอบถาม

3.4 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามนิยามศัพท์

3.5 ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความครอบคลุมของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษา พิจารณาความสอดคล้องกับนิยามศัพท์ และข้อเสนอแนะ เพื่อหาความตรงของเครื่องมือ (Validity) ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence หรือ IOC) พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง .67 – 1.00 โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มีความเหมาะสมสอดคล้อง	ให้	+1	คะแนน
ไม่สอดคล้อง	ให้	-1	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	0	คะแนน

3.6 ปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.7 นำแบบสอบถามที่ได้ไปหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างซึ่งโรงเรียนที่ใช้ในการทดสอบใช้ครั้งนี้ คือ โรงเรียนจะนะชนูปถัมภ์ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 30 คน จากนั้นหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก (Cronbach's alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป ค่าที่ได้จะแสดงถึงระดับความคงที่ของแบบสอบถาม โดยจะมีค่าระหว่าง $0 \leq \alpha \leq 1$ ซึ่งค่าที่ใกล้เคียงกับ 1 มาก พบว่ามีค่าความเที่ยงที่ยอมรับได้ต้องอยู่ระหว่าง $0.7 \leq \alpha \leq 1$ โดยได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.89

3.8 จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยจำนวน 420 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 ติดต่อประสานงานกับผู้อำนวยการโรงเรียน พร้อมนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ เก็บข้อมูลการวิจัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

4.2 ขอนัดวัน เวลา สถานที่ ในการเก็บข้อมูลวิจัย

4.3 ดำเนินการเก็บข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 420 คน

4.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับในแบบสอบถามทั้งหมด

4.5 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถามด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัก (α – Coefficient of Chronbach)

5.2 วิเคราะห์ระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ (Percent)

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยทางชีวะสังคม ด้วยการหาค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

5.4 วิเคราะห์อำนาจทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ด้วยวิธีการถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชีวะสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยทางชีวะสังคม ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ที่พัก และบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาจากปัจจัยทำนาย

ตอนที่ 6 วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

$\bar{x}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ t (t- distribution)

F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F- distribution)
df	แทน	ค่าระดับชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมของคะแนนเบี่ยงเบนยกกำลังสอง (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าความแปรปรวน (Mean Square)
Sig	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significances)
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
R	แทน	ค่าที่แสดงระดับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระทั้งหมดกับตัวแปรตาม ซึ่งเรียกว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์พหุคูณ
R ²	แทน	ค่าที่แสดงอิทธิพลของตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีต่อตัวแปรตาม
B	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระทั้งหมดที่มีต่อตัวแปรตาม
Beta	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่นำมาสร้างสมการพยากรณ์ ซึ่งค่า Standardized Coefficient จะเป็นการเขียนสมการในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน
X ₁	แทน	ปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ
X ₂	แทน	ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว
X ₃	แทน	ปัจจัยด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน
X ₄	แทน	ปัจจัยด้านโรงเรียน
X ₅	แทน	ปัจจัยด้านชุมชน
X ₆	แทน	ปัจจัยด้านสื่อ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลชีวะสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในจังหวัดสงขลา

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลด้านชีวะสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในจังหวัดสงขลา (n = 420)

	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	136	32.38
	หญิง	284	67.62
	รวม	420	100.00
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง อยู่ระหว่าง 3.01 - 4.00	137	32.62
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง อยู่ระหว่าง 2.01 - 3.00	261	62.14
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ น้อยกว่า 2.00	22	5.24
	รวม	420	100.00
	ค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ได้รับ จากผู้ปกครอง	ต่ำกว่า 2,000 บาท	94
2,001 -3,000 บาท		189	45.00
3,001 -4,000 บาท		91	21.67
มากกว่า 4,001 บาท		46	10.95
รวม		420	100.00
ที่พักขณะเรียน	บ้านตนเอง	335	79.76
	หอพัก	51	12.14
	บ้านญาติ	27	6.43
	กระท่อมในสวนยางพารา, วัด	7	1.67
	รวม	420	100.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
		(คน)	
บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย	บิดา- มารดา	322	76.67
	พี่น้อง	22	5.24
	เพื่อน	25	5.95
	ญาติ	32	7.62
	พระ, นายจ้าง, เพื่อนแม่, คนเดียว	19	4.52
	รวม	420	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 67.62 เพศชาย จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 32.28

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง อยู่ระหว่าง 2.01 - 3.00 จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 62.14 รองลงมาคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง อยู่ระหว่าง 3.01 - 4.00 จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 32.62 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำน้อยกว่า 2.00 จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.24

ค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ได้รับจากผู้ปกครองพบว่า ส่วนใหญ่ค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ได้รับจากผู้ปกครอง 2,001-3,000 บาท จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมาคือ มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ได้รับจากผู้ปกครองต่ำกว่า 2,000 บาท จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 22.38 มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ได้รับจากผู้ปกครอง 3,001 -4,000 บาท จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 21.67 และมีค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ได้รับจากผู้ปกครองมากกว่า 4,001 บาทจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 10.95

ที่พักขณะเรียนพบว่า ส่วนใหญ่ขณะเรียนพักที่บ้านตนเองจำนวน 335 คน คิดเป็นร้อยละ 79.76 รองลงมาคือ พักที่หอพักจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 12.14 บ้านญาติจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 6.43 และกระท่อมในสวนยางพารา, วัดจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.67

บุคคลที่นักเรียนพักอาศัยอยู่ด้วยพบว่า ส่วนใหญ่ นักเรียนพักอาศัยอยู่กับบิดา- มารดาจำนวน 322 คน คิดเป็นร้อยละ 76.67 รองลงมาคือ พักอาศัยอยู่กับญาติจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 7.62 พักอาศัยอยู่กับเพื่อน จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 5.95 พักอาศัยอยู่กับพี่น้อง

จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.24 และพระ, นายจ้าง, เพื่อนแม่, คนเดียวจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.52

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

ตารางที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติด (n = 420)

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ข้าพเจ้าไม่ทดลองสูบบุหรี่/เสพยาของมีนเมา และยาเสพติดทุกชนิด	4.10	1.27	มาก
2. ข้าพเจ้าออกกำลังกายไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง/ สัปดาห์	3.30	1.16	ปานกลาง
3. ข้าพเจ้าเลือกคบเพื่อนที่ไม่เสพยาเสพติด	3.82	1.28	มาก
4. ข้าพเจ้าไม่ไปสถานที่มั่วสุมยาเสพติด	4.05	1.36	มาก
5. เมื่อมีเวลาว่างข้าพเจ้าจะทำงานอดิเรก ที่ตนเองสนใจ	4.00	.93	มาก
6. เมื่อมีความเครียด ข้าพเจ้ามีวิธีจัดการ ความเครียดด้วยเอง	3.86	.94	มาก
7. ข้าพเจ้ามีเป้าหมายอนาคตที่ชัดเจน เป็นหลักในการดำเนินชีวิต	3.94	.90	มาก
8. เมื่อเจอปัญหา ข้าพเจ้าคิดหาสาเหตุ เพื่อหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม	3.97	.86	มาก
9. ข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ และ ป้องกันยาเสพติด	3.52	1.02	มาก
10. ข้าพเจ้ามีความรู้เรื่องโทษ พิษภัยและ ผลกระทบของยาเสพติด	4.04	.91	มาก
เฉลี่ยรวม	3.86	1.06	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา มีระดับการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, S.D.= 1.06) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดอยู่ในระดับมาก 9 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็น 3 อันดับแรก ได้แก่ 1. ข้าพเจ้าไม่ทดลองสูบบุหรี่ และเสพของมึนเมา ($\bar{X}=4.10$, S.D. = 1.27) 2. ข้าพเจ้าไม่ไปสถานที่มั่วสุมยาเสพติด ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 1.36) 3. ข้าพเจ้ามีความรู้เรื่องโทษ พิษภัยและผลกระทบของยาเสพติด ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .91) ตามลำดับ

**ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลาจำแนกตามปัจจัยทางชีวะสังคม ได้แก่
เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ที่พัก และบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย**

ตารางที่ 4.3 แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา โดยจำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน ค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่พัก และบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย (n = 420)

	ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
เพศ	ชาย (n = 138)	3.96	.71	1.11	.29
	หญิง (n = 284)	4.05	.78		
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง อยู่ระหว่าง 3.01 - 4.00 (n = 137)	4.16	.75	5.36	.00*
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง อยู่ระหว่าง 2.01 - 3.00 (n = 261)	3.99	.75		
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ น้อยกว่า 2.00 (n = 94)	3.63	.72		
ค่าใช้จ่ายต่อเดือน ที่ได้รับจากผู้ปกครอง	2,001-3,000 บาท (n = 189)	4.06	.72	1.16	.32
	3,001 -4,000 บาท (n = 91)	4.09	.76		
	มากกว่า 4,001 บาท (n = 46)	3.89	.79		
	บ้านตนเอง (n = 335)	4.06	.75		
ที่พักขณะเรียน	หอพัก (n = 51)	3.84	.80	3.48	.01*
	บ้านญาติ (n = 27)	3.77	.75		
	กระท่อมในสวนยางพารา, วัด (n = 7)	4.57	.53		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

	ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
บุคคลที่นักเรียน พักอาศัยอยู่ด้วย	บิดา- มารดา (n = 322)	4.06	.73		
	พี่น้อง (n = 22)	3.86	.88		
	เพื่อน (n = 25)	3.72	.79	1.48	.20
	ญาติ (n = 32)	4.03	.82		
	พระ, นายจ้าง, เพื่อนแม่, คนเดียว (n = 19)	4.00	.88		

จากตารางที่ 4.3 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาที่มีปัจจัยทางชีวะสังคมด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และที่พักในขณะเรียนต่างกันมีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาที่มีปัจจัยทางชีวะสังคมด้านอื่นๆ ต่างกันมีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

ตารางที่ 4.4 แสดงผลของระดับการปฏิบัติของปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติด
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
ด้านทักษะปฏิเสธ	3.00	1.06	ปานกลาง
ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว	4.07	.97	มาก
ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน	2.02	.98	น้อย
ด้านโรงเรียน	3.84	1.11	มาก
ด้านชุมชน	3.30	1.18	ปานกลาง
ด้านสื่อ	3.07	1.03	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา มีระดับการปฏิบัติของปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดรายปัจจัยพบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดอยู่ในระดับมาก 2 ปัจจัย ได้แก่ 1. ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ($\bar{X}=4.07, S.D.=.97$) 2. ด้านโรงเรียน ($\bar{X}=3.84, S.D.=1.11$) อยู่ในระดับปานกลาง 3 ปัจจัย ได้แก่ 1. ด้านชุมชน ($\bar{X}=3.30, S.D.=1.18$) 2. ด้านสื่อ ($\bar{X}=3.07, S.D.=1.03$) 3. ด้านทักษะปฏิเสธ ($\bar{X}=3.00, S.D.=1.06$) และอยู่ในระดับน้อย 1 ปัจจัย ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ($\bar{X}=2.02, S.D.=.98$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติของปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. เมื่อเพื่อนสนิทของข้าพเจ้าชวนหนีเรียน ข้าพเจ้าจะทำตามเพื่อไม่ให้เสียสัมพันธภาพ	1.88	.96	น้อย
2. ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง เมื่อเห็นว่าความคิดเห็นของข้าพเจ้าไม่ตรงกับ ผู้อื่น	3.22	.88	ปานกลาง
3. เมื่อเพื่อนชักชวนให้ลองสูบบุหรี่หรือเสพ ยาเสพติดข้าพเจ้าจะเปลี่ยนเรื่องสนทนา เมื่อข้าพเจ้าไม่สามารถเดินหนีทางอื่นได้	3.50	1.18	มาก
4. เมื่อถูกชักชวนให้ลองยาเสพติด ข้าพเจ้า จะใช้เหตุผล ข้ออ้าง หรือหากิจกรรมอื่นทำ เพื่อหลีกเลี่ยง	3.41	1.23	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.00	1.06	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา มีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 1.06) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ได้แก่ 1. เมื่อเพื่อนชักชวนให้ลองสูบบุหรี่หรือเสพยาเสพติดข้าพเจ้าจะเปลี่ยนเรื่องสนทนา เมื่อข้าพเจ้าไม่สามารถเดินหนีทางอื่นได้ ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 1.18) 2. เมื่อถูกชักชวนให้ลองยาเสพติด ข้าพเจ้าจะใช้เหตุผล ข้ออ้าง หรือหากิจกรรมอื่นทำ เพื่อหลีกเลี่ยง ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 1.23)

ตารางที่ 4.6 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. เมื่อมีปัญหาไม่สบายใจข้าพเจ้าสามารถปรึกษาพ่อกับแม่ หรือคนในครอบครัวได้	3.84	1.16	มาก
2. เมื่อพ่อกับแม่ หรือบุคคลในครอบครัวทะเลาะกัน ข้าพเจ้าแก้ปัญหาโดยการออกจากบ้านทันที	1.35	.82	น้อย
3. สมาชิกทุกคนในครอบครัวสามารถพูดคุยสื่อสาร เรื่องราวทุกข์ สุข ของตนเองได้	3.93	1.07	มาก
4. สมาชิกในครอบครัวพร้อมรับรู้ปัญหา เข้าใจแก้ไขปัญหา และให้กำลังใจเมื่อข้าพเจ้ามีเรื่องทุกข์ใจ	4.21	.97	มากที่สุด
5. เมื่อมีเวลาว่างตรงกันครอบครัวของข้าพเจ้ามีกิจกรรมทำร่วมกัน	3.65	1.09	มาก
6. ข้าพเจ้าได้รับความรัก ความห่วงใย การดูแล เอาใจใส่อย่างดีจากครอบครัว	4.48	.76	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.07	.97	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา มีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07, S.D. = .97$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ ได้แก่ 1. ข้าพเจ้าได้รับความรัก ความห่วงใย การดูแล เอาใจใส่อย่างดีจากครอบครัว ($\bar{X} = 4.48, S.D. = .76$) 2. สมาชิกในครอบครัวพร้อมรับรู้ปัญหา เข้าใจ แก้ไขปัญหา และให้กำลังใจ เมื่อข้าพเจ้ามีเรื่องทุกข์ใจ ($\bar{X} = 4.21, S.D. = .97$)

ตารางที่ 4.7 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทที่สามารถพูดคุยปรึกษา ให้กำลังใจได้ และชักจูงไปในทางที่ดี	4.17	.94	มาก
2. เมื่อข้าพเจ้าเห็นเพื่อนยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ข้าพเจ้าจะเตือนเพื่อน	3.81	1.11	มาก
3. เพื่อนของข้าพเจ้าชวนข้าพเจ้าไปเล่นกีฬา อ่านหนังสือ ทำการบ้าน เมื่อมีเวลาว่าง	3.17	1.14	ปานกลาง
4. เพื่อน ชักชวนให้ข้าพเจ้าลองสูบบุหรี่หรือยาเสพติด	1.43	.88	น้อยที่สุด
5. เมื่อเพื่อนของข้าพเจ้าชวนหนีเรียนเพื่อไปเที่ยวสถานบันเทิงต่างๆข้าพเจ้าจะทำตาม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน	1.47	.91	น้อยที่สุด
เฉลี่ยรวม	2.02	.98	น้อย

จากตารางที่ 4.7 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา มีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.02$, S.D.= .98) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ได้แก่ 1. ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทที่สามารถพูดคุยปรึกษาได้ทุกเรื่อง ($\bar{X} = 4.17$, S.D.= .94) 2. เมื่อข้าพเจ้าเห็นเพื่อนยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ข้าพเจ้าจะเตือนเพื่อน ($\bar{X} = 3.81$, S.D.= 1.11)

ตารางที่ 4.8 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติปัจจัยด้านโรงเรียน

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ข้าพเจ้าไม่เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ และป้องกันยาเสพติดที่โรงเรียนจัดขึ้น	2.41	1.30	น้อย
2. โรงเรียนของข้าพเจ้า ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องโทษและพิษภัยยาเสพติด ผ่านรายวิชาต่าง ๆ	3.80	.96	มาก
3. ครูตักเตือนข้าพเจ้าและเพื่อนๆ ให้หลีกเลี่ยงยาเสพติด	4.21	1.06	มากที่สุด
4. โรงเรียนข้าพเจ้ามีกิจกรรมแข่งขันกีฬา กิจกรรมดนตรี เข้าค่ายพักแรม กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ	3.76	1.20	มาก
5. ครูที่ปรึกษาของข้าพเจ้าเอาใจใส่ และสามารถพูดคุย ปรึกษาได้ทุกเรื่อง	3.72	1.13	มาก
6. ครูให้คำชื่นชมให้กำลังใจ หรือให้รางวัลเมื่อข้าพเจ้าปฏิบัติตัวดี	3.68	1.06	มาก
เฉลี่ยรวม	3.84	1.11	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดปัจจัยด้าน โรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$, S.D.=1.11) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดปัจจัยด้าน โรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด 1ข้อ ได้แก่ ครูตักเตือนข้าพเจ้าและเพื่อนๆ ให้หลีกเลี่ยงยาเสพติด ($\bar{X}=4.21$, S.D.=1.06)

ตารางที่ 4.9 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติปัจจัยด้านชุมชน

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ในชุมชนของข้าพเจ้ามีการให้ข้อมูลข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด	3.16	1.09	ปานกลาง
2. ข้าพเจ้ามั่นใจว่าชุมชนของข้าพเจ้าเป็นชุมชนปลอดยาเสพติด	2.80	1.16	ปานกลาง
3. ข้าพเจ้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน	3.21	1.05	ปานกลาง
4. คนในชุมชนสอดส่อง ดูแล ตักเตือน เฝ้าระวัง เมื่อทราบว่าสถานที่ใดกระบาดยาเสพติด	3.20	1.13	ปานกลาง
5. ชุมชนของข้าพเจ้า มีลานกิจกรรม/ลานกีฬา	3.50	1.35	มาก
เฉลี่ยรวม	3.30	1.18	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลามีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดปัจจัยด้านชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 1.18) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดปัจจัยด้านชุมชนอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ได้แก่ ชุมชนของข้าพเจ้า มีลานกิจกรรม/ลานกีฬา ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 1.35)

ตารางที่ 4.10 แสดงผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติปัจจัยด้านสื่อ

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. เมื่อข้าพเจ้ารับฟัง รับชม ละคร ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดผ่านสื่อต่างๆ ข้าพเจ้านำความรู้ที่ได้มาใช้ในชีวิตประจำวัน	3.96	.99	มาก
2. เมื่อข้าพเจ้าเห็นตัวละคร นักแสดง แสดง พฤติกรรม อารมณ์ ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด ข้าพเจ้ามองเป็นเรื่องธรรมดาและไม่สนใจ	3.77	1.16	มาก
3. เมื่อรับชม รับฟังละคร ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากสื่อ ข้าพเจ้าเลือกปฏิบัติตามค่านิยมที่ดี	3.13	1.03	ปานกลาง
4. ข้าพเจ้าได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ เรื่อง โทษ และพิษภัยยาเสพติดทาง หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ และอินเทอร์เน็ต	3.01	1.02	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.07	1.03	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.10 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา มีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดปัจจัยด้านสื่อ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.07$, S.D.= 1.03) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดปัจจัยด้านสื่อ อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ได้แก่ 1. เมื่อข้าพเจ้ารับฟัง รับชม ละคร ข้อมูลข่าวสาร ข้าพเจ้าจะนำความรู้ที่ได้มาใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X}=3.96$, S.D.= .99) 2. เมื่อเห็นตัวละคร แสดงพฤติกรรม อารมณ์ ไม่เหมาะสม ข้าพเจ้ามองเป็นเรื่องธรรมดา ($\bar{X}=3.77$, S.D.= 1.16)

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์อำนาจของปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติด
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา

ตารางที่ 4.11 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนในการทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
Regression	45.99	6	7.66	16.01	0.00*
Residual	197.66	413	.47		
Total	243.65	419			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ปัจจัยทำนายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.12 แสดงผลการเลือกปัจจัยทำนายที่ดีเพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

ปัจจัยทำนาย	R	R ²	F	Sig
X ₆	.293	.086	39.21	.00*
X ₆ , X ₅	.359	.129	20.54	.00*
X ₆ , X ₅ , X ₂	.393	.155	12.74	.00*
X ₆ , X ₅ , X ₂ , X ₄	.411	.169	7.25	.00*
X ₆ , X ₅ , X ₂ , X ₄ , X ₁	.427	.182	6.61	.01*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.12 พบว่าปัจจัยด้านสื่อ (X₆) ด้านชุมชน (X₅) ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว (X₂) ด้านโรงเรียน (X₄) และด้านทักษะปฏิเสธ (X₁) สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และร่วมทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาได้ร้อยละ 18.2

ตารางที่ 4.13 แสดงผลการเปรียบเทียบอำนาจทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติด
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

ตัวแปรทำนาย	B	.B	Beta	t	Sig
ปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ (X_1)	.10	.04	.11	2.57	.01*
ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว (X_2)	.12	.04	.13	2.83	.00*
ปัจจัยด้านโรงเรียน (X_4)	.13	.04	.14	2.87	.00*
ปัจจัยด้านชุมชน (X_5)	.08	.03	.11	2.23	.02*
ปัจจัยด้านสื่อ (X_6)	.21	.04	.21	4.75	.00*
ค่าคงที่	1.69	.26		6.51	.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.13 พบว่าปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว
ด้านโรงเรียน ด้านชุมชน และด้านสื่อ สามารถทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาได้ร้อยละ 18.20 ($R^2 = .182$) เรียงตามลำดับ
ความสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านสื่อ ด้านโรงเรียน ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ด้านทักษะปฏิเสธ
และด้านชุมชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐานเท่ากับ .21 .14 .13 .11 และ .11 ตามลำดับ
และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกปัจจัย

จึงสรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ได้แก่ ปัจจัยด้านสื่อ (X_6) ปัจจัยด้านชุมชน (X_5) ปัจจัยด้าน
ความสัมพันธ์กับครอบครัว (X_2) ปัจจัยด้านโรงเรียน (X_4) และปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ (X_1)
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 โดยสามารถเขียนเป็นสมการทำนายได้ดังนี้

$$Y' = 1.69 + .21X_6 + .13X_4 + .12X_2 + .10X_1 + .08X_5 \quad (R^2 = .182)$$

$$Z' = 21ZX_6 + 14ZX_4 + 13ZX_2 + 11ZX_1 + 11ZX_5 \quad (R^2 = .182)$$

ตอนที่ 6 วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด

แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 175 คน

ตารางที่ 4.14 แสดงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่ (จำนวน ผู้ตอบ)	ร้อยละ
1	การป้องกันยาเสพติดต้องเริ่มมาจากตัวนักเรียนเอง โดยการไม่ยุ่งเกี่ยวกับบุหรี่ สุรา และยาเสพติดทุกชนิด เพราะจะนำไปสู่การใช้ยาเสพติดที่รุนแรงขึ้น รวมไปถึงไม่ไปมั่วสุมสถานที่บันเทิง บาร์ หรือสถานที่ที่มีความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด	38	21.71
2	สถาบันครอบครัวให้ความรัก ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ ให้ความรู้ตักเตือน สนับสนุนเป็นกันเอง สมาชิกในครอบครัวสามารถพูดคุยได้ทุกเรื่องราว เปิดใจยอมรับ เข้าใจปัญหา ให้กำลังใจซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหา	29	16.57
3	โรงเรียนมีมาตรการป้องกันการใช้สารเสพติดในโรงเรียน โดยการให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์ ตักเตือน สั่งสอน สอดส่องดูแล โดยเฉพาะห้องน้ำผู้ชาย รวมถึงครูเป็นแบบอย่างที่ดี ในการไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกประเภท	24	13.71
4	ใช้เวลาว่างทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เช่น กิจกรรมดนตรี ร้องเพลง เล่นกีฬา ออกกำลังกาย วาดรูป และทำอาหาร เป็นต้น	23	13.14
5	เลือกคบเพื่อนที่ดี ไม่ใช่ หรือยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด หากเพื่อนชวนสูบบุหรี่ หรือทดลองยาเสพติด ต้องปฏิเสธด้วยวิธีที่สุภาพ ไม่ให้เสียสัมพันธภาพ รวมไปถึงแนะนำ ชักจูงเพื่อนในทางที่ดี ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด	19	10.86

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อเสนอแนะ	ความถี่ (จำนวน ผู้ตอบ)	ร้อยละ
6	หน่วยงาน ภาครัฐที่รับผิดชอบ ให้ความรู้เรื่อง โทษ และ พิษภัย ของยาเสพติดผ่านสื่อ เช่น การสะท้อนเรื่องราวผ่านละคร และเข้มงวดกับกฎหมายในการจับกุม ลงโทษ ผู้ที่ยุ่งเกี่ยวกับ ยาเสพติด ให้เยาวชนตระหนักถึงการ ใช้จ่ายยาเสพติด	17	9.75
7	เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ ป้องกันต่อต้านยาเสพติดในโรงเรียน ชุมชน หรือในหน่วยงานรัฐ เอกชนที่จัดขึ้น	11	6.28
8	หมั่นศึกษาหาความรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับโทษ และ พิษภัยของยาเสพติดด้วยตนเอง ผ่านป้ายประชาสัมพันธ์ หนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อออนไลน์ และเข้าร่วมอบรมการป้องกันยาเสพติด เมื่อมีโอกาส	8	4.56
9	ชุมชนช่วยกันตกแต่งเดือน สอดส่องดูแล แนะนำให้ความรู้โทษ ของยาเสพติด และปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมที่ดีให้เยาวชน และมีสนามกีฬา หรือสวนสาธารณะ เพื่อสมาชิกในชุมชนผ่อนคลาย เล่นกีฬา หรือทำกิจกรรมในยามว่าง	6	3.42
รวม		175	100.00

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาที่ผู้เสนอแนะตอบไว้มากที่สุดคือ การป้องกันยาเสพติดต้องเริ่มมาจากตัวนักเรียนเอง โดยการไม่ยุ่งเกี่ยวกับบุหรี่ สุรา และยาเสพติดทุกชนิด เพราะจะนำไปสู่การใช้จ่ายยาเสพติดที่รุนแรงขึ้น รวมไปถึงไม่ไปมั่วสุม สถานที่บันเทิง บาร์ หรือสถานที่ที่มีความเสี่ยงต่อการใช้จ่ายยาเสพติด จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 21.71 รองลงมาคือ สถาบันครอบครัวให้ความรัก ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ ให้ความรู้สิทธิ สนับสนุนเป็นกันเอง สมาชิกในครอบครัวสามารถพูดคุยได้ทุกเรื่องราว เปิดใจยอมรับ เข้าใจปัญหา ให้กำลังใจซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหา จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 16.57 และโรงเรียน มีมาตรการป้องกันการใช้จ่ายยาเสพติดในโรงเรียน โดยการให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์ ตกเดือน

สั่งสอน สอดส่องดูแล โดยเฉพาะห้องน้ำผู้ชาย รวมถึงครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกประเภท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 13.71 และข้อเสนอแนะที่ผู้เสนอแนะตอบไว้น้อยที่สุด คือ ชุมชนช่วยกันตัดเตือน สอดส่องดูแล แนะนำให้ความรู้โทษของยาเสพติด และปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมที่ดีให้เยาวชน และมีสนามกีฬา หรือสวนสาธารณะ เพื่อสมาชิกในชุมชนผ่อนคลาย เล่นกีฬา หรือทำกิจกรรมในยามว่าง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3.24

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาเป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ปีการศึกษา 2559 จาก 4 โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดสงขลาคือ โรงเรียนนวมินทราชูทิศทักษิณสงขลา โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา โรงเรียนระโนดวิทยา และโรงเรียนสงขลาวิทยาคม จำนวน 420 คน โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาระดับพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติด เปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดด้านชีวะสังคม พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา และเพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา โดยใช้สถิติวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์ (Correlation Method Analysis)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาปีการศึกษา 2559 จำนวน 3,222 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาปีการศึกษา 2559 จาก 4 โรงเรียนจำนวน 420 คน กำหนดขนาดโดยใช้สูตรยามานะ และสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) ดังนี้

2.2.1 อำเภอในจังหวัดสงขลาทั้งหมด 16 อำเภอ แบ่งออกเป็นอำเภอนอกเมืองและอำเภอชนบท โดยกำหนดให้อำเภอเมือง 2 อำเภอ และอำเภอชนบท 2 อำเภอ สุ่มจับฉลากกลุ่มโรงเรียนอำเภอละ 1 โรงเรียน จะได้โรงเรียนทั้งหมด 4 โรงเรียน

2.2.2 กำหนดโควตาทั้ง 4 โรงเรียนด้วยอัตราส่วนที่เท่ากัน (105, 105,105 และ 105)

2.2.3 แต่ละโรงเรียนสุ่มตัวแทนแต่ละระดับชั้นเรียนๆ ละ 1 ห้องเรียน (ม.4, ม.5, ม.6)

ด้วยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย

2.2.4 กำหนดให้แต่ละชั้นเรียนมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างชั้นเรียนด้วยอัตราส่วนเท่ากัน (35,35 และ35)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ติดต่อประสานงานกับผู้อำนวยการ โรงเรียน พร้อมนำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3.2 ขอนัดวัน เวลา สถานที่ ในการเก็บข้อมูลวิจัย

3.3 ดำเนินการเก็บข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 420 คน

3.4 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับในแบบสอบถามทั้งหมด

3.5 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 67.62 และเป็นเพศชาย จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 32.38 โดยส่วนใหญ่่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปานกลาง อยู่ระหว่าง 2.01-3.00 จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 62.14 และในด้านค่าใช้จ่ายต่อเดือนของนักเรียนที่ได้รับจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ได้รับในอัตรา 2,001-3,000 บาทต่อเดือน จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 และจากการศึกษาส่วนใหญ่พบว่านักเรียนพักอาศัยที่บ้านตนเอง จำนวน 335 คน คิดเป็นร้อยละ 79.76 ส่วนใหญ่นักเรียนพักอาศัยอยู่กับบิดา- มารดา จำนวน 322 คน คิดเป็นร้อยละ 76.67

4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

ผลการวิเคราะห์พบว่า ระดับการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D.= 1.06) และเมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อพบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดอยู่ในระดับมาก 9 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็น 3 อันดับแรก ได้แก่ 1. ข้าพเจ้าไม่ทดลองสูบบุหรี่ และเสพของมีนเมา ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 1.27) 2. ข้าพเจ้าไม่ไปสถานที่มั่วสุมยาเสพติด ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 1.36) 3. ข้าพเจ้ามีความรู้เรื่องโทษ พิษภัยและผลกระทบของยาเสพติด ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .91) ตามลำดับ

4.3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา โดยจำแนกตามเพศ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านค่าใช้จ่ายต่อเดือน ด้านที่พัก และด้านบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา ตามปัจจัยด้านชีวะสังคมพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่พบในการศึกษาเป็น เพศหญิง ($\bar{X} = 4.05$) และมีกลุ่มตัวอย่างเพศชาย ($\bar{X} = 3.96$) และนักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ยต่างกันมีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง อยู่ระหว่าง 3.01 – 4.00 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ น้อยกว่า 2.00 และเกรดเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง อยู่ระหว่าง 2.01 – 3.00 และมีอัตราค่าใช้จ่ายต่อเดือนเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อเดือนของนักเรียนที่ได้รับจากผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับอยู่ในอัตราระหว่าง 2,001 – 3,000 ต่อเดือน ($\bar{X} = 4.06$) และอัตราค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่กลุ่มตัวอย่างได้รับจากผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มน้อยที่สุด อยู่ในอัตรา มากกว่า 4,000 บาทต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ในส่วนบุคคลที่อาศัยอยู่ด้วยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีที่พักขณะเรียนต่างกัน และมีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยพักที่กระท่อมในสวนยางพารา, ไร่ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า ($\bar{X} = 4.57$) รองลงมาคือพักที่บ้านตนเอง ($\bar{X} = 4.06$) พักหอพัก ($\bar{X} = 3.84$) และพักบ้านญาติ ($\bar{X} = 3.77$) ตามลำดับ

4.4 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ด้าน โรงเรียน ด้านชุมชน ด้านสื่อ และพฤติกรรมป้องกันยาเสพติด จากผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัยพบว่านักเรียนมีระดับการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดอยู่ในระดับมาก 3 ปัจจัย ได้แก่ 1. ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ($\bar{X} = 4.07$) 2. พฤติกรรมป้องกันยาเสพติด ($\bar{X} = 3.86$) 3. ด้านโรงเรียน ($\bar{X} = 3.84$) อยู่ในระดับปานกลาง 3 ปัจจัย ได้แก่ 1. ด้านชุมชน ($\bar{X} = 3.30$) 2. ด้านสื่อ ($\bar{X} = 3.07$) 3. ด้านทักษะปฏิเสธ ($\bar{X} = 3.00$) และอยู่ในระดับน้อย 1 ปัจจัย ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ($\bar{X} = 2.02$) ตามลำดับ

4.5 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยด้านสื่อ ปัจจัยด้านชุมชน ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และร่วมทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดได้ร้อยละ 18.2

4.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา

จากข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลามีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน 175 คน และข้อเสนอแนะที่ผู้เสนอแนะตอบไว้มากที่สุดคือ การป้องกันยาเสพติดต้องเริ่มมาจากตัวนักเรียนเอง โดยการไม่ยุ่งเกี่ยวกับบุหรี่ สุรา และยาเสพติดทุกชนิด เพราะจะนำไปสู่การใช้ยาเสพติดที่รุนแรงขึ้น รวมไปถึงไม่ไปมั่วสุมสถานที่บันเทิง บาร์ หรือสถานที่ที่มีความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 21.71 รองลงมาคือ สถาบันครอบครัวให้ความรัก ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ ให้ความรู้สิทธิของตนเอง สมาชิกในครอบครัวสามารถพูดคุยได้ทุกเรื่องราว เปิดใจยอมรับ เข้าใจปัญหา ให้กำลังใจซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหา จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 16.57 และโรงเรียนมีมาตรการป้องกันการใช้สารเสพติดในโรงเรียน โดยการให้ความรู้ประชาสัมพันธ์ ตักเตือน สั่งสอน สอดส่องดูแล โดยเฉพาะห้องน้ำผู้ชาย รวมถึงครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกประเภท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 13.71 และข้อเสนอแนะที่ผู้เสนอแนะตอบไว้น้อยที่สุด คือ ชุมชนช่วยกันตักเตือน สอดส่องดูแล แนะนำให้ความรู้โทษของยาเสพติด และปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมที่ดีให้เยาวชน และมีสนามกีฬา หรือสวนสาธารณะ เพื่อสมาชิกในชุมชนผ่อนคลาย เล่นกีฬา หรือทำกิจกรรมในยามว่าง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3.24

5. อภิปรายผล

5.1 ระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา มีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนมุ่งมั่นต่อการศึกษาหาความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทุกประเภท รู้จักใช้เวลาว่าง

ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์โดยการทำงานอดิเรกที่ตนสนใจ ออกกำลังกายเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ ป้องกันยาเสพติดของโรงเรียน รวมถึงโรงเรียนตระหนักและให้ความสำคัญในการป้องกัน และสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ตลอดจนนักเรียนได้รับความรัก ความอบอุ่น การดูแลเอาใจใส่ การอบรมสั่งสอนที่ดีจากครอบครัว และชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสื่อ ให้ข้อมูลความรู้ การประชาสัมพันธ์ถึงโทษของยาเสพติดจึงส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภร ชินะเกตุ (2553) “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี พบว่า ระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี มีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพวรรณ ขาวใส (2548) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาลพบุรีเขต 1 และ 2 พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 มีพฤติกรรมป้องกันยาบ้าอยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญลักษณ์ บุญความดี (2543) ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ป้องกันตนเองจากยาบ้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ใน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาบ้า

5.2 ปัจจัยด้านชีวะสังคม

จากการวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาที่มีปัจจัยทางชีวะสังคมด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และที่พักในขณะเรียนต่างกันมีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการศึกษาค้นคว้าพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ เนื่องจากนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความแตกต่างด้านสติปัญญา ความสนใจ ความใฝ่รู้ ความตั้งใจ และการหมั่นฝึกฝน ทำให้นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีทักษะ ความรู้ ความเข้าใจถึงโทษของยาเสพติดมากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง และต่ำ เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดจึงมีความยับยั้งชั่งใจได้มากกว่า จึงส่งผลให้พฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนียา ปิ่นคล้าย (2543) พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา

จังหวัดนนทบุรี พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ เกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกร ชินะเกตุ (2553) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีพฤติกรรม ป้องกันยาเสพติดแตกต่างกัน

5.2.2 ที่พักขณะเรียนจากการศึกษาพบว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลาที่มีที่พักขณะเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดแตกต่างกัน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากนักเรียนที่พักอาศัยอยู่กับผู้ปกครอง ได้รับการเลี้ยงดู คำสั่งสอนอยู่ตลอดเวลา ทำให้มีความตระหนักรู้ในการห่างไกลยาเสพติด ซึ่งต่างจากนักเรียนที่อยู่ หอพักคนเดียว หรืออยู่กับเพื่อนได้รับอิสระในการใช้ชีวิต มีโอกาสเสี่ยงเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ได้ จึงทำให้นักเรียนที่พักอาศัยต่างกันมีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของสิบลำดาว ทวีศิริพร พรหมสุภา (2549) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติด ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าปัจจัยเอื้อ ประกอบด้วย รายได้ สิ่งแวดล้อมในที่พักอาศัย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดอย่าง มีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุปผา ม้วยแก้ว (2542) ศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของ นักเรียนชายระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า นักเรียนที่มีลักษณะ พักอยู่ร่วมกันภายในครอบครัวต่างกัน มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่แตกต่างกัน

5.3 ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยที่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา พบว่าปัจจัยด้านสื่อ ปัจจัยด้านชุมชน ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ สามารถร่วม ทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดได้ร้อยละ 18.2 โดยเรียงลำดับปัจจัยที่ดีกับค่าความสำคัญดังนี้

5.3.1 ปัจจัยด้านสื่อเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดอันดับแรกที่มีผลต่อพฤติกรรม ป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา ทั้งนี้เนื่องจาก นักเรียนให้ความสำคัญกับเนื้อหา และใช้ประโยชน์จากคอมพิวเตอร์ในแง่การศึกษา มีการควบคุม เวลาในการเล่นอินเทอร์เน็ต และได้รับคำแนะนำปลูกฝังผลดีผลเสียในด้านต่างๆ ของการเลียนแบบ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสื่อสังคมออนไลน์ จึงทำให้นักเรียนได้รับประโยชน์จากการใช้สื่อ สังคมออนไลน์มากกว่าโทษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรภัก พานพิศ (2552) ศึกษาปัจจัยที่ ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดของนักศึกษาการศึกษานอกระบบ ของศูนย์ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการพบว่า ระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณารายข้อการ

ปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดในระดับดี มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.67-4.35 คือ การรับฟังข่าวสารและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดจากสื่อต่างๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวุฒิ เศรษฐฤทธิ์ (2554) การศึกษาพฤติกรรมการเล่นแบบศิลปินต้นแบบละครโทรทัศน์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่เล่นแบบพฤติกรรมเชิงลบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะความคิดใต้อตรง และตัดสินใจในการเลือกรับสื่อ และตีความแล้วว่าสื่อ ข่าวสารทางโลกโซเชียล ศิลปิน ตัวละคร คนใดเป็นแบบที่ดี และไม่ดี อีกทั้งการแสดงในตัวละครโทรทัศน์ นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์แล้วว่าตัวละครไหน ควรเลียนแบบ เช่น การแต่งกาย การใช้คำพูดไม่สุภาพ การด่าทอทำร้าย และการแสดงพฤติกรรมเสพยาเสพติด

5.3.2 ปัจจัยด้าน โรงเรียน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา เนื่องจาก โรงเรียนมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียนโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติด มีการประสานงานระหว่างโรงเรียนผู้ปกครอง และชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการป้องกัน และเฝ้าระวังนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด โรงเรียนมีการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน บรรยากาศของโรงเรียนที่น่าอยู่ การรณรงค์ให้โรงเรียนเป็นเขตปลอดยาเสพติด และมีการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด เพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทัน ไม่ตกเป็นเหยื่อของยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชิสเตอร์ลัดดา เขยบุญ (2551) ศึกษาบทบาทของบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน (บวรชน) ต่อการมีส่วนร่วมป้องกันยาเสพติดในวัยรุ่น จังหวัดจันทบุรีพบว่าการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการปฏิบัติของโรงเรียน (สถาบันการศึกษา) ต่อการป้องกันปัญหาเสพติดในวัยรุ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 แสดงว่า ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนที่วัยรุ่นศึกษาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาเสพติดในวัยรุ่นอยู่ในระดับมาก

5.3.3 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนเนื่องจากครอบครัวของนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการสื่อสารทางบวก มีการใช้เวลาว่างร่วมกันในการทำกิจกรรม ดูแลเอาใจใส่เอื้ออาทรต่อกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ มีทักษะชีวิต มีความยืดหยุ่นสามารถปรับตัวได้เมื่อเจอสถานการณ์เลวร้ายที่จะชักจูงไปเสพยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2554) สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวยังสามารถช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่นได้ สอดคล้องกับการศึกษาของจุฬาลักษณ์ ศรีทองอยู่ (2546) ที่พบว่าสถาบันครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมป้องกัน ยาเสพติดของเยาวชนได้ถึงร้อยละ 52.50 เมื่อสถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง เยาวชนจะมีความเข้มแข็ง มีทักษะ

ชีวิต มีความยืดหยุ่นสามารถปรับตัวได้ดีก็จะมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดได้มากขึ้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของสลาวิวรณ พันทวี 2547 (อ้างถึงในพรภัก พานพิศ, 2552 น.104) ศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการเสพยาบ้าของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตอำเภอนาคู จังหวัดลพบุรีว่า นักศึกษาที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี จะส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดสูง

5.3.4 ปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนมีความสามารถในการควบคุมตนเอง และมีความสามารถในการสื่อสารเพื่อแสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน ที่จะไม่ยอมรับคำชักชวนที่นำไปสู่พฤติกรรมเสพยาเสพติด อีกทั้งนักเรียนยังสามารถควบคุมตนเอง และสื่อสาร หรือแสดงท่าทีการปฏิเสธที่ไม่ทำให้เสียสัมพันธภาพหรือเสียความรู้สึก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการควบคุมตนเองของแบนดูรา Bandura (1977) กล่าวว่า การควบคุมตนเองเป็นความสามารถในการกำหนดตนเองของบุคคลด้านความคิดอารมณ์ความรู้สึก และการกระทำให้เป็นไปในทิศทางที่บุคคลต้องการไม่ว่าจะเผชิญปัญหา หรืออุปสรรคใดๆ หรืออยู่ในสถานการณ์ที่เกิดปัญหาความขัดแย้งในใจ และ โรเซนบัม Rosenbaum (1980) กล่าวว่า การควบคุมตนเองเป็นความสามารถของบุคคลที่จะละเว้นการกระทำบางชนิด หรือความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมด้วยเหตุผล และความอดทนเพื่อให้เกิดผลดีตามที่ต้องการหรือหลีกเลี่ยงสิ่งไม่ดีที่อาจเกิดขึ้นได้ ตลอดจนความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่บุคคลมุ่งหวังไว้ แม้เมื่อบุคคลนั้นต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรค หรืออยู่ในภาวะที่เกิดปัญหาความขัดแย้งในตนเองและสอดคล้องกับงานวิจัยของเจริญ แฉกพิมาย (2555) ศึกษาพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีระดับพฤติกรรมที่มีต่อการป้องกันยาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าเรื่องที่สุดตอบแบบสอบถามปฏิบัติมากที่สุดคือ นักศึกษาจะปฏิเสธทันทีเมื่อเพื่อนนำยาเสพติดมาชวนให้เสพและนักศึกษามีการป้องกันตนเองด้วยการปฏิเสธการทดลองเสพยาเสพติดทุกชนิด

5.3.5 ปัจจัยด้านชุมชน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนมีแนวทางในการป้องกันยาเสพติด และแก้ไขปัญหาเสพติดสมาชิกในชุมชนต่างช่วยกันสอดส่องดูแล แจ้งเบาะแส รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ตำรวจ ฝ่ายปกครอง อบต. และผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือในการป้องกันยาเสพติด มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันยาเสพติด มีป้ายประชาสัมพันธ์ มีสนามกีฬาในชุมชน และมีการปลูกจิตสำนึก รวมทั้งให้ความรู้เรื่องโทษ และพิษภัยของยาเสพติด ทำให้นักเรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของซิสเตอร์ลัดดา เขยบุญ (2551) ศึกษาบทบาทของบ้าน วัด

โรงเรียน ชุมชน (บวรชน) ต่อการมีส่วนร่วมป้องกันยาเสพติดในวัยรุ่น จังหวัดจันทบุรีพบว่า การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการปฏิบัติของชุมชน ต่อการป้องกันปัญหาเสพติดในวัยรุ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 แสดงว่าชุมชนที่วัยรุ่นส่วนใหญ่อาศัยอยู่มีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดในวัยรุ่นอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 จากการศึกษาวิจัยพบว่าระดับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในจังหวัดสงขลา มีพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดอยู่ในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่ส่งผลให้นักเรียนมีระดับการป้องกันยาเสพติดที่ดีคือ ไม่ทดลองสูบบุหรี่ และเสพของมีนเมา เลือคบเพื่อนที่ไม่เสพยาเสพติด ไม่ไปสถานที่มั่วสุมยาเสพติด เวลาว่างจะทำงานอดิเรกที่ตนเองสนใจ มีวิธีจัดการความเครียดด้วยเอง มีเป้าหมายอนาคตที่ชัดเจน เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ และป้องกันยาเสพติด มีความรู้เรื่องโทษ พิษภัยและผลกระทบของยาเสพติด ดังนั้นผู้ปกครองโรงเรียน ชุมชน ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะ ความรู้ ความคิดดังกล่าวเพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิตในการป้องกันให้นักเรียนห่างไกลจากยาเสพติด

6.1.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลาพบว่าปัจจัยด้านสื่อ ปัจจัยด้านชุมชน ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ สามารถร่วมทำนายพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดได้ร้อยละ 18.2 ดังนั้นสถานศึกษา สถาบันครอบครัว ชุมชน สื่อออนไลน์ต่างๆ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการดังนี้ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของยาเสพติดแก่นักเรียนมากขึ้น โดยใช้ให้เห็นว่ายาเสพติดทำลายอนาคตอย่างไร ก่อให้เกิดปัญหาในสังคมอย่างไร ผ่านการประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรม การรณรงค์ สื่อต่างๆ และการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน เกี่ยวกับยาเสพติด นักเรียนจะได้ไม่คิดอยากลองเสพยาเสพติดถึงแม้ว่าจะถูกเพื่อนชักชวน หรืออยู่ในสถานที่เสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมเสพยาเสพติด

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่นการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตพฤติกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึกมากขึ้น

6.2.2 จากงานวิจัยเป็นการศึกษาพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพียงกลุ่มเดียว ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาสายสามัญ และสายอาชีพ หรือกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาในพื้นที่ชุมชนชนบท และศึกษาในพื้นที่ชุมชนเมือง เพื่อให้ได้ข้อมูลในการป้องกันยาเสพติดเหมาะสมกับนักเรียน นักศึกษาทุกคน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิติพัฒน์ นนทปัทมะกุล. (2530). *ครอบครัวที่มีคุณภาพ ครอบครัวผูกพันฉันใด*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพฯ ภาพพิมพ์.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2553). *ความรู้และแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ บางกอกเทคโนโลยีสแกนนิ่งแอนด์เซอร์วิส.
- จิราวรรณ สารสิทธิ์. (2550). *การพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อป้องกันการติดยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตเทศบาลตำบลท่าฉาง อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จุฬาลักษณ์ ประจະเนย์. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัว รูปแบบการดำเนินชีวิต รูปแบบความผูกพันภายในครอบครัว กับพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เจริญ แฉกพิมาย, ปนัดดา ศรีชนสาร. (2555). *พฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*. งานวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระนครเหนือ.
- ฉัตรเตอร์ลัดดา เชษฐบุญ. (2551). *บทบาทของบ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน (บวรชน) ต่อการมีส่วนร่วมป้องกันยาเสพติดในวัยรุ่น จังหวัดจันทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ดาบตำรวจจรูญ ศรีวิชัย. (2553). *ปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทัศนียา ปิ่นคล้าย. (2543). *พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี*. (นิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธนวุฒิ เศรษฐฤทธิ์. (2554). *การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้แบบสืบค้นแบบละคร โทรทัศน์ของ*

- นักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นิตยา กัญชัยพันธ์. (2557). การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของโรงเรียนอวยวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.
- นเรนทร์ ตุนทกิจ. (2557). การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา กรณีตัวอย่างโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาศรี ทรัพย์นบูรณ์. (2546). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. (ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยดา ละอองปลิว. (2546). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิ่น โฉ. (2540). ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พัชรภรณ์ ด่านประทุม. (2555). พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรกัต พานพิศ. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- เพ็ญลักษณ์ บุญความดี. (2543). ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมป้องกันตนเองจากยาบ้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- รัฐพร ปุณฺณนินฺทร. (2547). *สัมพันธภาพในครอบครัวกับพฤติกรรมสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางน้ำเปรี้ยววิทยา จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เรวดี นามทองดี. (2554). *การคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โรงพยาบาลธัญญารักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2544). *ตำราการพยาบาลยาเสพติด (พิมพ์ครั้งที่ 1) นนทบุรี สหมิตรพรินติ้ง*.
- วารภรณ์ มั่งคั่ง. (2558). *ปัจจัยครอบครัวที่มีผลต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมิธ วุฒิสวัสดิ์. (2552). *การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2. (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สาเกีณธ์ สุวรรณ. (2558). *ประสบการณ์การใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นมุสลิมชาย โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา*. (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ลิปตำรวทโทศิริพร พรหมสุภา. (2549). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุขฤดี ชัชศฤงคารสกุล. (2543). *โปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สุเมธ พงษ์เกตุรา. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์เอกตรา เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2548). *นโยบายและยุทธศาสตร์ การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2547 – 2556*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ศรัญญา อิชิต.๕ (2553). การศึกษาพฤติกรรมความรุนแรงของนักเรียนวัยรุ่นน.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
 ศิวพร แพทย์จิม. (2556). พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติด ของนักเรียน
 มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีวิทยา 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
 ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศุภร ชินะเกตุ. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับ
 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร
 มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อารี ผึ้งผาย. (2552). การพัฒนาแนวปฏิบัติการพยาบาลในการป้องกันการใช้สารเสพติดในนักเรียน
 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. (สารนิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).
 มหาวิทยาลัยมหิดล.

อุทัย ลายภูคำ. (2545). พฤติกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประชาชนในระดับชุมชน.
 (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

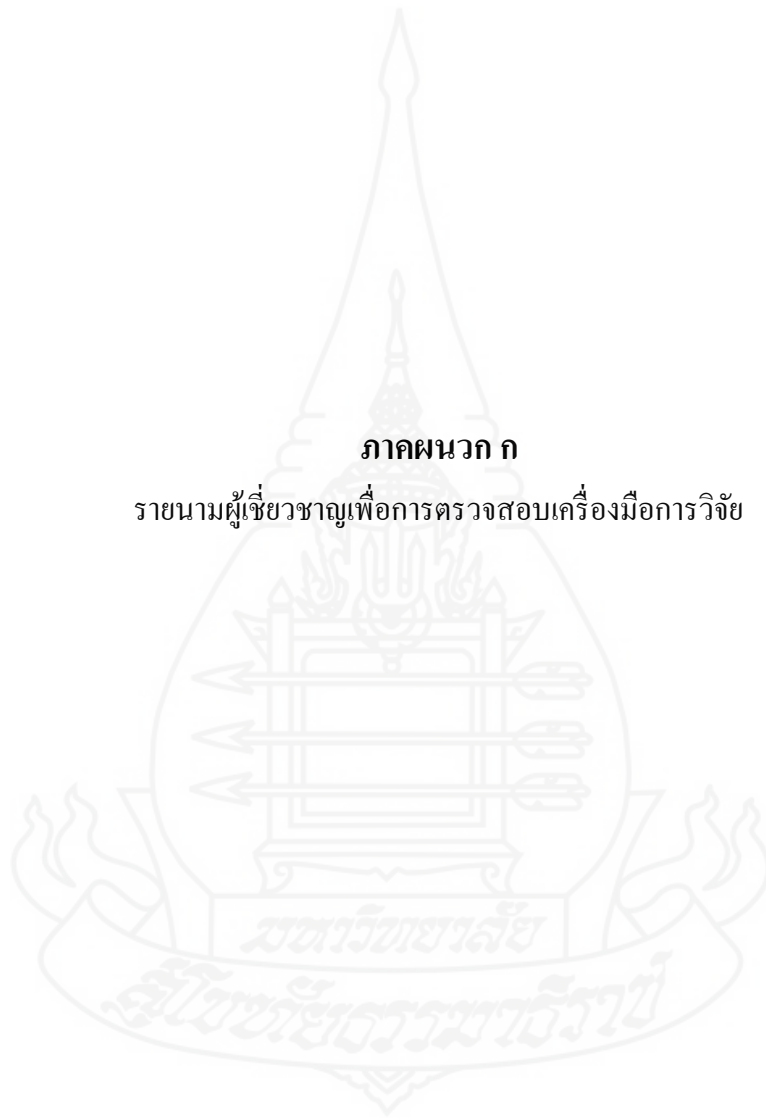
ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญเพื่อการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญเพื่อการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. นายสร้อย พูลสมบัติ

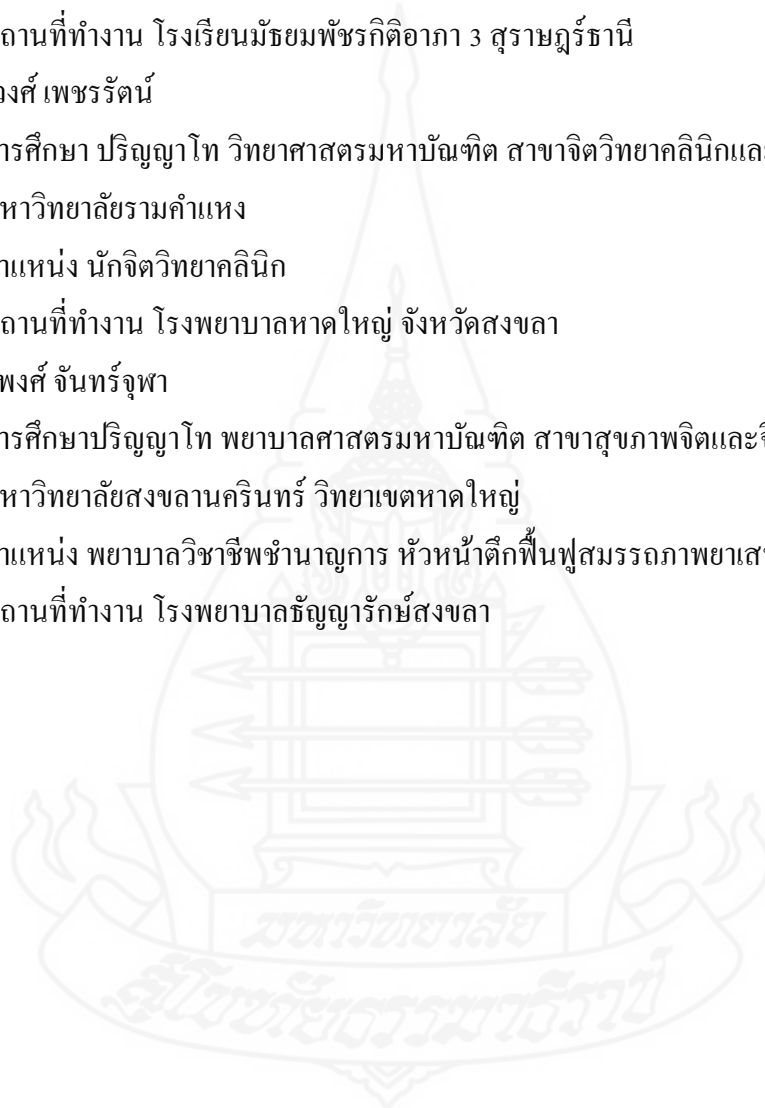
การศึกษา ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
ตำแหน่ง หัวหน้างานแนะแนว
สถานที่ทำงาน โรงเรียนมัธยมพัชรกิติยาภา 3 สุราษฎร์ธานี

2. นายสิวงค์ เพชรรัตน์

การศึกษา ปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาคลินิกและชุมชน
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ตำแหน่ง นักจิตวิทยาคลินิก
สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

3. นายอนุพงษ์ จันทร์จุฬา

การศึกษาปริญญาโท พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสุขภาพจิตและจิตเวช
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่
ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ หัวหน้าตึกฟื้นฟูสมรรถภาพยาเสพติด
สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลธัญญารักษ์สงขลา

ภาคผนวก ข

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของเครื่องมือ

ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของเครื่องมือสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดสงขลา มีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

- 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับเนื้อหาของข้อความซึ่งตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการ
  - o หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจว่าเนื้อหาของข้อความซึ่งตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการ
  - 1 หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาของข้อความซึ่งตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
1	เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
2.	เกรดเฉลี่ยทุกรายวิชาใน ปีการศึกษา 2558 อยู่ในระดับใด ☐ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง อยู่ระหว่าง 3.01-4.00 ☐ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง อยู่ระหว่าง 2.01-3.00 ☐ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ น้อยกว่า 2.00	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
3	ค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ได้รับจากผู้ปกครอง ☐ ต่ำกว่า 2,000 บาท ☐ 2,001 – 3,000 บาท ☐ 3,001 – 4,000 บาท ☐ มากกว่า 4,001 บาท	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
4	ที่พักขณะเรียน ☐ บ้านตนเอง ☐ หอพัก ☐ บ้านญาติ ☐ อื่นๆ ระบุ.....	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
5	บุคคลที่นักเรียนพักอาศัยอยู่ด้วย ☐ บิดา- มารดา ☐ พี่น้อง ☐ เพื่อน ☐ ญาติ ☐ อื่นๆระบุ.....	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว
ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านชุมชน ปัจจัยด้านสื่อ และ
พฤติกรรมป้องกันยาเสพติด

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
1	ปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ เมื่อเพื่อนสนิทของข้าพเจ้าชวนหนีเรียน ข้าพเจ้าจะทำตามเพื่อไม่ให้เสีย สัมพันธภาพ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
2	ข้าพเจ้ากล้าบอกว่าไม่ ขอขอบคุณครับ/ ขอบคุณค่ะ เมื่อเพื่อนของข้าพเจ้าชวนไป ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
3	ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง เมื่อเห็นว่าความคิดเห็นของข้าพเจ้าไม่ ตรงกับผู้อื่น	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
4	เมื่อเพื่อนชักชวนให้ลองสูบบุหรี่หรือเสพ ยาเสพติดข้าพเจ้าจะเปลี่ยนเรื่องสนทนา เมื่อข้าพเจ้าไม่สามารถเดินหนีทางอื่นได้	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
5	เมื่อถูกชักชวนให้ลองยาเสพติด ข้าพเจ้า จะใช้เหตุผล ข้ออ้าง หรือหากิจกรรมอื่น ทำ เพื่อหลีกเลี่ยง	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
6	ปัจจัยด้านสัมพันธภาพในครอบครัว เมื่อมีปัญหาไม่สบายใจข้าพเจ้าสามารถ ปรึกษาพ่อกับแม่ หรือคนในครอบครัวได้	0	1	1	2	0.67	ใช้ได้
7	เมื่อพ่อกับแม่ หรือบุคคลในครอบครัว ทะเลาะกัน ข้าพเจ้าแก้ปัญหาโดยการออก จากบ้านทันที	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
8	สมาชิกทุกคนในครอบครัวสามารถพูดคุยปรึกษาเรื่องราวทุกข์ สุข ของตนเองได้	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
9	สมาชิกในครอบครัวพร้อมรับรู้ปัญหา เข้าใจ แก้ไขปัญหา และให้กำลังใจ เมื่อข้าพเจ้ามีเรื่องทุกข์ใจ	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
10	เมื่อมีเวลาว่างตรงกันครอบครัวของข้าพเจ้ามีกิจกรรมทำร่วมกัน	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
11	ข้าพเจ้าได้รับความรัก ความห่วงใย การดูแล เอาใจใส่อย่างดีจากครอบครัว	1	1	1	3	1	ใช้ได้
12	ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทที่สามารถพูดคุยปรึกษาได้ทุกเรื่อง	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
13	เมื่อข้าพเจ้าเห็นเพื่อนยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ข้าพเจ้าจะเตือนเพื่อน	1	1	0	2	0.67	ใช้ได้
14	เพื่อนของข้าพเจ้าชวนทำสิ่งที่เป็นประโยชน์เมื่อมีเวลาว่าง	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
15	เมื่อข้าพเจ้ามีเรื่องไม่สบายใจข้าพเจ้ารู้สึกเกรงใจที่จะปรึกษาผู้อื่น	0	1	1	2	0.67	ใช้ได้
16	เพื่อน ชักชวนให้ข้าพเจ้าลองสูบบุหรี่หรือยาเสพติด	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
17	เมื่อเพื่อนของข้าพเจ้าชวนหนีเรียนเพื่อไปเที่ยวสถานบันเทิงต่างๆข้าพเจ้าจะทำตามเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน	0	1	1	2	0.67	ใช้ได้
18	ปัจจัยด้าน โรงเรียน ข้าพเจ้าไม่เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ และป้องกันยาเสพติดที่โรงเรียนจัดขึ้น	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
19	โรงเรียนของข้าพเจ้า ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องโทษและพิษภัยยาเสพติด ผ่านรายวิชาต่างๆ	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
20	ครูคัดเตือนข้าพเจ้าและเพื่อนๆ ให้หลีกเลี่ยงยาเสพติด	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
21	โรงเรียนข้าพเจ้ามีกิจกรรมแข่งขันกีฬา กิจกรรมดนตรี เข้าค่ายพักแรม กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ	1	1	1	3	1	ใช้ได้
22	ครูที่ปรึกษาของข้าพเจ้าเอาใจใส่ และสามารถพูดคุย ปรึกษาได้ทุกเรื่อง	1	1	1	3	1	ใช้ได้
23	ครูให้คำชื่นชม ให้กำลังใจ หรือให้รางวัลเมื่อข้าพเจ้าปฏิบัติตัวดี	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
24	ปัจจัยด้านชุมชน ในชุมชนของข้าพเจ้ามีการให้ข้อมูลข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด	1	1	1	3	1	ใช้ได้
25	ข้าพเจ้ามั่นใจว่าชุมชนของข้าพเจ้าเป็นชุมชนปลอดยาเสพติด	1	1	1	3	1	ใช้ได้
26	ข้าพเจ้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
27	คนในชุมชนสอดส่อง ดูแล ตักเตือน เฝ้าระวัง เมื่อทราบว่าสถานที่ใดกระทำความผิด	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
28	ชุมชนของข้าพเจ้า มีลานกิจกรรม/ลานกีฬา	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
29	ข้าพเจ้าได้รับความรู้จากการ ประชาสัมพันธ์ในชุมชน	0	1	0	0	.33	ใช้ไม่ได้
30	ปัจจัยด้านสื่อ เมื่อข้าพเจ้ารับฟัง รับชม ละคร ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด ผ่านสื่อต่างๆ ข้าพเจ้านำความรู้ที่ได้มาใช้ ในชีวิตประจำวัน	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
31	เมื่อข้าพเจ้าเห็นตัวละคร นักแสดง แสดง พฤติกรรม อารมณ์ ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับ การใช้ยาเสพติด ข้าพเจ้ามองเป็นเรื่อง ธรรมดา และไม่สนใจ	1	0	1	2	0.67	ใช้ได้
32	เมื่อรับชม รับฟังละคร ข้อมูลข่าวสาร ต่างๆ จากสื่อ ข้าพเจ้าเลือกปฏิบัติตาม ค่านิยมที่ดี	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
33	เมื่อมีข่าวผู้มีชื่อเสียงยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ข้าพเจ้ามักติดตาม	0	0	0	0	0	ใช้ไม่ได้
34	ข้าพเจ้าได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์เรื่อง โทษ และพิษภัยยาเสพติดทาง หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ และอินเทอร์เน็ต	1	1	1	3	1	ใช้ได้
35	ข้าพเจ้าติดตามข่าวสารจากสิ่งพิมพ์	0	0	1	1	0.33	ใช้ไม่ได้
36	พฤติกรรมป้องกันยาเสพติด ข้าพเจ้าไม่ทดลองสูบบุหรี่ และเสพของ มึนเมา	1	1	1	3	1	ใช้ได้
37	ข้าพเจ้าออกกำลังกายไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง/ สัปดาห์	1	1	1	3	1	ใช้ได้
38	ข้าพเจ้าเลือกคบเพื่อนที่ไม่เสพยาเสพติด	1	1	1	3	1	ใช้ได้
39	ข้าพเจ้าไม่ไปสถานที่มั่วสุมยาเสพติด	1	1	1	3	1	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
		1	2	3			
40	เมื่อมีเวลาว่างข้าพเจ้าจะทำงานอดิเรกที่ตนเองสนใจ	0	1	1	2	.67	ใช้ได้
41	เมื่อมีความเครียด ข้าพเจ้ามีวิธีจัดการความเครียดด้วยเอง	1	1	1	3	1	ใช้ได้
42	ข้าพเจ้ามีเป้าหมายอนาคตที่ชัดเจน เป็นหลักในการดำเนินชีวิต	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
43	เมื่อเจอปัญหา ข้าพเจ้าจะคิดหาสาเหตุเพื่อหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
44	ข้าพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ และป้องกันยาเสพติด	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
45	ข้าพเจ้ามีความรู้เรื่องโทษ พิษภัยและผลกระทบของยาเสพติด	1	1	1	3	1.00	ใช้ได้
รวม		.86	.6	.91		.79	-

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมายในช่อง ของคำตอบตามความเป็นจริงที่เกี่ยวกับนักเรียนมากที่สุด และให้ครบทุกข้อ

สภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	สำหรับผู้วิจัย
1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง	Sex ( )
2. เกรดเฉลี่ยทุกรายวิชาใน ปีการศึกษา 2558 อยู่ในระดับใด ☐ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง อยู่ระหว่าง 3.01-4.00 ☐ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง อยู่ระหว่าง 2.01-3.00 ☐ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ น้อยกว่า 2.00	Gra ( )
3. ค่าใช้จ่ายต่อเดือนที่ได้รับจากผู้ปกครอง ☐ ต่ำกว่า 2,000 บาท ☐ 2,001 – 3,000 บาท ☐ 3,001 – 4,000 บาท ☐ มากกว่า 4,001 บาท	Exp ( )
4. ที่พักขณะเรียน ☐ บ้านตนเอง ☐ หอพัก ☐ บ้านญาติ ☐ อื่นๆ ระบุ.....	Add ( )
5. บุคคลที่นักเรียนพักอาศัยอยู่ด้วยขณะเรียน ☐ บิดา- มารดา ☐ พี่น้อง ☐ เพื่อน ☐ ญาติ ☐ อื่นๆ ระบุ.....	Per ( )

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านทักษะปฏิเสธ ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ปัจจัยด้านโรงเรียน ปัจจัยด้านชุมชน ปัจจัยด้านสื่อ และ พฤติกรรมป้องกันยาเสพติด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ในช่องว่างของคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับนักเรียนมากที่สุด และให้ครบทุกข้อ โดยมีเกณฑ์ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	ผู้ตอบมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นประจำทุกครั้ง
มาก	หมายถึง	ผู้ตอบมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นบ่อยครั้ง
ปานกลาง	หมายถึง	ผู้ตอบมีการปฏิบัติตามข้อความนั้นนานครั้ง
น้อย	หมายถึง	ผู้ตอบมีการปฏิบัติตามข้อความน้อยครั้ง
น้อยที่สุด	หมายถึง	ผู้ตอบมีการปฏิบัติตามข้อความน้อยที่สุด หรือไม่ปฏิบัติตามเลย

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคยเลย
1. เมื่อเพื่อนสนิทของข้าพเจ้าชวนหนีเรียน ข้าพเจ้าจะทำตามเพื่อไม่ให้เสียสัมพันธภาพ					
2. ข้าพเจ้ากล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง เมื่อเห็นว่าความคิดเห็นของข้าพเจ้าไม่ตรงกับผู้อื่น					
3. เมื่อเพื่อนชักชวนให้ลองสูบบุหรี่ หรือเสพยาเสพติด ข้าพเจ้าจะเปลี่ยนเรื่องสนทนา เมื่อข้าพเจ้าไม่สามารถเดินหนีทางอื่นได้					
4. เมื่อถูกชักชวนให้ลองยาเสพติด ข้าพเจ้าจะใช้เหตุผล ข้ออ้าง หรือหากิจกรรมอื่นทำเพื่อหลีกเลี่ยง					
5. เมื่อมีปัญหาไม่สบายใจข้าพเจ้าสามารถปรึกษาพ่อกับแม่ หรือคนในครอบครัวได้					
6. เมื่อพ่อกับแม่ หรือบุคคลในครอบครัวทะเลาะกัน ข้าพเจ้าแก้ปัญหาโดยการออก					

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคยเลย
จากบ้านทันที					
7. สมาชิกทุกคนในครอบครัวสามารถพูดคุยปรึกษาเรื่องราวทุกข์ สุข ของตนเองได้					
8. สมาชิกในครอบครัวพร้อมรับรู้ปัญหาเข้าใจ แก้ไขปัญหา และให้กำลังใจ เมื่อข้าพเจ้ามีเรื่องทุกข์ใจ					
9. เมื่อมีเวลาว่างตรงกัน ครอบครัวของข้าพเจ้ามีกิจกรรมทำร่วมกัน					
10. ข้าพเจ้าได้รับความรัก ความห่วงใย การดูแล เอาใจใส่อย่างดีจากครอบครัว					
11. ข้าพเจ้ามีเพื่อนสนิทที่สามารถพูดคุยปรึกษา ให้กำลังใจได้ และชักจูงไปในทางที่ดี					
12. เมื่อข้าพเจ้าเห็นเพื่อนยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ข้าพเจ้าจะเตือนเพื่อน					
13. เพื่อนของข้าพเจ้าชวนข้าพเจ้าไปเล่นกีฬา อ่านหนังสือ ทำการบ้าน เมื่อมีเวลาว่าง					
14. เพื่อน ชักชวนให้ข้าพเจ้าลองสูบบุหรี่หรือยาเสพติด					
15. เมื่อเพื่อนของข้าพเจ้าชวนหนีเรียนเพื่อไปเที่ยวสถานบันเทิงต่างๆข้าพเจ้าจะทำตาม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน					
16. ข้าพเจ้าไม่เข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ และป้องกันยาเสพติดที่โรงเรียนจัดขึ้น					
17. โรงเรียนของข้าพเจ้า ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่อง โทษและพิษภัยยาเสพติด ผ่าน					

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคยเลย
รายวิชาต่างๆ					
18. ครูตักเตือนข้าพเจ้าและเพื่อนๆ ให้หลีกเลี่ยงยาเสพติด					
19. โรงเรียนข้าพเจ้ามีกิจกรรมแข่งขันกีฬา กิจกรรมดนตรี เข้าค่ายพักแรม กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ					
20. ครูที่ปรึกษาของข้าพเจ้าเอาใจใส่ และสามารถพูดคุย ปรึกษาได้ทุกเรื่อง					
21. ครูให้คำชื่นชม ให้กำลังใจ หรือให้รางวัล เมื่อข้าพเจ้าปฏิบัติตัวดี					
22. ในชุมชนของข้าพเจ้ามีการให้ข้อมูลข่าวสาร และการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด					
23. ข้าพเจ้ามั่นใจว่าชุมชนของข้าพเจ้าเป็นชุมชนปลอดยาเสพติด					
24. ข้าพเจ้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน					
25. คนในชุมชนสอดส่อง ดูแล ตักเตือน ใฝ่ระวัง เมื่อทราบว่าสถานที่ใดระบาศยาเสพติด					
26. ชุมชนของข้าพเจ้า มีลานกิจกรรม/ลานกีฬา					
27. เมื่อข้าพเจ้ารับฟัง รับชม ละคร ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดผ่านสื่อต่างๆ ข้าพเจ้าจะนำความรู้ที่ได้มาใช้ในชีวิตประจำวัน					
28. เมื่อข้าพเจ้าเห็นตัวละคร นักแสดง					

ข้อความ	ระดับการปฏิบัติ				
	เป็นประจำ	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	น้อยครั้ง	ไม่เคยเลย
แสดงพฤติกรรม อารมณ์ ไม่เหมาะสม เกี่ยวกับการใช้ยาเสพติด ข้ำพเจ้ามองเป็น เรื่องธรรมดา และไม่สนใจ					
29. เมื่อรับชม รับฟังละคร ข้อมูลข่าวสาร ต่างๆ จากสื่อ ข้ำพเจ้าเลือกปฏิบัติตาม ค่านิยมที่ดี					
30. ข้ำพเจ้าได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ เรื่องโทษ และพิษภัยยาเสพติดทาง หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ และอินเทอร์เน็ต					
31. ข้ำพเจ้าไม่ทดลองสูบบุหรี่หรือเสพยา เมมา และยาเสพติดทุกชนิด					
32. ข้ำพเจ้าออกกำลังกายไม่น้อยกว่า 3 ครั้ง/สัปดาห์					
33. ข้ำพเจ้าเลือกคบเพื่อนที่ไม่เสพยาเสพติด					
34. ข้ำพเจ้าไม่ไปสถานที่มั่วสุมยาเสพติด					
35. เมื่อมีเวลาว่าง ข้ำพเจ้าจะทำงานอดิเรก ที่ตนเองสนใจ					
36. เมื่อมีความเครียด ข้ำพเจ้ามีวิธีจัดการ ความเครียดด้วยเอง					
37. ข้ำพเจ้ามีเป้าหมายอนาคตที่ชัดเจน เป็นหลักในการดำเนินชีวิต					
38. เมื่อเจอปัญหา ข้ำพเจ้าจะคิดหาสาเหตุ เพื่อหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม					
39. ข้ำพเจ้าเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ และ ป้องกันยาเสพติด					
40. ข้ำพเจ้ามีความรู้เรื่องโทษ พิษภัย และ ผลกระทบของยาเสพติด					

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวช่อแก้ว ส่งแสงทอง
วัน เดือน ปีเกิด	9 เมษายน 2531
สถานที่เกิด	จังหวัดพัทลุง
ประวัติการศึกษา	การศึกษาระดับบัณฑิต สาขาจิตวิทยาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา พ.ศ. 2554
สถานที่ทำงาน	โรงพยาบาลจะนะ จังหวัดสงขลา
ตำแหน่ง	นักจิตวิทยา

